

భాషా వ్యాసాలు

40713-

8/06

1072
R0P

డా॥ ఎన్. గంగప్ప, ఎం.ఎ., ఎహెచ్.డి.,

భాషా వ్యాసాలు
(వ్యాస సంపుటి)

ACCL No 12710

డా॥ ఎన్. గంగప్ప, ఎం.ఏ., ఎఫ్.ఆర్.డి.,

భాషా వ్యాసాలు

(వ్యాస సంపుటి)

A/C No. 1271e

రచయిత :

డా॥ ఎస్. గంగప్ప, ఎం.ఏ., పిహెచ్.డి.,

రీడర్, తెలుగుకాళి,

నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం,

నాగార్జున నగర్ - 522 510, గుంటూరు జిల్లా.

© ఎస్. గంగప్ప.

ప్రథమ ముద్రణ : మే. 1984

ప్రతులు : 1000

వెల : రూ. 12/-

ప్రతులకు :

శ్రీమతి ఎస్. పార్వతమ్మ,

శశీ ప్రచురణలు,

పి-73, శ్రీనివాసనగర్ కాలనీ,

గుంటూరు-522 006.

ముద్రణ : వైష్ణవి ప్రింటర్స్, గుంటూరు-1. ఫోన్ 25383.

విషయ సూచిక

1. జానపదగేయాల్లోని తెలుగు (వైజ్ఞానిక అక్టోబరు-డిశంబరు
భాషానుశీలన త్రైమాసిక) 1980 1
2. అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనలు - ,, అక్టోబరు-డిశంబర్
భాషావైభవం 1981 15
3. అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనలు- భారతి-డిశంబర్ 1982
రాయలసీమ మాండలికం (సాహిత్య మాసపత్రిక) 32
4. క్షేత్రయ్యవదాలు - తెలుగు-డిశంబర్ 1977
భాషావైభవం (వైజ్ఞానిక త్రైమాసిక) 50
5. సారంగపాణి వదాలు - తెలుగు-జనవరి-మార్చి 1980
భాషావైభవం (వైజ్ఞానిక త్రైమాసిక) 62
6. వేమన వద్యాలు - తెలుగు- అక్టోబర్-డిశంబరు 1982
రాయలసీమ మాండలికం (వైజ్ఞానిక త్రైమాసిక) 73
7. కోలాచలం శ్రీనివాసరావు(1854- తెలుగు- అక్టోబరు-డిశంబరు 1976
1919) నాటకాలు-అన్యదేశ్యవదాలు (వైజ్ఞానిక త్రైమాసిక) 89
8. మాలవల్లి-భాషావిశేషాలు (అం. ప్ర. ప్రాచ్యభాషాసదస్సు
(iv session) 1984 మార్చి
3,4,5, గుంటూరులో సమర్పించిన పత్రం) 103

భక్త మిత్ర

నాలోని జిజ్ఞాస, సత్యాన్వేషణ అనే అంశాలు నా విద్యార్థిదశనుంచి సదా నన్ను వెంటాడుతూనే ఉన్నాయి. అనర్పులో నా అభిమాన విషయం భాషాశాస్త్రమే. అంతే కాక ప్రత్యేకంగా పూనా పేరవిపాకాలలో భాషా శాస్త్రాధ్యయనం ప్రొఫెసర్ రీలిస్కర్ వంటి శుభావిద్వాంసుల నన్నిదిలో చేయడంవల్లనూ, అనర్పులో ఆచార్య భద్రదాజు కృష్ణమూర్తిగారివద్ద చదవడంవల్లనూ భాషాశాస్త్రంమీది అభిమానం పెరిగి పెద్దదయింది. అయితే వృత్తిరీత్యా నేను భాషాశాస్త్రంకంటే సాహిత్యంమీదే అధిక కృషిచేయడం జరిగింది. విద్యాబోధన, పరిశోధన, రెంటివి కొనసాగిస్తూ వ్యాసాలు, గ్రంథాలు నా ఓపివంత కృషిచేసి ప్రకటింపాను. ఈనాటికి నా 'భాషావ్యాసాలు' గ్రంథరూపం ధరించాయి.

ఇంకాలో ఎనిమిది వ్యాసాలున్నాయి. జానపద సాహిత్యంలోని భాష, తెలుగు ప్రముఖ వాగ్గేయకారులు అన్నమాచార్యులు శ్రీకయ్య, సారంగపాణి మఱా త్లోని భాష, రాయలసీమ మాండలికం, వేమనపద్యాల్లోని రాయలసీమ మాండలికం, కోలాచలం శ్రీనివాసరావు నాటకాల్లోని అన్యదేశ్యాలు, మాలవల్లి నవలలోని భాషా విశేషాలు వివిధ దృక్కోణాలనుంచి భాషా శాస్త్రానుసారం అధ్యయనంచేసి, పరిశోధించి, విశ్లేషించి, వ్యాసరచనచేసి, ప్రకటింపడం జరిగింది. నా ఇతర రచనల్లాగే నా యీ 'భాషావ్యాసాలు' సాహిత్యాభిమానులకూ, విద్యార్థులకు ఉపకరిస్తే నా కృషి ఫలించినట్లు భావిస్తాను.

ఆచార్య జి.ఎన్. రెడ్డి, ఎం.ఎ., ఎం.లిట్., పి.హెచ్.డి.,
ప్రెసిడెన్ట్, శ్రీ పేంకజేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం.

వివిధ పరిపాలనాదక్షులు
విశ్వవిద్యాలయ ఉపాధ్యక్షులు
ఉన్నత ప్రమాణాల విద్యాశిక్షకులు
ఉత్తమ పరిశోధనా పర్యవేక్షకులు

ఆచార్య జి.ఎన్. రెడ్డి వ్యక్తులకు
అరచరిత్రలేని అస్మదాచార్యులకు
సమర్పిస్తున్నా నా 'భాషావ్యాసాలు'
సద్విమర్శక శోధనాంశాలు :

జానపద గేయాల్లోని భాషానుశీలన

0.0 అధునిక యుగంలో జానపద విజ్ఞానంపై సాహిత్యకారులకు, పరిశోధక విమర్శకులకు అత్యంత అభిమానం కలిగింది. ఇది కేవలము తెలుగునీమకీ, భారతానికి మాత్రమే పరిమితం కాదు. ప్రపంచ వ్యాప్తమైంది. ఇది అభినందనీయమే కాదు, ఆనందించదగ్గది. సమస్త విజ్ఞానానికి పునాది జానపద విజ్ఞానమన్న విషయం అందరికీ తెలిసిందే. చదువు సందేలు, భాషాకాత్రం, విజ్ఞానం అభివృద్ధి చెందడం మూలాన్నే ప్రజలు ఈ జానపద విజ్ఞానంపై పరిశోధించడం ఆరంభించారు. చక్కటి ఫలితాన్ని సాధిస్తున్నారు తమూలంగా మానవ సంస్కృతిలో వచ్చిన క్రమపరిణతి సుస్యక్తమై మన పురోగతికి ఉపకరిస్తుందనడంలో సందేహంలేదు.

1.0 ఈనాడు తెలుగు జానపద సాహిత్యంపై జానపద కళలపై ముదాపహమైన పరిశోధన జరుగుతుంది తెలుగునీమలోనేగాక కర్ణాటక, తమిళనాడులలోను అత్యంతాసక్తితో పరిశోధనచేసి పలువురు పెద్దలు ప్రసిద్ధికెక్కారు. ఎవరేని సేవచేశారు. అనేకులు దాక్టరేటు పట్టాలు పొంది జానపద సాహిత్యానికి మహోన్నత స్థానం కల్పించారు దానిమీద అత్యంతాభిమానం ఉన్నవాళ్ళెందరో సాహిత్య పేర్లలు నూరార్లు జానపద గేయాల్ని పేకరించి, అనేక దృక్కోణాల నుంచి పరిశోధించి, పరిశీలించి, విశ్లేషణ గావించి వ్యాసాలు, గ్రంథాలు ప్రకటిస్తున్నారు. తెలుగు జానపద గేయాల్ని పేకరించి, జానపద కళల్ని ఆదరించి, వాటి ప్రచారార్థం పాటుపడుతూ సేవచేస్తున్న వాళ్ళెందరో మహానుభావులు, వారు మన అభినందనార్హులు. ఈ జానపద విజ్ఞానాన్ని తవ్వి బయటకుతీసి వెలుగులోకి తీసుకురావడమంటే మన జాతి సాంఘిక జీవనాన్ని, సంస్కృతిని వెలికితీయడమే అని అర్థం.

1.1 జానపద సాహిత్యంపై నాకున్న మక్కువకొద్దీ నేను సైతం రకరకాల గేయాల్ని పేకరించాను; అనేక వ్యాసాలు వివిధ పత్రికల్లో ప్రకటించాను. నాయీ జానపద గేయాల పేకరణ అనంతపుర మండలం పెనుకొండ తాలూకాకు మాత్రమే పరిమితం పెనుకొండ చుట్టుపక్కల ఉన్న మా చల్లెలోని జానపదుల నోటివెంట వెలువడే పాటల్ని నేను పేకరించాను వాటిలో వివిధ రకాలున్నాయి. నాట్లు పేసేటప్పుడు పాడే పాటలున్నాయి వినరాయి వినరేటప్పుడు, పట్ల దండే

టన్నుడు పాడే పాటలున్నాయి. ఇవన్నీ పనిబారాన్ని మరచిపోయి హాయిగా కులాసా జీవితం కొనసాగడం కోసం పాడుకొనే పాటలు. కాని-కాలక్షేపం-కోసం, వినోదం కోసం పాడే పాటలూ ఉన్నాయి. వాటిలో చెప్పకోదగ్గవి కోలన్న పాటలు, ఊయల పాటలు, చంద్రమ్మ పాటలు, ఇంకా నలుగు పాటలున్నాయి. ఇంతేగాక భగవత్పురంగా మేలుకొలుపులు, వన్యశింపు పాటలున్నాయి. ఈ పాటల యతివృత్తాలు కేవలం పౌరాణికాలేగాక, చారిత్రకాలు, సాంఘికాలున్నాయి. ఇందులో శృంగారాది నవరసాలే గాక భక్తి, వైరాగ్య, తాత్విక సంబంధి రసపుష్పమైన గేయాలున్నాయి. ఈ గేయాలు కేవలం వినోదం మాత్రమేగాక విజ్ఞానాన్ని సైతం అందించేవిగా ఉండడం విశేషం. మన శిష్టసాహిత్యానికి సైతం కొన్ని వట్టల మూలం. ఈ జానపద సాహిత్యమే అనడానికి తగిన సాక్ష్యాధారాలున్నాయి. లేదా శిష్టసాహిత్యం తెలిపిన కవి లేదా కవయిత్రి జానపదుల కోసం ఈ పాటలు అల్లడం జరిగి ఉండవచ్చు. ఏది ఏమైనా ఈ నా సేకరణలో జానపదుల గేయాలు పైని పేర్కొన్న వీటన్నిటికి చక్కటి ఉదాహరణలు.

1.2 జానపద సాహిత్యంపై జానపద కళలపై అభిరుచి కలిగిన వాళ్ళంతా యునుమడించిన ఉత్సాహంతో, అత్యంతాసక్తితో వీటిని సేకరించి భద్రపరచవలసిన అగత్యం ఎంతైనా ఉంది. కారణం కొంతకాలం క్రితం విన్న ఈ పాటలు ఈనాడు మనకు వినిపింపడంలేదు. ఇలా కొంతకాలం పోతే వీటి అమాకి లేకుండా పోయే ప్రమాదం ఉండనిపిస్తుంది. కారణాలు ఆధునిక యుగంలో మానవ మేధాసంపత్తితో, వైజ్ఞానిక రంగంలో వచ్చిన ప్రగతి, పారిశ్రామికీకరణ ప్రభావమూను. నాట్య పేసేటన్నడు, కలుపుతికల సమయంలో వరుసలు, వరుసలుగా స్త్రీ సముదాయం కమ్మని కలకంఠ నాదాలతో వంచమన్వరంలో పాడుతూ ఉంటే ఎంతో ఆనందదాయకంగా ఉంటుంది.

‘కంచుగారో గొడవద్దా కంపశీముక్కారి పాపా

ఇంత సొంపుగ నెనరు పూసిరే అమ్మణ్ణి వినవే

॥ఇంత॥

కంకణాలు చేతిమీద సొంపుగా నే నిద్రపోతే కంటెనీలాలు

ఒత్తుకొన్నయో బారెర జాన కంటె నీలాలు ఒత్తుకొన్నయో’

మొదలైన పాటలు ఈనాడు వినిపిస్తున్నే ఉంటాయి

ఇలాగే ఇంకా నీవర మనోజంగా ఊరిముందర ఆరుబయట పిండారబోసి నట్లుండే వెన్నెల్లో ఆడుతూ పాడుతూ వేసే కోలాటం కమనీయంగా ఉంటుంది అది దర్శనీయమేగాని వర్ణనకు సాధ్యం కానిది.

‘చిన్నిదో చిన్నదాన్నిరా

కముగుట్ల కొండమీద కలిసి నాస్వామి చిన్నదో చిన్నదాన్నిరా

వజ్రాలు తెచ్చి వాగిటోనే వీసే

వొదినా మరదండ్రతో వాదోచ్చె రాజా

॥చిన్నదో॥

అనే పాటగాని, లేదా —

‘అదిగదిగో అనంతపురము అంచనా పెంకాయవనమూ

పక్కలోనే పామిడేరన్న

ఓయమ్మ జాన వచ్చికోవ్వరి వాలలాడన్నా॥’

అనే పాటగాని, ఇంతకంటే మరింత మనోరంజకమైన —

‘బండిరా పగబండిరా దొరలెక్కేది రైల్ బండిరా

॥బండిరా॥

దొరలెక్కేది బండిరా, దొరసానులెక్కేది బండిరా

రాణిలెక్కేది బండిరా రాజులెక్కేది బండిరా

జాతోడెక్కేది బండిరా

॥బండిరా॥

బండిచూస్తే ఇనుమురా దానికూత ఎంతో నయ్యమురా

బందీ ఎంతో నయ్యమురా దానికూత ఎంత చక్కనరా॥

॥బండిరా॥

ఇలాంటి పాటలెన్నో పాడుతూ, ఆడుతూ అనందిస్తూ చూపరులను సైతం అనందింపజేస్తుంటారు కోలన్న ఆటగాళ్ళు ఈ లటాపాటా ఇవ్వుడు మా వల్లెటారు వెళ్ళినప్పుడు చూచి, విని అనందిస్తూ ఉంటారు.

కాని దురదృష్టవశాత్తూ నా బాల్యంలో నేను చిన్న విస్రాతి పాటలు, కపిలి పాటలు ఈనాడు పాడేవారు కరువయ్యారు. ఇందుకు వైజ్ఞానిక రంగంలో వచ్చిన ప్రగతి, సారిక్రామికీకరణము కారణాలని నేనిండాకే పేర్కొన్నాను. విస్రాతిని మాప్రాంతంలో రాగరాయి అంటారు. అంటే రాగులే ఎక్కువగా విసురుతారు గనుక అలా వాడుక వచ్చింది.

‘రాగులిసరాలేను రాయెత్తలేను
రాజ్యాల్ యేలేటి రాజాబిద్దాను
నొడ్డు దంచాలేను వాయెత్తలేనూ
వాకిట్లో కూచోనీ వాడులాడేను’

ఇలా ఉంటాయి రాగరాయి పాటలు, ఇంతకంటే ఉదయాన్నే కోడికూతతో మేల్కొని పొలం వెళ్ళి కపిన తోలుతూ పాడే కపిలపాటలు మొరటు శృంగారమే యతివృత్తం గలవైనా - అవి వల్లెబూరి ప్రజలకు సహజ సుందరమై ఒప్పుతుంటాయి.

‘వగలు వగలు పొడుతావె వగలెలా నగుతావె
వగలాడి నీపొందు ఒక్కనాడే చాలులేయా’॥ అని ఒక నాయకుడు -
వాస్తా పోతాఉన్న చాలు వాగిట్లో నిలబడినా చాలా
నీ నీలంపు గజాల చెయ్యి నీలాలు పారినాచాలు’

అని మరో నాయకుడు కోరుకొంటాడు. ఇలాగే

‘దొవ్వుచేను దున్నొద్దు మామా దిన్నెలెక్కి చూడలేను
ఊరిముందర చేను చెయ్యరా నీళ్ళకొచ్చి నిన్ను చూతూ’

అని ఒక నాయక -

‘నీళ్ళకంటా నేనువ నీ నిన్నుజూడ వొ సకదరా
నీళ్ళరేవులో నీవులేవు కంటినీరే కడవనిందో’

అని మరో నాయక తన ప్రియుణ్ణికొనక పొందిన విరహం కరుణరస పరిపూర్ణతం చేస్తూంది అనంద నిష్ఠ్యం అయింది. ఇంతకంటే కవిత ఉంటుందా ? ఇంతకు ఇలాంటి పాటలు ఈనాడు వినిపించడంలేదు. విస్మయ విపరీతవాక్కుగాని, కపిలకోలే వాక్కుగాని లేదు. ఇక పాటలెలా వస్తాయి : పిండిమరలు, ఆయిల్ యింజన్లు, విద్యుత్తున్నచోట మోటార్లు పై వస్తువు చేస్తున్నాయి మనవాళ్ళ ఈ పాటల్ని మరచి పోతున్నారు ఇలాంటి జానపద గేయసంపదని సంపాదించి, భద్రవరచవలసిన అగత్యం ఎంతైనా ఉందని పేర్కొనడంలోని అంతర్యం ఇదే.

ఇంతకు ఇన్ని ఉదాహరణలివ్వడంలో ఒక ప్రధానాంశముంది. పై గేయాల్లోని భాష సరళమై భావస్ఫూర్తమై, రసనిష్ఠ్యంబియ్యి, పై పెచ్చు జానపదులకు సహ

జమై, వారి విజ్ఞానానికి, వినిోదానికి, అర్థగ్రహణ శక్తికి తగినట్లుందని చెప్పడమే నా ఆశయం. సంస్కృత సమాస భూయిష్టమైన ప్రౌఢ సాహిత్యం జానపదులకందని చందమామ. దానివల్ల ప్రయోజనం లేదుకదా! ఇలాంటి గేయాల్లోని భాషా వైభవాన్ని పరిశీలిద్దాం.

2.0 పదబింధాలు : పదాలు, పదబింధాలు పామర ప్రజల వాడుకలో ఎంతో మార్పుచెందాయి కొన్ని సందర్భాలలో క్రొత్త అర్థాలు సైతం సంతరించుకొన్నాయి.

2.1 కొన్ని పదాలు చాలా మార్పులు చెందినట్లు స్పష్టమవుతుంది.

అన్నేకారి < అన్యాయకారి; సిరియ < ప్రి,

సోజకము|సోజ్యము < చోద్యము

ఇంతెందుకు వ్యక్తుల నామాలు ఎలా మార్పుచెందాయో పరిశీలించండి. రావులన్న < (రావణుడు అనడానికి); ఇంద్రజిత్తుడు < (ఇంద్రజి, ఇంద్రజిత్తు); యిప్పీనన్న < (విభీషణుడు అనడానికి); రాగవల సీత < (రాఘవుల సీత అంటే రాఘవుని భార్యఅయిన సీత); భర్త్రీ శత్రుకులు < (భరత, శత్రుఘ్నులు అనడానికి). చాలా జాగరూకతతో పరిశీలిస్తే తప్పక మనకర్థం కానంత మార్పుచెందిన మాటలున్నాయి కానీ అలాంటివి చాలా తక్కువే అని చెప్పాలి.

2.2 మా వల్లెలోను, పరిసరాల్లోను చాలవరకు రాయలసీమలోను తమాషా అయిన పదబింధాలు, పలుకుబట్టె ఉన్నాయి ఒడిబాలు : ఆడపడుచులకు ఇంటి వాళ్ళిచ్చే చీరా, రవిక, పసుపు, కుంకుమ, కొబ్బరికాయ, బియ్యము వాస్తవానికిది కలిగిన వాళ్ళిచ్చే సారెలాంటిది.

ఓయప్ప లక్ష్మణా : అప్ప-తండ్రినే గాక, గౌరవార్థంలో సంబోధనలో ప్రయుక్తమవుతుంది.

ఓలి నేనెరుగా : ఓలి-కన్యాకుల్యం వాస్తవానికిది రాయలసీమలో కొన్ని కులాల్లో ఈనాడుంది.

కల్లమాను : పచ్చగా ఉండి, దాని కొమ్మలు, రెమ్మలు విరిస్తే చిక్కటి పాలవంటి జిగురు కారుతుంది.

కాసి కప్పదము : కాసి-కొండలోని బోదగడ్డి - దాంతో యింటి పై భాగాన్ని కప్పతారు అనే పూరిణ్య.

జలజారు : జలజారి < జలదారి < నీరుపెళ్ళే దారి అయిన స్నానాలు చేసే గదిలాంటిది.

జాలికాయ : చమ్మకాయ.

తద్రంచుకొచ్చు } : అంచుకొచ్చు దగ్గరకు, పద్దకు వచ్చిందని అర్థం.

తల్లంచుకొచ్చు } : అంచున అంటే దగ్గరన్న అర్థంలో
'అదిగదిగో అనంతపురము
అంచనా పెంకాయపనేము'

పొయ్యెల్ల యీబూది } : పొయ్యి-వయ్య-శరీరమనే అర్థంలో

పొయ్యెల్ల గినుకొని } : ప్రయుక్తం

2.3 ఇంకా విలక్షణ ప్రయోగాలు సైతం ఈ గేయాల్లో ప్రయుక్తం కావడం మనం గమనించవచ్చు.

అడవిపై ఆజనాలు : ఆజనాలు : అధికారమన్న అర్థంలో
(అడవిపై ఆజనాలు రాములకే ఆయ)

అతియవక్కని తమ్ముడా : = (మిక్కిలి చక్కటి తమ్ముడా)

ఉదకమాడుకోని : జలకమాడుకోని, అంటే స్నానంచేసి
(ఏటికిపోయిన ఉదకమాడుకోని ఏగిరానొచ్చెనో)

ఉదకమాయా : ఉదకం - నీళ్ళు, నీళ్ళాడిందని అర్థం, దీనికి సంస్కృతీ కరణము ఉదకమాయా (రతనంగి ఉదకమాయా)

జగనజోతి : పెద్ద జ్యోతి.

బాలుకూరలు : బాలుణ్ణి చంపి వండిన కూరలు
(బాలుకూరలు లేనిదే భోంచేయనే)

రాముడు పురుషుడు : రాముడు భర్త

ఇలాంటి ఉదాహరణలను ఎన్నెన్నో చూసవచ్చును.

3.0 సామెతలు : జానపద భాషలో చక్కటి సామెతలు కోకోల్లలు వాస్తవానికి ఈనాడు నగదులకంటే పల్లెటూళ్ళే ఈ సామెతల పుట్టులు జానపద గేయాల్లోని సామెతలు ఆమెతలై అందాపాదులై ఉంటాయి.

3.1 'ఎద్దుకొమ్ములవోలె ఇద్దరే ఒంటిమో ఒంటిగాజుయితిసో' అని లక్ష్యణ మూర్తా సమయంలో దుఃఖిస్తూ రాముడన్న మాటలో అపరిమితార్థం యందులో ఉంది ఎద్దుకి కొమ్ములు క్రదానమైనవి వాటిలో ఒకటిపోతే మరొకటి ఉన్నా పోయినదానితో సమానం ఈ సామెత మనకు మరో సామెత 'ఒంటికొమ్ము కొమ్ముగాదు. ఒంటికొడుకు కొడుకుగాదు' (లేదా ఒంటికన్ను కన్నుకాదు) అన్న దాన్ని గుర్తుకు తెస్తుంది లక్ష్యణ విరహితంగా తనకు సుఖంలేదని శ్రీరాముని మాటలకర్థం ఇలానే తక్కిన స్థురికొన్ని సామెతలు.

'కూడినంకా కూడవల్ల కురపాయము చిన్నదాన్ని, ఏలినంకా ఏలవల్ల పెండ్లిగాని చిన్నదాన్ని' 'మనిషిట్టి నూగులకి నూనెక్కడిదీ, వాడినా చెరుకులకి పాలేడ కలవయ్యా'

'మనిబూసి మామిడివండ్లమ్మ నొసే వామానము బోయినంకా'

(మనిబూసి మారేడువండు అనడం ప్రసిద్ధం, ఇక్కడ మామిడి వండ్లని వ్రయుత్తం)

'మునుగు పువ్వు ముడవరాదూ ముండబొందూ జెయ్యరాదూ

విచేతినిండా గాజులుంటే చెయ్యవల్ల చెలియబొందూ'

4.0 ద్వనుల మార్పులు : జానపద గేయాల్లోని పామరుల ఉచ్ఛారణలో అనేక ద్వనుల మార్పులు రక్తరకాలుగా కనిపిస్తాయి

4.1 ఈ గేయాల్లో అచ్చ లకు ఎచ్చ లకు మధ్యగా అంటే ఇంగ్లీషులో 'a' అక్షరొచ్చారణతో దాదాపు సమంగా ఉచ్ఛారణ కనిపిస్తుంది యయా వదాల కలయిలో: నూనేడ, నూనెక్కడ; పాలేడ, వొచ్చే, దండాన < దండెమున; పానీలు < పేడనీళ్ళు; కొడుకు పుట్టానని

4.2.1 వదాది 'అ' 'ఎ'గా మారింది : కెరకంచు < కరకంచు, కెలియ పూలు < కలికపూలు; గెళ్లు < గళ్లు (గడియలు).

4.2.2 కొన్నింటి వదాది 'అ' 'ఒ'గా మారింది; ఒ < అ.

వదాలు : పొనుపులు, పొజతులు, పొరువు, మొగునికీ, మొకరి; క్రియలు : తొడిసెలా < తడిసెలా; పొట్నీ < పుట్టిన (నుసివట్నీ నూగులకీ); పొరిపించు.

4.3 వదాది 'ఒ'కి బదులు 'అ' వచ్చింది కృతక ప్రామాణికం కావచ్చు. వన్నుమాను < పొన్నమాను; పరక < పొరక (చీపురు); పద్దన < పొద్దన < పొద్దన.

4.4 దీర్ఘత లోపించి హ్రస్వత పదమధ్యంలో వచ్చింది.

రత్నంగి < రత్నాంగి; వస్త్రడు < వస్త్రాడు; జవ్వజి < జవ్వాజి.

4.5 వదాది దీర్ఘత : కానాది బంధనము, వీబాది, తాలార్లు, దీవాన్లు, మాలారము,

4.5.1 పదమధ్య హ్రస్వానికి బదులు దీర్ఘత : వహ్పాలు < వప్పులు.

4.6 నీర్వానికి బదులు పదమధ్యంలో పూర్ణానుస్వారం.

తప్పినంకా < తప్పినాక; గుడిదంకా < గుడిదాకా; తొడమిందా < తొడమీద.

4.7.1 మహాప్రాణత పోయి అల్పప్రాణత : బందనము < బంధనము. బీమన్న < బీమన్న; ఢిల్లీ < ఢిల్లీ; విబాది < విభూతి; బూవతి < భూవతి.

4.7.2 లేని మహాప్రాణత : పజతి < ప్రి < పజతి < పదతి.

4.8.1 పదమధ్య స్వరలోపం :

పదాల్లో : ముంద్ర < ముందర; ఈట్లతో < ఈటెలతో; మాట్లు < మాటలు; కుండ్లు < కుండలు.

4.8.2 పదబింధాల్లో స్వరలోపం : ఇల్వాకిలి, ఊర్వాకిలి.

4.9. స్వరభక్తి : మంతరించి < మంత్రించి; రతనంగి < తత్నాంగి; పితరంగి < చిత్రాంగి; రుద్దురాక్ష < రుద్రాక్ష; సిరిదేవి < శ్రీదేవి; సుక్కురారము < శుక్రవారము; చెందురుడు < చంద్రుడు; తలంబురాలు < తలంబ్రాలు; తూరుపు < తూర్పు.

4.10 లోపదీర్ఘత : దీయ (దీయాలై శ్లేశలికి), దీయ < దివియ, దండాన < దండెమున, దండాలు < దండములు, గుండాలు < గుండములు

4.11 పదమధ్యంలోని శ్వాసవత్స్పర్శాలు, నాడవత్స్పర్శాలయ్యాయి. అగుతోట < అకుతోట, కొడుకొగడు < కొడుకొకడు విద్దొగతె < (విద్ద+ఒకతె), ఒగనెయ్యి < ఒకచేయి; నగినము < శకునము,

4.12 చ-న; చ-శ, న-శల వినిమయం 'చ'కు బదులు 'శ', కుశములు < కుచములు, 'చ'కు 'స'-ఈతసాప, 'శ'కు బదులు 'స' నగినము < శకునము.

4.13 ద్వీరుక్త 'జ' ద్వీరుక్త 'ద'గాను, ద్వీరుక్త 'ద' ద్వీరుక్త 'జ'గాను మారింది. సొద్దెన్ను < నజ్జెన్ను; పజ్జెనిమిది < వద్దెనిమిది

4.14.1 పదమధ్య 'డ' 'ర'గా మారడం. పచ్చరము < పచ్చడము; సొంగరీలు < సంగడీడు-సంగడీలు; మరత < మడత.

4.14.2 'డ'కు బదులు 'జ': పజ్జతి < పడతి.

4.14.3 'జ'కు వదులు 'స': జాన < జాజ; మునికితీటములు < మజికిరీటములు; తోరనాలు < తోరజాలు; ఏనుగానం < వేణుగానం.

4.14.4 'జ' కారానికి బదులు 'ంద', 'ండ' కారాలు, బిందానరము < బజ్జనరము; బిండనరము < బజ్జనరము.

4.14.5 పూర్వానుస్వారంబదులు 'జ' కారం ఇణుతులుండారు.

4.15 ద్వీత్వ 'నా'కు 'ంబా' వచ్చింది. చీరలుండాయి; సొమ్ములుండాయి, రైకలుండాయి; ఇణుతులుండారు, 'ఉన్నాయి' అన్న రూపమూఉంది.

4.15.2 'న'కు బదులు 'జ': దవణము < దననము.

4.16 యకార, వృషా, వౌవోలప్రయోగం : వౌట్టిపొసుపు, పూరికి పుత్ర రాన, యిది, యెది, యేనుగానం.

4.17 'ళ'కు బదులు 'ల' : ఎల్లుకానె < వెళ్ళగానే; కాలుమవి < కాళ మని, కాలాలు < కాలాలు, మేలాలు < మేళాలు. బిల్ల చెప్పలు < బిళ్ళచెప్పలు.

4.18.1 'వ'కు బదులు 'గ' : మాగులకీ < మాపులకీ; వగుకానె < నవుకానె < నవ్వుకానె; దిగితెల్లవారె < దిపితెల్లవారె.

4.18.2 వదాది 'వ' 'య'గా మారింది : యాగటి < వేగటి < వేకటి

4.18.3 వదాంత్య 'వ' 'య'గా మారింది : చేదకాయో < చేదకావి;

4.19 వదాది సౌ|సో, స్వ|స్వా మారదం : స్వంతం < హింతం: స్వోప < సౌప.

4.20 వదపుధ్య 'హ' 'వ'గా మారింది. రోపుణి < రోహిణి, దాపు రానికి < దాహానికి.

4.21 అద్విరుక్తత : ఎపుటొ ప్రిసీ < ఎప్పుడు, ఇపుడు < ఇప్పుడు; సీసతువ < సత్తువ, కొవిని < క్రొవ్వివ.

4.22 లేవిద్విరుక్తత వచ్చింది (పిరిగందపు) చెక్కెల్లు < చెక్కెలు; అవ్వన్ని < అవన్ని < అవి+అవ్వి; నిప్పుల్లు < నిప్పులు; నవ్వారి < నవారి, పిళ్ళవేణి < సీలవేణి, వయపున్న < వయపున; నిమ్మల్లు, పొన్నల్లు, రాగుల్లు, రవ్వ దూళి, పొవ్వదూళి, ప్రికూటిలోకి.

4.23 కృతక ప్రామాణికత : పెదకతొన్నవన్న < పెదకే; ఉత్తరించా < ఉత్తరించా; ద్రుష్టరాక్షసి < ద్రుష్టరాక్షసి.

5.0 నంది : ఈ గోయాలకాషతో పానుతులవాడుకలో వ్యాకరణానికి ఒక గవిరూపాలు అనేకం నందికార్యం వ్యాకరణబద్ధం కాని రీతిని జరిగివట్లు స్పష్టం. ఇది సహజమైన వాడుకభాష.

5.1 అత్వసంది : మనమ్మ < మన+అమ్మ; అమ్మండు < అమ్మ + ఉండు, అక్కండు < అక్క+ఉండు, అత్తిండు < అత్త+ఇండు, అమ్మమ్మ < అమ్మ+అమ్మ; పెద్దత్త < పెద్ద+అత్త.

5.2 ఇత్వసంధి : తల్లుండు < తల్లి + ఉండు, తండ్రుండు < తండ్రి + ఉండు, చెల్లుండు < చెల్లి + ఉండు. తల్లి తల్లంటావు, తల్లంచుకొచ్చా, తండ్లంచుకొచ్చా.

5.3 క్త్వారకేకారసంధి జరుగలేదుగాని 'య' డాగమానికిబదులు 'వ' గా గమం : వొత్తివొత్తి.

5.4 ఉత్తరపదాది లోపించి 'ఎ, ఒ'లు వచ్చి సంధిగలగడం, ఎముకలిరుతాము; కూతేశ; పైటలేసుకోని, బాలుడెంకాటరెడ్డి, బూమండలమెలగాయ, ఈదోరు, జోదోరు. కంచుగారోళ్ళాడబిడ్డ, పిల్లోళ్ళకి—

6.0 సమాసాలు : జానపదుల వాడుకలో సమాసకల్పనం కన్పిస్తుంది. ఇది కావాలని వట్టుబట్టి చేసినదేమీకాదు. పామరులు పాడుకొనే సందర్భంలో అలవోకగా వాటికపేవచ్చు కుదురుకొన్న సమాసాలు.

6.1 తెలుగు + తెలుగు : కురునూగుమ్మలు; వాడినజెలుకులు, బూడుకోళ్లు, కారుకోళ్ళు, మట్టిగోడలు, రాళ్ళవాన, ఒంటెద్దుబిండి.

6.2 తెలుగు + సంస్కృతము : అశ్వుదానము.

6.3 తెలుగు + అవ్యయదేశము : వదివరహాలు, మరలగాడి

6.4 సంస్కృతం + సంస్కృతం : పుణ్యనంపన్ను(రాలు), జంగమలింగ, అన్నదానము, కవాట (కావాట) బంద(ధ)నము, గోపిప్రీతి, అరిరాములసేన, సంతానవ్రతము.

6.5 సంస్కృతం + తెలుగు : మధనగొల్లది, వరామొగునికి, మాయలేడి, నంజీవకొండ.

6.6 సంస్కృతం + అన్యదేశం : బూనతీదివాన్లు.

6.7 అన్యదేశం + తెలుగు : బూడ్చుదెబ్బ, లేపుదీండా (?) సావుకారిబిడ్డ, అలేకారిబిడ్డ.

7.0 క్రియలు : జానపదగేయాల్లోని, భాషలోని క్రియారూపాలు సైతం తడుచితరీతిలోనే ఉండడం మనం గమనించవచ్చు.

7.1 'చు' వర్ణాంతరాధాతువుల ఆద్యక్షరంమీది భాగానికి 'న్' అదేశమవుతుంది. తె సీవిగా, ఒస్తానమ్మా, ఎప్పుడొ పివి, ఇప్పుడీ పినక్కమ్మా, వస్తాను.

7.2 భూతకాలం : భూమండలమెలుగాయా < (వెలుగాయెను), నీరెత్తబోయా, నెగరికిబోయా,

7.3 'ఎడి'కి బదులు 'ఏటి' కన్పిస్తుంది : 1. నిగనిగమనేటి, సీతమ్మగడ్డిటి, ఇంట నుండేటివారు; 2. ఇంకా తృవర్ణకార్థంలో పూయంగ, పాగంగ, పిందంగ,

7.4 చేదర్థకం : నమ్మేవుంటే.

7.5 ప్రార్థనార్థకంలో : తెలవరమ్మా, యిన్నపములు నేయరమ్మా, సేకొనమ్మ, పాడెగట్టమ్మ, యిడిమర, పెట్టుమయ్య (మల్లా), పిలీ (పిలుపుము).

7.6 ఉభయ ప్రార్థనార్థకంలో : వదరమ్మ పోదాము, రార మాతము, రారా మాతాము.

7.7 తద్దర్థార్థక రూపాలు : పొరువు పొరిపొచ్చే తవుడు, ఇప్పేతప్పుడు, సేపేతవుడు, యెల్లుతానె, మొక్కుతానె, నగుతానె, అదేవి కదలుతా మిదేవి కడిలా.

7.8 విద్యర్థకం : ఎదకండి, పట్టండి, ఆవులు కాఱు.

7.9 వ్యతిరేకార్థంలో : ఇచ్చెల్లేదు < ఇవ్వను.

7.10 కొనుదాతువు ప్రయుక్తమైనపుడ 'కో' వదాళం కన్పిస్తుంది : తినుకోవారి, సేకొనమ్మా, ఒప్పుకోవాయ్యాకోవల్ల.

7.11 బోంచేతురు (బోం+చేతురు) < బోనం < ప్రాకృతం 'బోణ' బోయణ- < సంస్కృతం-భోజన)*

* ప్రొఫెసర్ తూమాటి దొణప్ప — తెలుగు హరికథా సర్వస్వం- పు. 329.

8.0 అన్యదేశ్యాలు : ఈ జానపదుల భాషలో సమకాలికమైన ఇతర భాషా పదాలు వచ్చి చోటుచేసుకొన్నాయి. అరబ్బీ, పారశీ, హిందీ, ఉర్దూ పదాలు, తమిళ, కన్నడ పదాలతోపాటు చివరకు ఆంగ్ల పదాలు కూడ వచ్చిచేరాయి.

8.1 అరబ్బీ, పారీ, ఉర్దూ, హిందీ : అలేకారి, కబేరి, కర్నూ, కుర్నీ, జగడమాయ, జరీ, జాబు, పెక్కిలు, తురక (దండు) దట్టి, దీవాల్లు, బేరము, రుమాల, వరహాలు, కాలువా, నవ్వారి, పావుకారి.

8.2 ఆంగ్ల పదాలు : కర్రెంటు, టేకు (మాను), బూడ్సు, (దెబ్బి), రైల్ (బండిరా), రోటు (రోడ్డు).

8.3 కన్నడం : (నేల) మాళిగ, హెచ్చు.

8.4 తమిళం : తిరుమణి.

9.0 వాక్య నిర్మాణం : ఏ భాషకైనా ఆయువుపట్టు వాక్య నిర్మాణమన్న విషయం విజ్ఞులందరికీ సునిదితిమే. ఈ జానపద గేయాల్లో తెలుగువాక్య నిర్మాణ రీతి సుస్పష్టం. అయినా అక్కడక్కడ కొన్ని వింత ప్రయోగాలు వాక్యనిర్మాణంలో కనిపిస్తాయి. అలాంటి వాటిని కొన్నింటిని మాత్రమే ఉదాహరించడం జరిగింది.

9.1 'చిగురాకు విడియాల నోరెర్ర గయ్యింది. అది నీళ్ళు కడగల్గ' (చిత్రమైన రచన).

1.1 క్రియారహితంగా : ('నీలార కన్నెలకు ఒక చేదబాయో, ఒక చేద బాయికి ఒక చేదబిళ్ళో').

2.1 అక్కుండు, చెల్లుండు, అన్నుండు, తమ్ముడుండు.

ఒగురేకు ఓగురొదురో నాకందకు (చిన్నచిన్న వాక్యాలతో పెద్దవాక్యం)

3.1 ఆవులు కొండమిందా గోపాలు కాసుతుంటే గోపాలు దాసుకొంటే (చిత్రమైన వాక్యం).

41 ఇంటిలోకి వచ్చు బిలిసి ఈనపోనం మాటలాడి దక్షిణా తాంబూల మందెనో (అందించాడు అనటానికి)

5.1 ఊది నాదే గాదిలావు జంగాములింగా (ఊదినాదే అనడానికి).

6.1 కాంత కొంగులు పట్టి విడజాలయా (విడువజాలడాయె).

100 పై పరిశీలనవల్ల రాయలసీమలో ముఖ్యంగా అనంతపురం మండలం లోని పెనుగొండ పరిసరాల జానపద భాషారీతులు స్పష్టం. వాస్తవానికి వ్యాకరణ సూత్రాల దృష్టిలో ఈ భాష శిష్టసాహిత్య భాషతో సరితూగక పోవచ్చుగాక. అదు నిక భాషాశాస్త్ర సూత్రాలకు మాత్రం అది ఒదిగిఉండి సామర ప్రజల సుఖ, దుఃఖాల్ని, ఆవేశకావేషాల్ని, సందర్భోచితంగా భావస్ఫోరకమై, అనందనిష్యుండియై ఉండడం గమనించగలం. పై పెచ్చు జానపదుల స్వభావోచితమై, సహజమై, నిసర్గ మనోజ్ఞమై ఉండడం ముదావహమైన విషయం. అందుకే ఆ గేయాలు ఏ కాళంలో రచించబడ్డా, అందులోని భాష అలా ఉన్నా ఈనాటికీ ఎనాటికీ అనందాన్ని సూనే ఉంటాయని చెప్పడం సాహసం కాదు అంటే ఆలంకారికులు పేర్కొన్న సార్వ కాలికమైన కవితే ఉత్తమమైందన్న సూత్రం దీని విషయంలోను రుజువైంది. అది సహృదయ హృదయైకవేద్యం !

అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనలు -

భాషా వైభవం

1 అన్నమాచార్యుడు ఒక అసామాన్యుడైన మహామనీషి. ఆధ్యాత్మ భక్తాగ్రేసరుడు, ప్రథమాంధ్ర వాగ్గేయకార సత్తమడు; అందుకే అన్నమాచార్యునికి “పదకవితా పితామహుడనీ, సంకీర్తనాచార్యుడనీ” బిరుదులు కలగడంలో ఆశ్చర్యం లేదు. ఈ మహానుభావుని మాటల్లో, ఆ మాటల మూటలైన పాటలలో, ఆ పాటల కనుగుణమైన అటల్ సర్వాంగీణంగా, సముచితంగా భక్తిని రంగరించి రక్తిని మెదపి పాడి, అడి తరించాడు; మానవాళికి తరుణోపాయాన్ని చూపించాడు. ఈ పదకవితా రచనారీతిలో, భక్తిమార్గోపదేశ పద్ధతిలో ఆ తరువాతి తెలుగువాగ్గేయ కారులైన క్షేత్రయ్య, సారంగపాణి, త్యాగయ్య మొదలైన వారితెందరికీ అన్నమాచార్యుని అడుగుజాడలే గురిజాడలు. “ఈతని శృంగార సంకీర్తనాంశము, మున్నూ రేండ్లు తరువాత క్షేత్రయ్యగానూ, అధ్యాత్మ సంకీర్తనాంశము అటుతరువాత నూరేండ్లకు త్యాగయ్యగాను నవతరించెనన జెల్లును” - అని ము కకంఠంగా వినాదోపేర్కొన్న పేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారి మాటలు అక్షరాల సత్యం.

1.1 తెలుగు సాహిత్యాన్ని పండిత సాహిత్యమూ, పామర సాహిత్యమూ నవి స్థూలంగా రెండు విధాలని చెప్పవచ్చు దీన్నే ప్రౌఢ సాహిత్యమూ, జానపద సాహిత్యమూ అని పేర్కొనవచ్చు ఇంతకంటే శిష్టసాహిత్యమూ, శిష్టేతర సాహిత్యమూనవి చెప్పడం సముచితం. తెలుగు సాహిత్య ముగాణంలోని శిష్టేతర కవితా ప్రపంతి మూడు పాయలుగా ప్రవహిస్తూ ఉంది. మొదటి కేవలం జానపద కవిత, దాని పుట్టుక అనాది రెండోది పాల్కురికి సోమనాథునితో ప్రారంభమైన ద్వీపద కవిత, మూడోది అన్నమాచార్యుని వరవాక్కుతో ఆరంభమైన సంకీర్తన కవిత. అన్నమాచార్యుడు భక్తిపరవశుడై అడిపాడిన పదాలే అధ్యాత్మ శృంగార సంకీర్తనలు తెలుగులో శిష్టకవుల పద్ధత కవిత్వాపేతు వక్కనే పదకవితకు సరిపేతం సవదరించి గౌరవం సంపాదించి పెట్టిన మనత తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యునికే దక్కింది. ఈతని సాహిత్యం అనంతం; అదొక మహోదధి, తన సంకీర్తనల్లో వాడకచేసిన భాషా

వైభవాన్ని కొందరి అద్దంలోలాగా-స్థాలీ పులాకన్యాయంగా-చూపించడమే నాయీ వ్రతసమర్పణ వరమ ప్రయోజనం.

2.0 కమనీయ కవిత :

పండితులను మాత్రమేకాక పామర ప్రజల్ని సైతం రంజింపజేయడం వద కవితల వరమ ప్రయోజనం. సామాన్య ప్రజలకు అందుబాటులో ఉండేట్లు, వారి అర్థావ గతికి దగ్గరగా ఉండేట్లు సరళమూ, సులభమూ అయిన భాషలో వదకవితల రచన సాగడం ఏంతైనా ముదావహం ఈవిషయంలో అన్నమాచార్యుడు అన్నివిధాలా సఫలీకృతుడైనట్లు ఆతని సంకీర్తనలే చెబుతాయి.

2.1 ఇందుకు చక్కటి ఉదాహరణ

"విరహ మొక్కందమాయ విచ్చేయవయ్యా
నిరతి నాకెఱ్ఱా నీపంటామొక్కితిమి

||వల్ల వి||

చెక్కిటి చెయ్యేచెలికి శేషవరియంకమాయ
జక్కవ చన్నులు శంఖుచక్రములాయ
వుక్కచెమచే జలదివునికి సేసుకవిన్ను,
జక్కవి సతిదలచి సారూప్యమందె

||విరహ||

చలువ కస్తూరిపూత సరివీలవర్తమాయ
మెలుత నివ్వెర గనిమిషద్రష్టాయ
తొలుత చిగురు పాన్పుతులసి పూజాయ విన్ను
జలజాక్షి తలపోసి సారూప్యమందె

||విరహ||

పిరుల గట్టినతాళి శ్రీధర భావమాయ
వరుస వలపు భ కవత్సలమాయ
యిలవై శ్రీవేంకటేశ యింతలోనీషగూడగా
సరసవిన్నుంచె నాకె సారూప్యమందె

||విరహ||

(కృంగార సంకీర్తనలు : XXVI-191)

ఇందులో కమనీయ కవిత ఉంది. ఆ కవితకు తగిన చక్కటిభాష ఉంది. విరహవ్యథా భరిత మనస్కరియిన నాయిక సర్వవిధాలా శ్రీ వేంకటేశ్వరునిలాగానే

అయి సారూప్యమందిందట ఈవిరహం నాయకకు ఒకఅందాన్ని చేకూర్చిందట,
ఆ సారూప్యమందిన నాయకనే నాయకుడు శ్రీవేంకటేశ్వరుడే కాబోలునని చెబులు
“నింతి నాక్కెజాచి నీవంటామొక్కితిమి “విచ్చేయవయ్యా”-అని ప్రార్థిస్తున్నట్లు
చెప్పారు ఇందులో వ్యంగ్యం, హాస్యం ప్రస్ఫుటమై నహ్యదయ హ్యదయల్ని
అనందపరచకుల్ని చేస్తాయి. ఇంతేగాదు. చెలిచెక్కిలిమీది చేయి శేషవర్యంకమైందనీ,
జక్కువచన్నులు శంఖచక్రలయ్యాయనీ, చెమట జలదిఅయ్యిందనీ ఉత్తేజీంచ
డంలో ప్రతిభానంపన్నుడైన మహాకవి కుండవలసిన భావుకత, తన్మూలంగా చమ
త్కారం గోచరించి మన రసానందానికి అవధిలేకుండా చేశాయనడం అత్యుక్తికాదు
ఇలాగే తక్కిన రెండు చరణాల్లోను. ఇలా ఏవరిస్తూవెళ్ళితే ఎంతైనా చెప్పవచ్చు.
ఇందలిభాష సరళం పైగా ఇందుక్రియలు “శేషపరియంకమాయ, శంఖచక్రము
లాయ” అని వ్యావహారికభాషలోనే ఉండి పుష్టిని తుష్టిని చేకూర్చాయి. ‘ఆమెను’
అంటే అంతస్పూరి వచ్చేదికాదని మనకు తెలుసు.

2.2 “వర్ణనానిపుణః కవిః” అన్నది లాక్షణికోక్తి. దీనికి చక్కటి
ఉదాహరణ మీవదం. మన ప్రబంధకవులు అష్టాదశవర్ణనల్లో ప్రధానమైన ఋతు
వర్ణన పలురకాలుగా చేసి తమ గొప్పదనాన్ని చాటుకొన్న సంగతి మనకందరికీ
తెలిసిందే. ఒకే చిన్నవదంలో ఆరు ఋతువుల్ని వర్ణించి వాళ్ళందరినీ మించి
పోయాడు అన్నమాచార్యుడు.

“కాలము లారునుఁ గలిగె నీకునిదె

బారికి యందే పె పెనీకు

॥వల్ల వి॥

పతికొప్పు విరులు జలజలరాలిన

లకల వనంత కాలము నీకు

కతఁగాదన మై క్కాకలుచూపిన

అతివేనని కాలమవ్వుడేనీకు

॥కాలము॥

కొఁగిట చెమటల కడునినుఁదడిసిన

కొఁగల తొలకరి కాలమది

వీఁగని చూపుల వెన్నెలచల్లిన

రాఁగిన మతికి శరత్కాలంబు

॥కాలము॥

లంచపుఁ బులకల లలన నీరతుల
కంచపు హేమంత కాలమది
యెంచఁగ శ్రీవేంకటేశ వలపునతి
పంచ శశికాల నై భవమాయ

॥కాలము॥

(శృంగార సంకీర్తనములు-XXVI-88)

ఇంత సంక్షిప్తంగా అరు ఋతువుల్ని వర్ణనచేసిన పదకవేగాదు. కావ్యకవి
పైతం మరొకరులేరంటే అన్నమాచార్యుని గొప్పదనం స్పష్టమవుతుంది.

23 ఇంతేగాక

‘దశవిధాచరణం తన్నభవతి
దశవిధావస్థార్థం తేత్రత”

(శృంగార సంకీర్తనలు XII-374) లాంటి కేవలం సంస్కృత భాష
లోనే రచించిన పదాలూ,

‘ఏడయాట మాటల నేచినవలపు
పొడమిన యానల పొద్దొకవలపు’

(శృంగార సంకీర్తనలు-XII-350)

మొదలైన చక్కటి తేటతెలుగులో రచించినపదాలు అన్నమాచార్యుని సాహిత్యంలో ఉన్నాయి. వీనివల్ల అన్నమాచార్యుని ఉభయ భాషాపాండిత్య ప్రకర్షమనకు అవగతమవుతుంది.

2.4 ఏడియేమైన అన్నమాచార్యుని సంకీర్తనల్లోని భాష సామాన్యప్రజల
భాష అనడంలో సందేహంలేదు. ఇందుకు ఓ ఉదాహరణ.

కాలమెల్లా మోసపోవు(ము)? కానియ్యరా కల
కాలమెల్లా జరపేవు కానియ్యరా

॥వల్లవి॥

ఎడవుల జవ్వనపు టింతినొకతెఁ గూడి
కడలనే తిరిగేవు కానియ్యరా

మెడగట్టుకొకతెకు మేలువాడనై నీవు
కడన బొంకేవు నాతో కానియ్యరా

॥కాల॥

బంగారుమెఱుగు బాయపడఁతి నొకతెగూడి

కంగనాడేవు నాతోకానియ్యరా

అంగననొకతె వెనకమరదాఁచుకొని చొ

క్కంగఁజేసి ముద్దాడేవు కానియ్యరా

॥కౌ॥

సంపద గలాపెఁగూడి సరసములాడుచు

కంపులే పూసేవు కానియ్యరా

వెంపరలాడుచు నీవెంట నొకతెరాఁగా

కంపించక వేంకటేశ కానియ్యరా

(శృంగార సంకీర్తనలు XII-51)

ఇందులో నాయక శ్రీ వేంకటేశ్వరుని దక్షిణ నాయకత్వాన్ని నిందిస్తూంది. ఇందులోని భాష సర్వసామాన్యమై ఉన్నటుంది

3.0 అన్నమాచార్యుని సంకీర్తనల్లోని భాషలో ప్రత్యేకతఉంది. ఏఒక్క పదం మనం చదివినా ఈవిషయం మనకు స్పష్టమవుతుంది. అన్నమాచార్యుని భాషాప్రత్యేకత అవగతమవుతుంది. అయీ ప్రత్యేకతల్ని క్రమంగా పరిశీలిద్దాం.

3.1 తరచు ప్రయోగించే పదాలు, పదపంథాలు :

3.1.1 సంబోధనలలో - 'ఆర' బదులు - ఆల : అమ్మలాల (XII-32), కొంతలాల (XII-42). తమ్మలాల, అన్నలాల; తల్లలాల, కొమ్మలాల, అమ్మలాల, అక్కలాల (XII-99) తొయ్యలాల (XXII-172) తరుణులాల (XXII-273), పొలతులాల (XXII-273) నాతులాల, పదతులాల (XXII-38)

3.1.2 కొన్నిపదాలు, పదబంధాలు :

అద్దిగో (XI-14), ఇద్దిగో (XII-19,44), అల్లదిగో (XXII-134), అద్దో (XXV-467) దేవులమ్మ (XII-8), ఉద్దండాన (III-563), ఉద్దందీడవు (XXII-2), అగదీడవు (XXV-12) నాగదీడవు (XXV-474) వెంగేలు (XXII-1, 4), యేకతానకు (XXII-3), కమ్మటిదాన (XXII-40), తాడుకానా రెల్ల (XXII-33), మాడిగెపువారము (XXII-37), వుండానను (XXII-38), విండానను (విన్నదానను) (XXVI-128), మోవిపండు (XXI-81), మోనము (XXII-149), మంచిశానకాడవు (XXII-219), నిప్పనిచ్చ (XXII-440)

అసోదాన (XXII-528), అసోదకాడవు (XXII-538), ఎంతయాశోదక తెనే (XXIV-13), జాణక తె (XXV-25), తట్టుపుణుగు (XXV-91), విదేలు (XXIV-226), కుందజము (XXIV-422), లచ్చెనలు (XXIV-496), పేనాపేనా (II-48), అకుమ (అత్త) (II-242), అచ్చుత (II-242), బాయచ (X-184).

3.1.3 కొన్ని క్రియాపదాలు :

గుంపించెనా (XXVI-1), కాగిలించు (XXII-1, 4, 8), అముకొన్న (XXII-19), అడుతాను, చల్లుతాను (XII-6), వచ్చితేను (XXII-14), దగ్గరితే (దగ్గరికి వస్తే) (XXII-502), మోహము గల్గితే (గలిగితే) (XXVI-44), కూరిమి గలిగితే (గలిగితే) (XXVI-93), అనగలే (గలిగితే) (XXVI-127), అడకుపే, చల్లకుపే, కనరకుపే (XXII-409), వినేరు, దాచేరు, నోరు రేరు, కూడేరు (XXV-32).

ఇలాగే ఇంకా ఎన్నో పదాలు తరచుగా తన సాహిత్యమంతటా ప్రయోగించాడు అన్నమాచార్యుడు.

3.2 పలుకుబళ్లు :

పలుకుబళ్ళు. నుడికారాలు, జాతీయాలు, సామెతలు అన్నవి ఏ భాషకైనా ప్రముఖమైన అంశాలు. వీటిమీదనే ఆ భాషావైశిష్ట్యం ఆధారపడి ఉంటుంది. అలాంటి చక్కటి పలుకుబళ్ళను ప్రయోగించిన రచయితకు ఆ భాషపై నిగల అధికారాన్ని ప్రస్ఫుటం చేస్తుంది. అన్నమాచార్యుడు తన సంకీర్తనల్లో ప్రయోగించిన పలుకుబళ్ళను పరికిస్తే అతనికి తెలుగు భాషాస్వభావం ఎంతగా తెలుసునో స్పష్టమవుతుంది. కొన్ని ఉదాహరణలు.

అంగడి బెట్టు (III-108), ఇంటిలోని పోరు (XII-199), బడిగట్టు కొన్నండుకు (XXV-160), కమ్మల పండుగ (XXVI-308), కనురెల్లా యెల్లు వాయె (III-604), కమ్మ పేసినాడు (III-66), కాయో పంఠో (XII-341), కాసుపేయవి (III-633), తెగిన గాలిపడగవై (III-563), పలవనైతిమి (XII-364), రాతిగుండె (XII-9), కొమ్మున కుంపటియైతే (III-181), నంతల బెట్టి

అవి (XXV-271), సూదివెంట దారమై (III-139) ఇలాగా ఎన్నెన్నో ఉదాహరించవచ్చు.

3.3 సామెతలు :

రసగ్రహణ పారీణులైన పాఠకుల మనఃకుక్షికి సాహిత్యంలోని సామెతలు చక్కటి ఆమెతలు; పై పెచ్చు ఆకవికి భాషపై గల అధికారాన్ని బట్టి ఇవ్వగలవు. కొన్ని చక్కటి సామెతలు:

- అమ్మేటి దొకటియు నసిమిలేని దొకటి (XXII-327)
- ఈరుదీయఁ బేనువచ్చినక నేలమాటలు (XII-111)
- కాంతుని నీమొలఁ గుచ్చి కట్టుకొనఁగదవే (XXIV-525)
- కుట్టిమాడ దోసపింద (III-204)
- గోర బొయ్యేదానికి గా గొడ్డలేం (XXII-124)
- గోరుచుట్టుపై రోకటి పోటాయ గదమ్మ (XII-238)
- జలజాక్షి మోవితేనె చందమామ గుటకలు (XXII-77)
- పిలువని పేరటమై పిరిగొన వేడుక (XXIV-276)
- పూచిన తంగేడువలె పొడలీ మా వలపు (XXII-511)
- వడిగొన్న కానవేని వఱదలు గలవా (XXVI-330)
- కిరుసుండ మోకాల శేషయేటికే (XXV-441)

ఇలాంటి సామెతలు అన్నమాచార్యుని సంకీర్తనలన్నిటా కోకోల్లలు. పైగా అవి సందర్భోచితమై సహృదయులని సంతసింప జేస్తూంటాయి.

3.4 సంది : సలక్షణమైన సందికార్యం అన్నమాచార్యుని సంకీర్తనలన్నిటా ఉంది. అయితే అపురూపమైన సందికార్యాలు ఎదనెడ కనిపిస్తాయి.

3.4.1 క్షార్తకేశకార సందులు : సర్వ సామాన్యమే. అకుమడ చిచ్చేటి (XXII-263), కలసిమెలకుఁడగా (XXIV-13), కూడుండేము (XXII-71), చెల్లండగా (XXII-112), వన్యశింశుఁడగా (XXII-21).

3.4.2 విచిత్రమైన సంది :

అపెలిగితే < అపె+అలిగితే (XXII-274)

ఎవ్వతెకో < ఎవ్వతె+ఒకో (XXV-82)

చెప్పంపే మాటలు < చెప్పి+అంపేమాటలు (XXII-284)

పెట్టెంపనో < పెట్టి+అంపెనో (XXIV-66)

సిగ్గువ డెల్లంత < సిగ్గువడి+అల్లంత (XXIV-523)

3.4.3 త్రికసందిలాంటి సంది :

ఒబ్బుడ్డి < ఓ+బుడ్డి < ఒక+బుడ్డి (XXIV-528)

నియ్యాన < నీ+యాన < నీ+ఆన (XXV-488)

వియ్యచ్చ < నీ+యిచ్చ < నీ+ఇచ్చ (XXV-497)

3.4.4. ద్రుతం మీద యదాగమం :

చలము యెండాకా (XXV-19)

వరాకు నీకు యేమి పేపేవు (XXII-509)

సుద్దులు యడుగ వలెనా (XXII-494)

3 4 5 యదాగమం రాలేదు సంది కలుగలేదు.

వెలకంచ వచ్చునా (XXV-320), నా ఇంపుసొంపులు (XXV-476)

3 4 6. యదాగమానికి బదులు 'వ'దాగమం.

మరచి వూరుకుండితే (XXIV-189)

3 4 7. దీర్ఘమున్నా ద్రుతకార్యం

నీవూ, జొట్టమ వొడువు (XXIV-241)

కేవలం నిలక్షణమైన సందులు కొన్నింటిని మాత్రమే ఇవట దిక్పర్యవంగా
చూపించడం జరిగింది.

3.5 సమాసాలు :

సరిక్షణమైన సమాసాలు అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనల్లో సామాన్యమే. అయితే చాలనరకు ఈ సమాస కల్పనలో బహురీతుల పోయినట్లు స్పష్టమవుతుంది పరిశీలనవల్ల. విరిక్షణమూ, అపురూపమూ అయిన సమాసాలను చూద్దాం.

3.5.1 తెలుగులో చక్కటి సమాసాలు :

చెందమ్మి హుడుదలు (XXV-136)

నిలువు గొలుపులెల్లా (XXIV-328)

పెక్కు పనులవాడవు (XXIV-3)

మొగమిచ్చ చెలులము (XXII-38)

వాడు మోవి (XXIV-12), నందడి కొలుపు (XXIV-3)

3.5.2 వైరి సమాసాలు :

వైరి సమాసాల్ని చాలా విరివిగా అన్నమాచార్యుడు ప్రయోగించాడు. మచ్చుకు కొన్ని -

అతిపేడుక (XXVI-298), అనేక పంతుకాడవు (XXIV-136) పువజన్య నము (XXVI-262), జన్యనమదములు (XXIV-372, తననిజబాసలు (XXII-266), నానాజాతిపండ్లు (XXV-91), నానాసొమ్ములు (III-125), ప్రాణప్రాణ నే ప్రమేవచోట (XXVI-241) ప్రేమజన్యనమదపు పెండ్లికొడుకవు (XXII-548) భారీతనము (III-197), సురకచిన్నెలు (XXIV-243)

3.5.3 విరిక్షణ సమాసాలు :

కంచపుమోవి (మోవికంచము) (XXVI-414)

కూపనరకమున (నరకకూపమున) (II-3)

పండుమోవితేనె (మోవిపండుతేనె) (XXVI-79)

పడగవాలెరయెత్తి (వాలెరపడగయెత్తి) (XXV-550)

3.5.4 వింతగా మరోరీతిని సమాసాలు కల్పించడం చూడవచ్చు. వీటిలో సంబంధవాచకాన్ని వదలినప్పుడు అర్థం ఏటిలోని విశేషం.

తుమ్మిదల బెడరనిగుంపులు (బెడరని తుమ్మిదలగుంపులు) (XXIV-239)

దొంతుల నాయనలకు (నాయనల దొంతులకు) (XXV-447)

మెచ్చితి నిన్నప్పటి మేలుమేలు (అప్పటి నిన్ను మెచ్చితి మేలుమేలు)
(XXVI-570)

రెప్పలనీలోని చూపే (నీరెప్పలలోని చూపే) (XXV-373)

విమలపు నీవతిని (నీ విమలవతిని) (XXVI-36)

3.6 విభక్తులు :

ప్రథమకు బదులు (షష్ఠి) :

కూరిమితో మీకుమీకె కొలిచేవారా (మీకుమీరే) (II-167)

మనరాదు నీకింకముం గావలెను (నీవింక) (II-365)

ద్వితీయకు బదులు షష్ఠి :

ఇంతికి నీవువలదు టిందరము నెఱుగుదుము (ఇంతిని) (XXII-22)

ద్వితీయకు బదులు తృతీయ :

చేసుకోవయ్య పెండ్లి చెలితోను (చెలిని) (XXII-513)

తృతీయకు బదులు ద్వితీయ :

లంకెఱుగరాదుపే మేలు యీ

కింకరులను వలంగెడికంఠెను (కింకరులచేత) (II-186)

ఇలాగే తక్కిన విభక్తులకు సైతం ఉదాహరణలివ్వవచ్చు.

4.0 రాయలసీమ మాండలికాలు

4.1 వదాలు : అప్పా (తండ్రి) (II-11)

అసిమి (అమ్మేటి దొకటియు నసిమిలోనిదొకటి) (XX I-327)

బడ్డారాలు (బయ్యారము) (XXIV-170)

ఒప్పిడిగా (నిశ్చింతగా, హాయిగా, ప్రత్యేకంగా) (XXIV-278)

కణజాలు (పాతరలు) (XXIV-235)

కిమ్మల (కిమ్మల్నే-రహస్యంగా) (XXII-220)

మరవలు (చెరువుల మరవలు) (47)

విగ్గ (విగ్రగా-గట్టిగా-'a' ఉచ్చారణ) (XXIV-489)

(సారంగపాణి విగ్గకుయ్యవద్దు-194)

మంకు (మూర్ఖత్వం) (XXIV-445)

(మంకు : "మంటిలోనదాచు మంకుజీవి" 22-148)

సరకా (సరాకా-తమాషా) (XII-314)

వైకమే (నన్నని, సూక్ష్మం, ఇంకా తేలిక, చులకన అనిగూడా)

(XII- 304)

4.2. వదలింబాలు :

అవహించు (XXII-198)

ఉద్ధవుద్ధులై (జతలుజతలై) (II-74)

[ఇలాంటిదే వేమన ప్రయోగం ఉద్ధి (గూడి)

"ఒద్దిగూడి బ్రతుకు చుండువేమ" (140-69)]

నెల్ల చెల్లు (ఉపరికచెల్లు) (XXV-435)

4.3 క్రియాపదాలు :

అగడై తిమి (వలచనై తిమి, విండమో ప్తిమి) (XXVI-271)

ఎగజోసి (నన్నలయెగపోసి) (XXV-368)

క్షేత్రయ్య-ఏమేమో విభువికో ఎగజోసికే-స్వీ-98)

ఏకారేవు (XXV-34)

చొకళించి (కుప్పించి) (XXIV-138)

పంగుళు (పత్తిపూడు) (XXII-120)

వెంపరలాడు (అతంగవెదకు) (XH-51)

44 వాక్యాలు :

అకుమరచిచ్చెను (తమలపాకులు చిలుకలు కట్టిచ్చెను) (II-187)

ఉప్పదారాడుకడే (ఉప్పదవం) (III-150)

ఎగదిగపోతలైతే నేడచాచ్చేదే (XXVI-271)

నీపుగన, ఆదరించితే (XXV-256)

హుచుకునే మాటాడితి (XXII-544)

మయికి మయాయే (III-203) ("మయికిమయికి ఆయికు" -

పురందరదాసు).

పేనరుకోకురే (XXVI-113)

45 పై పరిశీలనవల్ల అన్నమాచార్యుని సంకీర్తనలోని రాయలసీమ మాండలిక వదలాలం, దాని స్వరూపస్వభావాలు, సూక్ష్మతీమాత్మమైన అర్థభేదాలు మొదలైన అంశాలన్నీ మనకు స్పష్టమవుతాయి. దీనికి అనుబంధంగా మరికొన్ని అంశాలుపై తల్లి మనమిక్కడ పరిశీలించడం అవసరం. పరిశ్రమయోగము, అవ్య దేశ్యాల్నిగూర్చి స్థూలంగామాద్దం.

50 వింతప్రయోగాలు :

అన్నమాచార్యుని సంకీర్తనలోని ధ్వనులలో, వదల్లో, పదబద్ధాల్లో, క్రియల్లో వాక్యల్లో, ఈ విశిష్ట వింతలు మనకి చూడగలిగిం.

5.1. ధ్వనుల మార్పులు :

5.1.1 'గ'కు బదులు 'వ' అదివో (<అదిగో) (XII-14)

అల్లదివో (<అల్లదిగో) (XXII-134)

ఇదివో (<ఇదిగో) (XII-19,44)

పుట్టుగు (<పుట్టువు) (II-175)

5.1.2 'జ'కు బదులు 'చ' :

చింక చందురుడు (< జింక చందురుడు) (XII-264)

చింకచూపులది (< జింక చూపులది) (XXIV-166)

చింక బెదురులాడి (< జింక బెదురులాడి) (XII-261)

'జ'కు బదులు 'స' :

సింకసూపు నాపై సూపడుగా (< జింక) (XII-370)

5.1.3 'త'కు బదులు 'క' :

తక్కులుమాను (< ఉక్కులుమాను) (XII-257)

తెంకి (< పెంకి) (XXVI-271)

తక్కురి (< ఉక్కురి) (XXVI-271)

తక్కురీడు (< ఉక్కురీడు) (XXV-204)

నగుతగాక (< నగుటగాక) (XXV-213)

దూరతగాక (< దూరుటగాక) (XXV-461)

జోదోతెరుగువా (< జోదోపెరుగువా) (XXV-323)

ఎక్కుదోత (< ఎక్కుదోటా) (XXV-2)

5.1.4 'డ'కు బదులు 'ర/ఱ' :

ఱరసేరా (< ఱడసేరా) (XXV-188), (ఱఱయురు (< ఱడయురు) (XXV-199)

5.1.5 'ద'కు బదులు 'త' :

తిట్టమై (< దిట్టమై) (IX-64)

5.1.7 'వ'కు బదులు 'జ' :

తట్టువ్వులుగు (< తట్టువులుగు) (XII-198)

కుందజము (< కుందనము) (XXIV-422)

అయిరాణి (< అయిరేవి) (XXI-189)

యోగిణి (<యోగిని) (XXII-537)

భాషావ్యాసాలు

‘వ’కు బదులు ‘ర’ :

చిరుకులు (<చినుకులు) (XXIV-73)

5.1.2 “హ్రస్వానికి” బదులు “దీర్ఘం” :

తోఁగిచూచి (<తోంగిచూచి) (XXIV-73)

పానివట్టి (<పవివట్టి) (XXV-265)

బాయిటపేయగనేల (<బయటపేయగనేల) (XXV-282)

5.1.9 “దీర్ఘం” మీద “పూర్ణానుస్వారం” :

ఏంటిమాటలు (<ఏటిమాటలు) (III-223)

గాంబపు (<గాటపు) (III-214)

పైండి (<పైడి) (III-585)

5.1.10 అద్విరుక్తక :

నీనుదురెల్ల (<నీ నుదురెల్ల) (III-514)

ముగురెరిగిన (<ముగ్గురెరిగిన) (XXIV-507)

పూనివటి (<పూనివట్టి) (XXVI-89)

మక్కువచలితి (<మక్కుచల్లితి) (XXVI-90)

పానివటి (<పానివట్టి) (XXVI-221)

ముప్పరివిటూర్పు (ముప్పరివిట్టూర్పు) (XXVI-203)

5.1.11 రేని ద్విరుక్తక :

అద్దలింపుచు (<అదలింపుచు) (XII-242)

అద్దలించి (<అదలించి) (III-115)

అద్దరిపాటుండగాను (<అదరిపాటుండగాను) (XXVI-196)

5.1.12 అక్షరరోపం :

దాకొన (<దాగికొని) (XXV-32)

చిత్తరువ (<చిత్తరువున) XXV-330)

తనుపై జేయివేసి (<తనువుపై జేయివేసి) XXVI-75)

తిరుగుకంటె (<తిరుగుటకంటె) (II-3)

మోహముగల్గె (<మోహముగలిగితే) (XXVI-44)

5.2 పదాలు :

మనురాలు (XXV-26), జొబడు (XII-201)

నానొళ్ళి (నావల్ల) (II-4), భ్రమక (భ్రమ) (XXII-277)

సంగతాలు (స్నేహితులు, సంగతో ఒరియాభాషలో) (XXIV-119)

భాగ్యమంతులు (భాగ్యవంతులు) (XXIV-399)

లేసుగా (లేన్నగా) (XXV-33)

సంతము (సౌంతము) (XXV-119)

5.3 పదజంధాలు :

ఊడిగమాపె (దాసి, పనిమనిషి, పనికత్తె) (XXII-5)

జంపులసిగ్గులు (జంపు-పొడవు-సిగ్గులయొక్క జంపులు) (XXII-544)

(జంపుస్థిచనులు (XXIV-190)

సిగ్గిరిపెండ్లికొడుకు
సిగ్గిరి పెండ్లికూతురు } (XXIV-76)

అంటురాయి (అయస్కాంతం) (XXIV-20)

వాలుకచూపులు (వాలుచూపులు) (XXII-478)

పొరుగిరుగువారు (ఇరుకొపొరుగువారు) (XXIV-373)

పూతపిగ్గు (XIV-561)

ఊత చెక్కుచేతలతో (XXIV-561)

5.4 క్రియాపదాలు :

అనలాసలు పుట్టించు (మిక్కిలి ఆశపుట్టించు) (XXIV-50)
 యాలదగ్గరేవు (ఎందుకు దగ్గరకువస్తావు) (XII-69)
 అతడెవ్వరొకా (అతడు నాకేమవుతాడు) (XII-69)
 గయ్యాళించు (గయ్యాళిమీది ఇంచుక్కు) (XXIV-342)
 సోకింపించి (సోకించి-పేరణరహితంగా) (XXV-205)
 నవ్వింపించి (నవ్వించి ,,) (XXV-208)
 ఈదించించరాదా (ఈదించరాదా పేరణరహితంగా) (XXV-205)

5.4 వాక్యాలు :

అక్కరగలనీవు (అక్కరకలిగిననీవు) (XXIV-443)
 చేసినదోషము వాసు (చేసినదోషము వాయు) (XXII-2)
 సిగ్గువడకువయ్య (సిగ్గువడకుమయ్య) (XXII-3)
 నిజమీయవయ్య (నిజం చెప్పవయ్య) (XXII-2)
 పారనేలవేసేవు (ఏలపారేసేవు) (xxii-192)
 దయగలదాతడు (అతడు దయగలవాడు) (xxii 217)
 అపెపై బిత్తిగలవు (అపెపై బిత్తిగలవాడవు) (xxii-423)
 నీచక్రము అతివ్రతాపి (నీచక్రము అతివ్రతావముగలది) (xxiv-246)
 నీపాదములు గుద్దగరాదా (నీపాదములు పట్టగ పిసుగగ) తాదా (xxiv-280)
 పాయపుమదాన నన్నేవలుకరాదా (వలుకరించరాదా) (xxv-5)
 మనసేల కరగవురా (నీమనమేల కరగవురా) (xxvi-90)

ఇలాగా వివిధవిధాల వంత ప్రయోగాలు చేయడం అన్నమాటయ్యని స్వాతంత్ర్యాన్ని, గడుసుదనాన్ని, అంతకంటే వదకవిశాసితామహానిగా అత్యధిక బాషపై గల అధికారాన్ని సృష్టించేస్తున్నాయి.

6.0 అన్యదేశ్యాలు :

అరప్పి, ఉర్దూ, హిందీ, కన్నడం, తమిళం, మొదలైన అన్యదేశాలు నైతం అన్నమయ్య సాహిత్యంలో కనిపిస్తాయి.

- 6.1. అరప్పి, హిందీ } జగదాలు (xii-8), జగదించె (xii-36)
ఉర్దూవదాలు } బాపురే (xii 147. 115).

పెభానందురచె (xii-153), జూబరి (xxiv. 173); జూబు (xxiv-230), కళ్యాణి (xxiv-521), కబురులే (ii-123), పొజులు (x-21).

6.2 కన్నడ పదాలు :

బెళికేపొద్దు, (xxiv-280), బెళుకు (ii-173), బెళక (xxii-363), అప్పణి (య్యళాలవలెగా) (xxii 227), అప్పణ (నీకిచ్చెనో) (xxii-390), (నీ) అప్పణ(చేత) (xxiv-256)

6.3 తమిళపదాలు : ఉడయవరులో (ii 229), తిరుమంత్రము (ix-242), తిరువాముడి (ix-195), (పేనా మొదలారివద్ద (ix-272), తిరుమణి (x-245), వల్లండువల్లండు, పెరుమాళ్ళు (x 132), తిరువేంగళప్పడు (xxii-345) విజ్ఞాప (జిహరు) (xxiv-281), అళగిరి (xxv 457)

ఇలాగా అవాడు ప్రచారములో ఉన్న అన్యదేశాల్ని నైతం అన్నమాచార్యుని సంకీర్తనల్లో చోటుచేసుకొన్నాయంటే భాషమీద అన్నమాచార్యునికి అధికారమూ, అవాటి అభిప్రాయమూ స్పష్టమవుతాయి.

7.0 ఇది కేవలం అన్నమాచార్యుని సంకీర్తనల్లోని మాండలిక పద ప్రయోగానికి సంబంధించిన దిట్టాత్ర పదర్పనమాత్రమే. ఇంకా లోతుగా పరిశీలించి సూక్ష్మతీసుక్ష్మంగానైనా అన్నమాచార్యుని మాండలిక పదప్రయోగాన్ని గూర్చి పరిశోధన చేయవలసిన అవసరమెంతైనా ఉంది. దానివల్ల అన్నమాచార్యుని హృదయవిస్ఫరణకు సంబంధించిన తిరుతెన్నులను స్పష్టం చేయడమేగాక కొంత పరకైనా మనం ఋణవిముక్తులం కాగలమని భావిస్తాను. అందుకై పరిశోధకులు ప్రయత్నిస్తారని, వారికోటికీ సాయం తిరుమల తిరుమతి దేవస్థానంవారు చేస్తారని ఆశిస్తున్నాను.

అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనలు -

రాయలసీమ మాండలిక పద ప్రయోగం

1.0 సర్వాంధ్రకవుల్లాగే చక్కటి తెలుగుభాషనే అన్నమాచార్యుడు గ్రహించిన ప్రత్యేకించి అతడు రాయలసీమ కడప మండలంలో పుట్టిపెరిగి బంగుటూరు, పెనుగొండ, విజయనగరం, అహోబిళం మొదలైన చోట్ల తిరిగిచూసి, తిరుమలలో శ్రీవేంకటేశ్వరుని సన్నిధిలోనే నివాసం ఏర్పరచుకొని జీవితాంతం పదరచనచేస్తూ భగవద్దైత్యం చేస్తూవచ్చిన వాడు గనుక ఆకవిభాష ప్రధానంగా రాయలసీమలో ఈనాడూ వాడుకలోఉంటూ జీవిస్తున్నభాష. ఆ మాండలికాల్ని పరిశీలిస్తే ఆనాటి రాయలసీమకీ, ఈనాటికీ పెద్ద తేడాలేదనిపిస్తుంది

ఈ సందర్భంలో తెలుగుభాషలోని మాండలికాల్నిగూర్చి తెలుసుకోవడం అసంజనమేమీకాదు, తెలుగు గ్రాంధికభాషలో అట్టే తేడాలేకున్నా వ్యావహారిక భాషలో అనేకభేదాలున్నాయి. అందులో ప్రధానంగా మూడు మాండలికాలు ఆంధ్రరకు సుపరిచితమే. అవి రాయలసీమ, తెలంగాణా, కోస్తాప్రాంతాలకు సంబంధించిన మూడు మాండలికాలు. సూక్ష్మంగా పరిశీలిస్తే రాయలసీమలోని చిత్తూరుజిల్లా మాండలికంలో తమిళప్రభావమూ, అనంతపురం జిల్లావారి వాడుకలో కన్నడభాషా ప్రభావమూ, తెలంగాణాలో ప్రధానంగా ఉర్దూభాషా ప్రభావమూ, ఆదిలాబాద్, విజాపూర్ జిల్లాలవారి మాటల్లో మరాఠీభాషా ప్రభావమూ, కళింగాంధ్రప్రజల్లో ఒరియా భాషా ప్రభావమూ కనిపిస్తుఉంటుంది కోస్తాజిల్లాలలో కృష్ణా, గుంటూరుజిల్లాల వాడుకకూ, ఉభయగోదావరుల వ్యవహారానికి, విశాఖ, విజయనగరం, శ్రీకాకుళం జిల్లాలో మాట్లాడేభాషకూ, ఉచ్చారణలో, ఊసికలో తేడాలుండటం మనకందరికీ తెలిసిందే ఈజిల్లాల్లో సాంస్కృతికంగా, రాజకీయంగా, వ్యాపారశాస్త్ర భాషలో మహావేగంతో మార్పువచ్చింది రాయలసీమలో ఈవేగం లేకపోవడంవల్ల పూర్వ పూర్వరూపాలే నిలచిపోయి ఈనాడు వినిపిస్తుఉంటాయి.

2.1 రాయలసీమలోని వాడుకకు కోస్తావ్యవహారానికి ఈనాటికీ కొన్నితేడాలన్నాయి. ఇలాగే రాయలసీమ, కోస్తా, తెలంగాణా ప్రాంతాల్లోని వాడుకల్లో

తేదలున్నాయి. ఇందుకు ఎన్ని ఉదాహరణలనైనా చూపించవచ్చు. దీనికి తోడు ఊనిక, ఉచ్చారణ మొదలైన వాటిలోని యాసవల్ల గూడా తేదలు గోచరించవచ్చు. వీటినే మనం మాండలిక భేదాలంటాము ఇలాగా రాయలసీమకూ, తదితర ప్రాంతాలకూ ఉన్న భేదం మనకు స్పష్టమవుతుంది అంటే అన్నమాచార్యుడు రాయలసీమ వాసి గనుక ఆతని సాహిత్యంలో రాయలసీమ మాండలిక పదప్రయోగం ఎక్కువగా కనిపించడం అనహజమేమీ కాదు.

3.0 అన్నమాచార్య సంకీర్తనల్లోని రాయలసీమ మాండలిక పదజాలాన్నంతటినీ అధ్యయన సౌలభ్యం కోసం పదాలు, పదబంధాలు, క్రియాపదాలు అని వర్గీకరించడం జరిగింది. వాటిని క్రమంగా పరిశీలిద్దాం.

3.1 పదాలు :

అద్దో : (అదిగో అన్నపదం అద్దో అని ప్రయోగం)

‘కొద్దెరిది నీవుండితే కోవగించునా యాపె

అద్దో నీవంతలోనె మా రలుగగజెల్లునా’ (xxii-269)

అప్పా : [తండ్రిని ‘అప్ప’ అవడం, గౌరవార్థంలో ప్రయోగించడం రాయల సీమ వాడుక].

‘అప్పానేఁ దొర్లి అజ్ఞానానైనది

తప్పానేడు గావ తగదా నన్ను (ii-11)

అసీమి : [దీన్నే అసీమి అని అంటారు. పొడుగాటి సంఘి, నడుమ తెరువడానికి వీలుంటుంది. అటుఇటు నరుకులు వేసి భుజింమీద వేసుకొని వెళ్ళటానికి వీలుగా ఉంటుంది].

‘అమ్మేదొకటియు నసీమిలోని దొకటి

యమ్ముల నీయందే కంటిమిదివో దిష్టాంతము’ (xxii-327)

ఇల్లటము : [ఇల్లరికం]

‘వల్ల ని చూపుల సతికి వలచిపోయి
యల్లట మున్నవాడీతడు’ (xii-296)

ఉపద్ర : (ఉపద్రవం)

‘కతకారి నిన్నుంజూచి కడుంజులము లెక్కివను
పతిభక్తి పేయంగ ఉపద్ర రాదుగదవే’ (iii-10)

ఎగదిగ : (కిందికి పైకి, తత్తరపాటు)

‘మొగమును జూచేవు మోనాన, దలవంపవు
ఎగదిగ పోతరైతే నేడ జొచ్చేదే’ (xvii-271)

ఎగనక్కేలు : (ఎగతాళి)

‘ఈడ మాతో నింతయేల యెగనక్కేలు
పేరుకకాడవు నీవు పేసాలు మావరా’ (xxvi-246)

ఒడ్డారాలు : [ఒయ్యారాలు, ఏమొడ్డారం పడతావే అన్నది ప్రయోగం]

‘యీడ ని వ్వులపేర్కంగ తోడఁ గూరుతుముగాక
పూడిగవు వారికేల ఒడ్డారాలు’ (xxvi-170)

ఒప్పిడిగా : (నిశ్చింతగా, హాయిగా, ప్రత్యేకంగా, ఒప్పిడిగా తనమరిగింది.
మందిలో కలిసుంటుందా ?)

‘వొప్పిడిగా నాయించినే వుండితేనే చాలదా
గుప్పిల గర్వము నిన్నుఁ గూడిందీఁ గాక’ (xxiv-278)

కణజాలు : (పాతరలు)

‘అట్టై తలపంచగనే అనమాటలాడితివి
నెట్టుకొన్న కణజాల నిందెవలవు’ (xxvi-235)

కణజాలు పదప్రయోగం సారంగపాణి పైతం చేపిపిందడం గమనించదగ్గ
అంశం.

“పడతిరో పూరూరా పైరు పచ్చలాయె
కడలేని ధన్యాల కణజాలయె” (సారంగపాణి పదములు-83)

కిమ్మల : (కిమ్మల్నే - రహస్యంగా)

‘కిమ్మలఁ దానన్నీ నెరిగి ననివున్నదాన
మొమ్మెలి తరులవలె నెచ్చుకించను’ (xxii-220)

కుదువ : (కాకట్టు).

‘వాడికి యింతకి కుదువుగా నన్నుండుమనేవు
కూడి వాని విడిపించు కొనవళమా’ (iii-631)

‘కుదువ’ పదాన్ని పేమన ప్రయోగించారు.

అదన భుక్తిచేత మొదటి సొమ్ముకు హాని

కుదువ సొమ్ముకెన్న కొంత హాని

మొదటి పక్షమునను మూలక రకు హాని

॥విశ్వా॥

(పేమన పద్యాలు పుట 103, పద్యం 280)

కూరాకు : (అకుకూర)*

‘చెరిగి కూరాకుఁగాఁ జేసేవు నీ

తలమీద నుండే తరుణిఁ దో నేను’ (xii-194)

గన : (కనుక, కానీ)

‘సేనవెట్టివ చెలికి సేసివ వెల్లాపేత

అన బుచ్చిన నీవుగన అదరించికే’ (xxv-256)

గబ్బు : (మాలివ్యము, కల్పషము, కంపు, పనికిమాలిన)

‘గక్కనఁ గఁగలింపగా గబ్బిదియో నేనంటా

వొక్కపై వోవరిలో నున్నది చెలి’

గులుగు : (కామవాంఛ)

‘కొనిక నీకు గోవిందుడా : మము

గులుగు రేవకువోయి గోవిందుడా’ (xxvi-3)

ఁపు : (పొడవు)

‘యీవేళ నిన్నీకడేరె యిచ్చకము కాయవే
పూవుల పేటలాడ జంపుల సిగ్గురేల (xii-544)

నిండా : (పూర్తి, ఎక్కువ)

‘నీ కొలువు సేసితిమి నిండా, దనిసితిమి
చేకొని నీవారమరి చెప్పేమయ్యా’ (xxii-194)

నిమ్మలాన : (నిశ్చింతగా)

‘అదరించి శ్రీవేంకటాధిప నన్నేలితివి
నీదయతో నాపెనుచి నిమ్మలాన నుండెను (xxii-45)

వట్టాలు : (పొట్టాలు)

‘తెప్పనేల నీసుద్దులు చెల్లుబిడై వుండఁగాను
కప్పిన వట్టాలువారు గండమిత్తురా’ (xxvi-485)

పై : (ఒక్క)

‘వన్నీరు వసంతాలు పై చీరలు చూపిచ్చే
చెన్నుమీర సాకిరేల చెప్పించేనే’ (xxiv-374)
బయకారాలు (విలాసాలు, మోసాలు, బయకారి-విలాసవతి, మోసగతె)

ఇచ్చట శ్రీవేంకటేశ యేలితివి నన్నునిచ్చె
యిచ్చకపు బయకారా లెన్ని పేసేవిపుడు’ (xxiv-444)

బిగ్గె : (బిగ్గరగా, బిగ్గరగా, గట్టిగా, ‘a’ ఉచ్చారణ)

“కందువతో, జన్నులంటి కడుబిగ్గెఁగా, గిలించి
సందడి మర్మములంటి వల్లీ మార్పులు” (xxiv-489)

ఈ ప్రయోగం సారంగపాణి పై తంచేకాదు.

“చెయ్యి తిరదని కొందరు, నేడు

వెయ్యనేరాదని కొందరు బిగ్గె

కుయ్యవద్దు నోరుముయ్యనుచురాగ

గయ్యాళి బైటికిగదిమి పొమ్మనెక్కష్టా : (సారంగపాణి వదములు-194)

మంకు : (మూర్ఖత్వం)

“పెలుచై నవానికి బ్రియములు చెప్పితేను

కలుచవడుగక నంగతెరుగునా

తలచుకొనిదానే తరి నాకిచ్చిన బాస

మరిసి పూరకుండితే మంకుఁ దేరినతఁడు” (xxiv-445)

ఈ ప్రయోగం వేమనలోనూ ఉంది.

ఇంటిలోనిధనము ‘యదినాది’ యనుచును

మంటిలోనదాచు మంకుజీవి :

కొంచుబోఁడు వెంటగుల్ల కానునురాదు ||విశ్వ||

(వేమన పద్యాలు-పు. 22 ప. 148)

మలిగండ్లు (అలిగండ్లు మలిగండ్లు)

ఊలుదింటా మలిదండ్లా ఉడిరాసిగా నేరేము

తేలుచు శ్రీహరి నీవే దిక్కొటగాక (x-61)

ఈ ప్రయోగం వేమనలోనూ ఉంది

‘అలయచేసి మంచి యడిగెండ్లు మలిగెండ్లు

తెరిపెమిడెడు కటిక దేబెలెల్ల

నెలమి మన్నుదినెడు నెర్రలొదురు సుమీ ||విశ్వ||

(వేమన పద్యాలు-పు 135 ప 34)

మోపు : (అధికము, ఎక్కువ, కట్టెలమోపు, అయినా ఎక్కువనే ఇక్కడ అర్థం).

‘ఎగనెక్కపు వల పెందాకా

మొగమాటములే మోపానాకు’ (xxii-400)

యేకుపులు : (యాకుపురై తె మాట్లాడాల్సా-అంటే హేళనైన అర్థంలో ఉన్నాడు ప్రయోగంలో ఉంది)

‘మరిసి యేతువులెత్తు మాటలాడవలెనా
వలచి నిన్నుఁబాయక ననమైనవానికి (xxv-321)

సంతము : (సౌంతము)

చక్కని శ్రీవేంకటేశ సంతమయితివప్పుడే
వెక్కిపాలు మానితేను పెంగెమాడనిన్నును (xxvi-202)

సరకా (సరదా-తమాషా)

‘ఎచ్చరించెద నవిన యీ జగంబనగాను
నచ్చరితుఁడనీకు సరకా వోరి’ (xii-314)

సవరేతిరి (సవలాత్రి)

‘శ్రావణ బాహుళాష్ట మి సవరేతిరికాడను
అవేళ రోహిణి మంచిరై న బొద్దునట
కానివ మేనమామకు గండమాట యీకడే
దేవరఁట బావలెల్లా దిక్కులఁజెప్పిరి (xxiv-27)

సోలిగా (వరునగా)

‘ఏంపిగునదేవు యెదుటికిఁబాగదవే
సోలిగా నీపింగరాలు చూచుగాని యీతడు (xxiv-290)

3.2 వదలించాలు :

అవసోవము (కష్టంలేకున్నా అలసినట్లుండడం)
అవసోవమున నీవు అందుండి వచ్చివవేళ
అవెవీకో నవ్వినది అరుదుగాదా’ (xxii-198)

ఏబొడ్డు (ఏదివం)

‘నీదేవియైన లక్ష్మి నిచ్చనంపదలునిండె
అధియై శ్రీవేంకటేశ ఆలె నీవుదావనిండె
వోడిమై నీనివియెల్లా తోగించేదేవోద్దో (ix-127)

ఉద్దువుద్దులై : (జతలుజతలై)

‘బుద్ధిలేని బుద్ధితోడ పొందుచేసుకొనినట్టి
యెద్దు బండికంటె సందివింగేము
నిద్దురతో తెలివంట నీటిలోనియండంట
వుద్దువుద్దులైలేని వొడ్డికనున్నాము (ii-74)

ఈ ప్రయోగం పేమనలోను ఉంది.

‘తనక గ్రామమునకు కారణకర్త లి
ట్లండ యగుచు నుభయులుండిలేని
గండ పక్షియుగళముండిన తీరిని

యొద్దిగూడి బ్రతుకు చుండ్రుజేను” (పేమన వద్యాలు షి-140 వ. 67)

ఎగదిగి : (తెరురు తెరురుగా, తెరుకు తెరుకుగా)

‘ఇత్తల నదియునుగాకే ఎగదిగ పోతని తాచుచు
చిత్తత గుణముల చెక్కులు చెమరంచేపేమే’ (xxi-331)

కడ్డాయపు పొందులు : (కడ్డాయము-వరకు-condition)

‘ఇంత కడ్డాయపు పొందులేల మాకు
యెంతేసివారలు నీకు నెదురు చూచేరో’ (xxii-396)

గుణగుణలు : (గునగునలు)

ఎటికి మీ గుణగుణ వెరుగరాదు
తేటవరచగ రాదా దిద్దేము తగవు’ (xxiv-321)

నెల్ల చెట్లు : (ఉపరిక చెట్లు)

‘పెళ్ళిచెట్లు మందుగాదు పెద్దకొండలెక్క తెచ్చే
నెల్ల చెట్లు చవిగాక నే మేల నీకు’ (xxv-435)

నేరుపోనెయ్యమో : (ఇది నేరుపో, లేక పేమో)

నేరుపో నెయ్యమో వన్ను మన్నించి పురమున మోచె
తాడుకాణింపగ రాదు తనకింక డోదు (xxvi-220)

మంకోమరులో :

“మంకోమరులో మదమో ముదమో

జంకో లంకో జగడమో

శంకలేక నను సరిగనం గూడితి

పేంకటగిరి గోవిందుడా (iii-77)

మనసు రానిదియాల : (ఇష్టవదని దెందుకు)

“మనసు రానిదియాల మానగరాదా

చవనిచ్చి నాకు పేరే సతులదే వలెనా (xxii)

మయికి మూయాయె : (నరికి సరిఅయ్యె, కాముకలిచ్చిన వారికి సమంగ
కానుకలివ్వడం ముయ్యకిముయ్య)

“మయికి మూయాయెనివే ముచ్చట లిద్దరికిని

నయముల మూయెదకు నవ్వలేమి నవ్వము (iii-203)

కన్నడ భాషలో పురందరదాసు వ్రాయగం ఉంది.

(ముయ్యగె ముయ్యాయెతు !)

మూసిన దాపిరములు : (రహస్యాలు)

“మూసిన దాపిరములేల ముందరికి రాగదపే

పేసపాల వెంటనే చిమ్మిరేగె వలపు (xxv-182)

శేనశేనాలు : (కానాకానాలు - చాలాచాలా)

‘చెంతల మొక్కెటివారు శేనశేనాలుండగాను,

దొంతిగాఁ బై నొరగేవు దొడ్డతనము గాదా’ (xxii-240)

ఈ వ్రాయగం సారంగపాణిలోనూ ఉంది.

‘గంధమేల పూలుగలవు అక్కడకానా’ (136)

సూదోపాదో : (సిగ్గో లజ్జో, సూదూపాదూ లేనోడు)

‘పాడుతాఁ బరాకై తేఁ బదాలలో ముద్రచూపి
గోడచూచినఁ జితరు కూటములోఁ బొడచూచి
సూదోపాదో తనకు పొరిది నన్నింత పేయ
యీదా నుండదు చూడనింటనే వున్నాడు (xxvi-220)

33 క్రియా పదాలు :

ఆయనాయ : (అయిందే అయింది)

‘ఆయనాయ నూరకుండు మంత్రేచాలు
చాయలు నన్నలనై తేఁ జప్పనయ్యానిఁ కను (xxv-530)

ఆయలే : (వ్యంగ్యంగా అనడం)

“పాయము నీకు మీదెత్తి పడతి వుండఁగ నీవు
చాయ పేసుకొని యంత జాబనైతివి
ఆయలే విరుదు బంటనై మెరిసినదెల్ల
రాయిడి యింతుల వింత రవ్వపేపేదా” (xxii-134)

ఉండబట్టదా : (ఊరికే వుండులేకనా)

‘వుండబట్ట దా తనకు నూడిగము పేయఁగాను
చండిపెట్టి వ్రాత వ్రాపే చన్నులమీద (xxv-228)

ఎకబోపి : (ఎకబోయూ, బాడిలుచెప్పి)

‘చాయలనే యెకబోపె నన్నలనింత పేసి
యేయెడకుఁ బోనీవు ఇంతకంటే నేమే (xxv-368)

ఎగ్గరగక : (అరమరిక లేక అనిష్టం లేక)

‘ఏగ్గరి పెండి కొడుకు చెలుల ముందరనెల్లా
యెగ్గరగక మెరపి నిదివో యనుచు (xxiv-73)

ఎగ్గుప్రయోగం పేమనలోనూ ఉంది.

‘వెల్ల కుక్కల యెంగిలి వికడమాయె
వడుచు వేళ్ళల యెంగిలి ప్రాప్తమాయె
చెడుగు యెంగిలి యెంతకు శ్రేష్ఠమాయె
యిష్టమగువారి యెంగిలి యెగువేమ’

(వేమన పద్యాలు - పు. 128 - పే. 449)

‘ఎగ్గు లేనోడు’ అన్నట్లు వ్యస్తంగా రాయలసీమలోని ప్రయోగం కానీ
నమస్త పదంగా ‘ఎగ్గు ఎగ్గు’ అని అన్నిచోట్లా వుంది.

ఏకారేవు : (మిక్కిలి ఆశపడి దానికై ప్రయత్నించడం)

‘చెలువై తేఁ జాలునట్టె చేరి యెంత వడియైనా
మరిసి మరిసి నీవు మాటలాడేవు
కొలఁది మీరినట్టి కుచములు గంటేఁ జాలు
యెరిమి నూరకయైనా యేకారేవు (xxv-34)

కుప్పిళించి : (కుప్పించి, ఎగిరి)

కొప్పు చక్కఁబెట్టుకొంటా కొలుపులు వేసుకొంటా
వెప్పునఁ జిన్నుల కొత్తనెలఁత నిన్ను
పుప్పుతిల్లుఁ గతలతో నుడివోని జవ్వనావ
కుప్పిళించి వలపులు గురిపీ నీ యెదుటఁ (xxvi-30)

కూడిమాడి వుండేది : (కలిసి మెలిసుండేది)

‘వేడుకమాట లెన్నైనా వేవేలు నాడగవచ్చు
కూడిమాడి వుండేది గురుతుగాని’ (xxiv-217)

కూడుకొందుగా : (కలుసుకొని, తనదిగా చేసుకొను)

‘వల్లె గా విటుండనై రేవల్లెలో నుండేనాడు
గొల్లెతనయినా నిన్ను కూడుకొందుగా’ (ii-12)

కేకరించీని : (కాండొంచీని)

‘వెలయ నీతో నేను వేడుకకు నవ్వఁగాను
వలిసాడి యెవ్వతో నన్నలుపేసేని
నిలిచి నీవు నాతో నెయ్యములు చూపఁగాను
కెలన నుండితాను కేకరించీని” (xxiv-563)

కోకో : (తీసుకొమ్ము)

‘కోకలేల తీసితివి గోవిందుఁడా : నీకుఁ
గోకో ఇదివో యెక్కు గోవిందుఁడా’ (xxvi-3)

కోవయ్య : (తీసుకోవయ్య)

‘కొంచెపు వెన్నెలలివి కోవయ్యాకానికె
మంచి మొల్ల మొగుడలమాటునాఁ చాయనివి (xii-35)

గునిసీని : (ఎగిలేని, గెంతిని, మిడిసవడేని)

‘ననువువనాతో నవ్వులు నవ్వితివంటా
గునిసీనాపె నిన్నుఁ గొచ్చికొచ్చి
చనవరి ఎనోదాల సరసురాలిన్నిటాను
వావరొ నాపెతో నవ్వి వుండవయ్యా నీవు (xxv-43)

చేసుకుందేది : (చేసుకొనేది)

“అవల రమణుఁడెంత యగలికఁ దిరిగినా
చవి పేసుకుందేది నకియ” (xxiv-368)

చౌకళించి : (కుప్పించి)

“నందడి లోవలనే సంగడిఁ దేరులునిల్చి
కందువతోఁ జౌకళించి కాఁగిలించేను” (xxiv-138)

దావతివడి : (అదుర్దావడి, దావంతంపడి)

‘దేవదావపులు ధీరతను
రావతివడి వార్ధిఁదరువఁ గను

శ్రీ వనికామణి జెలగి పెండ్లాడిన
శ్రీ వేంకటగిరి శ్రీనిధికి' (xii-18)

దొబ్బేపు : (తోపేపు, నెట్టేపు)

'సిగ్గుతో నుందాననంటా శ్రీవేంకటేశ్వరుఁ దెచ్చి
దగ్గరించి పై దొబ్బేపు తతిగానపే' (xxii-91)

వంగించు : (ఎత్తి పొడుపు)

'చేతులు చాచి చాచి చేరినతో వాదించి
ఆతలఁ బంగించితిగా అయ్యో నిన్ను
నీతిలేని మంతుదాన నీవు చెప్పిన వన్నులు
తోతోయ నీ పాదమునఁ దోసితిఁగా నేను" (xxii-120)

పుడికేపు : (కడివేపు)

"నరున నన్నుఁ బెట్టుక చన్నులెంత పుడికేపు
గరిమి నీ మన్ననలు గైకొంటినయ్యా" (xxiv-75)

పూచుక : (తనదే అన్నట్లు పట్టించుకొని)

"పోటి చెలిక తెగాన పూచుకనే నూటాడితి
అదిది గోలయ్యెనే నట్టే మొత్తుదురా" (xxii-554)

పొద్దుపోదా : (వనిలేక కాలం గడవదా)

'పోపో యింకా నేటికి పొద్దుపోదా
పైపై నీకు మొక్కేము పదివేలు వచ్చెను" (xxii-201)

మల్లాడు : (తిరుగాడు)

'తగుమోహ నలిలంబు దాట మతిలేదు గన
మగుడంబిది భవనములో మల్లాడ వలపె' (ii-210)

మాగిన : (పండిన)

‘కాగలించితివా లెదొ కాంతవల్ల నాడు నీవు
కాగలించితి నేడు కమ్మటి నిన్ను
పీగక శ్రీవేంకటేశ వేమారు సాధించనోప
మాగిన రతులఁబెను మాయలికేలా’ (xxvi-98)

మొరిగేవు : (బొంకేవు, అబద్ధమాడేవు)

‘ఇంతి పాదములతుక యిదివా నీకున నంట
నింతలోనె మొరిగేవు యదివొమాటా’ (iii-508)

వక్కలామె : (ముక్కలామె)

“వెక్కనవు గుబ్బిలపై వేసిన కప్పురమెల్ల
నొక్కమాటే నీరాయ నోయమ్మా
మిక్కుటమైన దీని మేనిమీద లెక్కచూచి
వక్కలామె గుండె యిట్టి వలపెందు గలదా” (xii-328)

వేనరుకో వలదు : (యాసరికోవద్దు, అసహ్యించుకోవద్దు)

‘వేనరుకోవలదు విభుడెలయించితేను
అనరేప యవృకములాడుట గాని’ (xxii-442)

సంచకారిచ్చితిని : (బయానా యిచ్చితి)

‘దొరవు నీవు నేను దోషిటి పాలదానను
వరిలక్షణ నా మొక్కు సంచకారిచ్చితిని’ (xxii-292)

సదరమైతినా : (సదరమైతినా, వలచనైతినా, తేలికైతినా)

‘కొంత కోక వల్లనైతే గొరువడమునవేవు (1)
అంత నేను సదరమైతినా నీకు
వంతగాడవటి యాకంబి? నీవు ధరియించి
అంత నింతనుండి యాల అవుల గాచితివి’ (xii-152)

పై పరిశీలనవల్ల అన్నమాచార్యుని సంకీర్తనల్లోని రాయలసీమ మాండలిక పదజాలం, దాని స్వరూప స్వభావాలు సూక్ష్మీకృత సూక్ష్మమైన అర్థభేదాలు మొదలైన అంశాలన్నీ మనకు స్పష్టమవుతాయి.

4.0 ఇది కేవలం అన్నమాచార్యుని సంకీర్తనల్లోని రాయలసీమ మాండలిక పదప్రయోగానికి సంబంధించిన దిట్టాత్ర ప్రదర్శన మాత్రమే. ఇంకాలోతుగా పరిశీలించి, సూక్ష్మీకృత సూక్ష్మమైన అన్నమాచార్యుని భాషా రీతుల్ని ప్రత్యేకించి అన్నమాచార్యుని రాయలసీమ మాండలిక పద ప్రయోగాన్ని గూర్చి పరిశోధన చేయవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది. దానివల్ల అన్నమాచార్యుని హృదయావిష్కరణకు సంబంధించిన తీరుకెన్నుల్ని స్పష్టం చేయడమేగాక కొంతవరకైనా మనం ఋణ విముక్తులం కాగలమని భావిస్తాను. అందుకై పరిశోధకులు ప్రయత్నిస్తారనీ, వారి కితోడిక సాయం తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం వారు చేస్తారనీ ఆశిస్తున్నాను

‘కూరాకు’ పదవివరణ’ సమాధానం

1983 ఏప్రిల్ భారతిలో పూజ్యులు శ్రీ ‘తి’ గారు “‘కూరాకు’ పదవివరణ”ను గూర్చి లేఖ రాశారు. 1982 డిసెంబరు భారతిలోని నా వ్యాసం ‘అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనలు - రాయలసీమ మాండలిక పదప్రయోగం’ బాగుందని ప్రశంసించి ‘కూరాకు’ను గూర్చి వారు చర్చించారు. వారి ప్రశంసకు నా కృతజ్ఞతలు.

‘తి’ గారికి సమాధానంగా 1983 నవంబరు భారతిలో శ్రీ కపిల వాయి లింగ మూర్తిగారు ‘కూరాకు’ అన్నది ‘ఋరాక్’ శబ్దభవం కాదని వివరించారు. అయితే నేనిచ్చిన అర్థమూ పొసగదని పేర్కొన్నారు. మళ్ళీదానికి వివరణగా ‘తి’ గారు

“‘కూరాకు’ (మీ)మాంసం” అని 1984 ‘సెప్టెంబరు భారతిలో’ పునః పరిశీలించి, ‘కూరాకు’ అంటే ‘మాంస’మనే తీర్మానించి ‘పండితులే నిర్ణయింతురు గాక’ అని పదలిపేశారు.

పై ఇద్దరు పండితులకు నా సమాధానమిది. ‘తి’ గారు ‘కూరాకు’ను మిశ్ర దుష్ట సమాసం అని పేర్కొని వివరించారు. పై పెచ్చు దీన్నిబట్టి ‘కూరాకు’ ‘అకు కూర’ కాదని తెలిసింది. ‘కూరాకు’ కోసం మనం పేరే అంగట్లో వెదుకవలసి వస్తుంది” అని అన్వేషణ సూచించారు. అతః పూర్వమే “‘కూరాకు’ రాయలసీమ మాండలికమైతే, ‘అకుకూర’ ఏ ప్రాంతపు మాండలికం : ‘అకుకూర’ కూడా మాండలికమా ?” అని ప్రశ్నించారు బాగుంది ఇక్కడ మనం ఒక అంశం గుర్తుంచుకోవడం అవసరం. ‘కూరాకు’ను రాయలసీమ మాండలికమని పేర్కొన్నానే గానీ, ‘అకుకూర’ మాండలిక మనలేదు. అది దానికర్తమని తెలిపాము. కారణమేమంటే కోస్తా ఆంధ్రలో ‘అకుకూర’ అనే వాడుకగానీ ‘కూరాకు’ అనే వ్యవహారం లేదు ఇది స్వస్థం కాదు; వాస్తవం :

మొదట వారు ‘కూరాకు’ను మిశ్రదుష్ట సమాసవన్నారూ ఆ వెనుక “‘కూరాకు’ అనే పదం రాయలసీమ వల్లెలలో ‘మాంసము’నకు పర్యాయపదంగా వాడబడుతూ ఉంది” అని పేర్కొని ఇది ‘ఖురాక్’ ఉర్దూ (అరబ్బీ లేక పారశీక) పదం నుంచి వచ్చిందనీ, చివరకి ‘కూరాకు’ అంటే మాంసమనే అర్థంలో ప్రయోగించబడుతూ ఉందనీ వివరించారు.

కానీ వారు మొదట ‘కూరాకు’ అంటే మిశ్ర దుష్టసమాసమనీ, కూర+అకు అని విడగొట్టి విలువదడదనీ పేర్కొని, ఆ వెనుక ఇది ‘ఖురాక్’ పద నిష్పన్న మనడం తమాషాగా ఉంది.

కోస్తా ఆంధ్రలో ‘అకుకూర’ అని దేన్నయితే అంటారో అదే అర్థంలో ‘కూరాకు’ అనడం రాయలసీమ వల్లెటూళ్ళలో ఈనాడూ మనం వినేమాట “‘పుచ్చిన కూరాకును దులిపినట్లు దులుపుతావే”, “కూరాకును నెలిపినట్లు నలుపుతావే” అనే

మాటలు తెలుగు కన్నడ ప్రాంతాల్లో అంటే అనంతపురం కోలాసులలో ఈనాడూ మనకు వివిషించేవే అంతేగాక నేను ప్రభుత్వోద్యోగశీత్యా తెలుగునాట వర్కటించి నివసించడం మూలాన గ్రహించగలిగిన విషయం. నా అవగాహనలో ఎలాంటి లోపమూ లేదనీ ఇప్పటికీ నమ్ముతున్నాను. వారు భావించినట్లు ఎక్కడైనా 'కూరాకు' అంటే 'మాంసం' అని వాడే వాళ్ళున్నారేమోగానీ, నేను విన్నంత, కన్నంత, నాకు తెలియవచ్చినంత మాంసమనే అర్థంలోనూ, వ్యస్తంగా 'కూర' అని మాత్రమే అదీ కొందరు వాడుతారు.

ఇక్కడ అన్నమాచార్య సంకీర్తన పూర్తి పాఠం గమనించగోరుతున్నాను :

“చెలగి కూరాకుగ్గా జేపేవు నీ
తలమీద నుండే తరుణ్ణిబో నేను

॥వల్లవి॥

పిసుకకు వలుమారు వసురు వేసినంత
వసివాడు కోర్చిన వనితగను
వనరేచి నీవిత పాలించు తొల్లిటి
పిసువయిన నీపెట్టు తెట్టుబో నేను

॥చెలగి॥

చిదుమకు వలుమారు చెక్కునొచ్చి నీవు
వదనము నొక్కేటి వనితగను
ఎదురెదురునే భూమి నెందరు లేరు నీ
నిదురవుచ్చిన వారు నేనెవ్వతిని

॥చెలగి॥

కందించకు నన్ను గొగిట కాకల
అందునిందును గడు వలుముచును
ఇందిరావతి వేంకటేశ నీరతుల
పొందు నాకిదె మఱపురికెల్ల నెలవు

॥చెలగి॥ (12-194)

ఈ పదంలో 'కూరాకుగాఁ జేపేవు' అనడంలో 'మాంసం' అన్న అర్థం గోచరించడం లేదు. పైపెమ్మ 'కూరాకులాగ నన్నెందుకు నటిపిపేస్తావు?' అంటుంది నాయక నాయకునితో. ఇది నా పై వివరణను సృష్టికరిస్తుంది. దీన్ని గూర్చిన వాదోపవాదాలకు తాపేలేదు.

మరో విశేషమేమంటే 'తి'గారు 'కూరాకు' విడదీయరాని మిశ్రదుష్ట సమాస మని పేర్కొని "కూర అంటే ఆకు ఉదా॥ తోటకూర, దంబుకూర" అని వివరించారు. సరే బాగానే ఉంది వారి మఱిలోనే. మెంతికూర, పాలికూర, చుక్కకూర, దివ్యలికూర అనే ఆకుకూరలూ ఉన్నాయి. ఇంకా కొయగూరలు, ఆకుకూరలు అనడమూ ఉందిగదా? అలాగే కూరగాయలూ ఉన్నాయి. ఇంతకీ చెప్పవచ్చిందేమంటే 'కూరాకు' అన్నది 'ఆకుకూర' అనే అర్థంలోనే అన్నమాచార్యుడు ప్రయోగించాడు; అతని హృదయావిష్కరణమే నా ముఖ్యలిక్ష్యం. 15వ శతాబ్దంలో పదకవితా పితామహుడు ప్రయోగించినా ఈనాటికీ ఆ పదం మామూలు జనం వాడుకలో ఉంది. ఈ విషయం చెప్పడానికి ఇంత వివరణ అవసరమైంది. 'కూరాకు' మాండలికమనే ఇంకా నేను సహేతుకంగానే విశ్వసిస్తున్నాను.

ఏ పదం ఏ భాషలోనుంచి వచ్చినా అది పరిమిత ప్రదేశంలో ప్రచురంగా ప్రయోగంలో ఉన్నప్పుడు, తక్కినదోట్ల అలా వాడనప్పుడు తప్పక మనం భాషా శాస్త్రానుసారం దాన్ని మాండలికమే అనడం సముచితం గదా :

క్షేత్రయ్య పదాలు - భాషా వైభవం

1. క్షేత్రయ్య పదరచన చేసి ఉత్తమ వాగ్గేయకారుడుగా సముచిత స్థానం ఆక్రమించుకొన్నాడు. తెలుగు భాషా మర్యాదలు క్షేత్రయ్య. తెలుగులోని తేజసు, తియ్యదనాన్ని సంగీత సాహిత్యాభినయాల్ని తన పదాల్లో ప్రదర్శించడానికి జొప్పించి కృతకృత్యుడైనవాడు క్షేత్రయ్య. అతని చేతిలో సంస్కృతాండ్ర భాషలు మైసంభా కరిగిపోయి సమ్మిళితమై పోతాయి. హృదయంగమమైన భావస్ఫోరకాలై సహృదయు హృదయాల్ని సతతం సంతపింప చేస్తాయి. తెలుగు నుడికారానికి తిక్కన తరువాత పేర్కొనదగినవాడు క్షేత్రయ్య. అతని పదాలన్నిట తెలుగు పలుకుబళ్ళు, జాతీయాలు, సామెతలు, లోకోక్తులు కోకొల్లలు. అవన్నీ సందర్భ పూర్వకంగా సముచితంగా ప్రయుక్తమైనవే గాని అనౌచిత్యం పాలు కాలేదు. పైగా ఇవన్నీ తమకు తామై వలచివచ్చి - క్షేత్రయ్య మువ్వ గోపాలునికై వలచినట్లు - క్షేత్రయ్య పదాల్లో సమకూరి పదాలకు అందచందాలు, జిగిమిగి, బింక పొంకాలను చేకూర్చాయి. దీనివల్ల క్షేత్రయ్యకు భాషపై ఎంతటి ఆధికారముందో స్పష్టం కావడమేకాక క్షేత్రయ్య తెలుగు భాషా జీవతత్వాన్ని ఎలా పట్టుకోగలిగాడో అవగతమవుతుంది. ఇది మహాకవి లక్షణం. సంస్కృత పదాలు చాలా తక్కువే ఈతని పదాల్లో వున్నప్పటికీ అవి నైతం తెలుగు పదాలాగే ఇమిడిపోయి ఉండడం గమనించదగ్గది. సంస్కృత మహాప్రాణాలు గల శబ్దాలుగాని, కఠిన శబ్దాలుగాని మనకందు కనిపించవు. ఇది క్షేత్రయ్య భాషా విశిష్టత.

2. జానుతెనుగు :- మహావాఙ్మయ విర్యాణ యజ్ఞంలో తెలుగు జాతీయతను నిలిపిన కవి తిక్కన సోమయాజి. అందు ముఖ్యుడైన పాల్కురికి సోమనాథుడు జానుతెనుగులో కవిత్వం మొట్టమొదటిసారిగా చెప్పాడు. ఇలాంటి జానుతెనుగునే క్షేత్రయ్య తన పదాల్లో వాడుక చేశాడు. పాల్కురికి సోమనాథుడు జానుతెనుగులో తాను కవిత్వం చెబుతానన్నాడు

‘ఉరుతర గద్యపద్యోక్తుల కంటె

సరసమై వరగిన జానుడెనుగు

చర్చింపగా సర్వసామాన్యమగుటఁ
గూర్చెద ద్విపదలు గోరిరుదైవాఱ'

(బసవపురాణము - పు. 8)

'అరూఢ గద్యపద్యాది ప్రబంధ
పూరిత సంస్కృత భూయిష్ట రచన
మానుగా సర్వసామాన్యంబు గామి
జాను దెనుఁగు విశేషము ప్రసన్నతకు'

(పండితారాధ్య చరిత్ర)

సర్వసామాన్యమైన అంటే సర్వ ప్రజలకు సులభంగా తెలిపే భాష అంటే ప్రజల భాషలో - జాను దెనుగులో కవిత్వం చెబుతానన్నాడు పైద్విపదల్లో సోమ నాథుడు. నన్నెచోడుడు సైతం 'సరళము గాఁగ భావములు జానుఁ దెనుంగున నింపు పెంపుతో విరిగిన....' [కుమార సంభవము (1-35)] అని చెప్పుకొన్నాడు. 'పితై నంత వరకు ప్రౌఢ దీర్ఘ సమాసమును తగ్గించి వాని మూలమున వ్యక్తమగు భావమును తెనుగు పదముల నుడికారపు సొంపుచే వెల్లడి చేయగలిగినదే జాను తెనుగు రచన' ఇలాంటి రచన క్షేత్రయ్యది ఇది అతని పదాలన్నిటా కనిపిస్తుంది.

2.1 కొంతవరకు సాంకేతిక వివరణకో, భావస్ఫూర్తి కోసమో, సందర్భ కుద్ధిగా అక్కడక్కడ సంస్కృత పదజాలం వాడడం క్షేత్రయ్యలో కద్దు. అదైనా చాలా సక్యక్తుగానే మచ్చుకు :-

వల్లవి : ఇద్దరి హృదయము లేక హృదయమైతే - వద్దనే వారెవ్వరే :

అ. ప : నద్దుచేయక నావద్దకి వచ్చి - ముద్దుబెట్టుచు మోవియానుచు మోదమున నన్నాదరించుచు

॥ఇద్దరి॥

1. అలిపేణి : వివపే యాయాదిత్యుని పాపము

బలిగా ఎదురుగా - బిట్టెనంచు ।

చెలియరో : వివవో యీ జలజము లలర గలిగి

చిలుకల కొలికి ముద్దుల - గులికి నాతో వలుకరింపగ

॥ఇద్దరి॥

2. చంద్రమండలమున - సంకేతమే మేఘ

బృందము బాధించెనటంచు

ఇందీవరముల వికసింపవే భామ; మందగమన; మకరందభాషణ;

సుందర స్వచ్ఛందము మన

॥ఇద్దరి॥

3. చంచల మతినీవు - చాడిమాటలువిని

పందనల కొడిగట్టినాపేమో;

పంచళరుని గన్న ప్రణతార్తిహరుడు మా

కంచినరధుని మంచితనమున నెనరుంచి కరుణించగ మన

॥ఇద్దరి॥

ఇలాగా కొంచెం అధికంగా సంస్కృతశబ్దాలు ప్రయోగించి చేసిన పదరచన తక్కువనే చెప్పాలి. ఇట్లే కొన్ని పదాల్లో కొంచెం ఎక్కువ సంస్కృతపదాలు వాడబడ్డాయి. అయినా అవి ఆయా విషయవివరణార్థం సార్థకంగా ప్రయోగించబడ్డాయి. వ్యసంగా ఉద్బుచ్చిన్న పదాలేగాక రెండుమూడు శబ్దాలతోడి సమాసాలు సైతం వాడబడ్డాయి. పై సుదాహరించిన పదంలో 'చంద్రమండలము, మేఘబృందము, సుందర స్వచ్ఛందము, మందగమన, మకరందభాషణ, చంచలమతి, ప్రణతార్తిహరుడు, పంచళరుని' అనేవీ, 'గంధవతి కువకలశముల, అమృతపానము, శ్రీవేదపురి నిలయుడైన, మురళిగావలోల' 'ప్రాణనఖి, తామరసాక్షి కర్ణకూలములై' గానవిద్యా ప్రౌఢమి, భూషణభూషితరాలై, మోహినిసుదతి' ఈ మొదలైనవీ చిన్నచిన్న సమాసాలు సక్యత్తుగా ప్రయుక్తాలయ్యాయి. ఇవన్నీ పదలాదిత్యంతో, పదానికి వన్నెగూరుస్తూ తెనుగుదనాన్ని పరిరక్షించేవిగానే ఉంటాయి. 'అల్పంపటా భిక్షం' అన్న సంస్కృత మాక్రి చాలా చక్కగా వాడాడు క్షేత్రయ్య-

'సతతముగ నొకనాడైన చక్కగానైన నినుజూచిన

హితవు మీరను తమక మెప్పుడైననురేచిన

వితలెంతరాక కులితెనవు-పేరు విన్నంతమాత్రననే వుబ్బె

అతిశయంబేమి? నీకు మెరువడి-అల్పంపటా భిక్షం'

తెలుగుతోపాటు సంస్కృత భాషామర్కం బాగా తెలిసిన కవి క్షేత్రయ్య అని స్పష్టమవుతుంది.

కాని తెలుగు నుడికారంతో సర్వశోభాయమానంగా జానుదెనుగుతో రచించడమే క్షేత్రయ్య విశిష్టత.

వల్లవి : వేళకాదుర గడియతాకురసామి

అ.వ. : చాలు చాలు వదివేలకైన విది

॥ వేళ ॥

1. ఊరక నా పైని నేరమెంచక
పోరుచు మాబావ గారున్నారోయి
కూరిమి నాతోడి - కోడలిపడకింట
చేరికయందుండ - మేరకాదోయి

॥ వేళ ॥

2. ఒడ్దికతోమన - మిద్దరము కూడి
సుద్దులాడుట కిది - పొద్దుకాదోయి
వద్దుమీరగ నా - వగవారివద్దనే
సుద్దినిన్నంత - కొద్దికాదోయి

॥ వేళ ॥

ఈ పదంలో 'వేళ' 'నేరము' అన్న శబ్దాలు తప్పిస్తే, సంస్కృతశబ్దాల ప్రవక్తిలేక తేటతెలుగు మాటలతో క్షేత్రయ్య ఎంతవక్కుని పదరచన చేశాడో గమనించవచ్చు. ఊరక నేరమెంచక పోరుచు, ఒడ్దికతో సుద్దులాడుటకు, వగనారి వద్దనే సుద్దినిన్నంత, కొద్దికాదోయి మొదలైన పలుకుబళ్ళ బలమూ, సొగసుతెలుగు భాష తెలిసిన ఎవరికైనా అవగతమవుతుంది మరొక్క ఉదాహరణ :

వల్లవి : ఎవ్వతె నిన్ను పోధించెనో :

అ.వ. : మువ్వగోపాల ! నాదు - ముచ్చటచెల్లనీయక
ముదుగునడిపించుమని - ముమ్మాటికి చలవట్టి

॥ ఎవ్వతె ॥

1. ఇన్నాళ్ళదాక నిరుచెవి - యెరుగనీక
వన్ను గావలసి నీవు నడిచితివి
మున్నున్నదయలేక - మొగనాలని యెంచక
కన్ను మరుగుగానిచోటు - గా చెక్కిలి చీరుమని

॥ ఎవ్వతె ॥

2. విరివాసనకూడిన - వితమున నీవునేను

అరమరలేక యుండే - యందముచూచి

విరసమెందునులేదు - వీరికనికలచి

గురుతుగా నామోచి - గుమ్మెలు పోనొక్కమని

॥ ఎవ్వతె ॥

3. హెచ్చుతమి నీవద్ద మ - రింతపేపు నేనుండిన

వచ్చి తరువాయిమాట - వచ్చినందపు

కుచ్చితమున మామువ్వ - గోపాల : వన్నుగూడి

యిచ్చట తెల్లవారుదాక - నింటికిపోనియ్యవద్దని

॥ ఎవ్వతె ॥

-ఇందులో ఏకొన్ని సంస్కృతపదాల్ తప్ప తక్కినవన్నీ తెలుగుమాటలు. పైనిచెప్పినట్లు జానుదెనుగుభాష కిది చక్కటి ఉదాహరణ. 'విధము' 'భద్రము' 'వితము' అని ఎలా తెలుగుభాషలో కలిసిపోయిందో అర్థమవుతుంది. 'విరి వాసన' అన్నపుడు 'విరి' తెనుగు 'వాసన' సంస్కృతమనే భావమే మనకు కలుగదు. 'విరి' వదం తెలుగులో చక్కటికట్ట ఇందులో తెనుగు దనాన్నిచూపే పలుకుబళ్ళకు కొదవలేదు. పల్లవే చక్కని సుడికారంతో ఆరంభమైంది. 'నాదుముప్పుట చెల్ల నీక, ముందుకు వడిపించుకుని, ముమ్మాటికి చలవట్టి ఇన్నాళ్ళదాక, ఇరుచెవి యెరుగవీక, మొగవాలనియెంచక, కన్నుమరుగుగాని చోటు, కూడినవికమున, నీవునేను అరమర లేకయుండే యుందము, మాటవచ్చినందువు' ఈ పలుకుబళ్లు తెలుగుసుడికారాన్ని జాతీయతను, తెలుగుజాష అంత స్తత్వాన్ని పట్టిస్తున్నాయి ఇందులోనే 'విరివాసన' కూడిన వితమున నీవు నేను అరమరలేక యుండేయందము' అని అంటుంది. నాయిక నాయకునితో. ఈ భావమ్యం సహృదయరంజకం. విరి-వాసన, నీవు-నేను క్రమాలంకారంతో కలిసి ఉపమాంకారం పొదిగాడి మహాకావ్యశిల్పి ఇలాంటి విసర మనోజ్ఞ మైన రచన మన ప్రౌఢకవులలోను చూడలేముంటే ఎవరైనా కోపగింనుకో వనిలేదు ఇది ప్రేతయ్య పదకవికలోని భాషావైభవం

ఈ భాషావైభవాన్ని అనంతముఖాలుగా దర్శించవచ్చు.

3. సామెతలు :

ఏ భాషకైనా సామెతలు, లోకోక్తులే జీవగ్రంథాలు. ఆ భాషా తత్వాన్ని ఎంతగా ఒక కవి గుర్తించగలిగిందో, అతడు వాడే లోకోక్తులు, సామెతలనుబట్టి

వుంటుంది. ఆ భాషను తనలో జీర్ణించుకొన్న కవి చాలా చక్కగా, అతికివట్లు, నందర్పించితంగా ఉంటుంది. అందుకు క్షేత్రయ్య వాడిన లోకోక్తులే పరమ నిదర్శనం కింది పదంలో 'విర్రవీగుతున్న' నాయకను పరిహసిస్తుంది నతి.

పల్లవి : ఎన్ని పోకిళ్ళ బోయేవే - యింతిరో నీవు ;

అ. వ : ఎన్నడు మువ్వగోపాలు - డెననెనో ? విర్రవీగేవు

“ఎన్ని”

1. సతతముగ నొకనాడై వ - చక్కగా నిను జూచిన ;
హితవు మీరను తమక - మెప్పుడై వను రేచిన ;
వికవెంతరాక కులికెదవు - పేరు విన్నమాత్రననే వుట్టె
అతిశయంబేమి : నీకు మెరువది - అల్పంవటా భిక్షం'

“ఎన్ని”

2. సరివారు గైకొన్నట్లు ఎచ్చైన - సరిగకోకల గడ్డెవు ;
సరసముగాను ఇంటి వెచ్చావికై పదిరూకలు
మరచినావా : ఇకనేమో, యొక - మంచి పలువతోనే, అల్పునికి
దరినై క్వర్వము వచ్చితే - అరదరాతిరి గొడుగు బట్టుకొన్నట్లు

“ఎన్ని”

3. నిన్ను నీవే మెచ్చుకొనుచు, నిలుపుబద్దము చూచుకొనుచు
చెన్నుగ నీరతుల మెప్పించు చెరిగితి ననేవు :
కన్నవారితో సాటి యెక్కడద నీవు
ఎన్నడెక్కనివాడు గుర్రమెక్కితే ముందు వెనుకై నట్లు

“ఎన్ని”

ఈ ఒక్క పదంలో క్షేత్రయ్య మూడు సామెతలు ప్రయోగించాడు. ఏదో కావాలని సామెతలందులో ప్రయోగించినట్లు కాకుండా, సహజసిద్ధంగా, నందర్పించితంగా వాటికవి వచ్చి పదంలో చోటుచేసుకొన్నాయి. పైగా సంస్కృత సామెతను పైతం వాడాడు అల్పునికి ఐక్వర్వం వస్తే అర్థరాతి గొడుగుబట్టినట్లు, ఎన్నడెక్కనివాడు గుర్రమెక్కి ముందు వెనుకై నట్లు' సహజంగా నిత్య జీవితంలో తెలుగువాడు ఈ సామెతల్ని వాడటం కద్దు ఇది క్షేత్రయ్య తెలుగు భాషా జీవ తత్వాన్ని గుర్తించిన విధం ఇది మహాకవి లక్షణం. ఇట్లే మరికొన్ని సామెతలు మనం ప్రతిదినం వాడేవే కనిపిస్తాయి

‘కలిమిలేములనగా కావడి కుండలు’

‘సొరిది ప్రకము చెడిన సుఖము లేదాయెగదా’

‘బూరుగమాను కాసింది బొందిన చిలుక చందమాయె’

‘అరటాకు సామెత యట్లు’

‘తెల్లనివెల్ల పాలు నల్లనివెల్ల నీళ్ళనుచు....నమ్మి నేనుంటినే’

‘ఏ పుట్టిలో ఏమున్నదో ఎరుగనైతి’

‘తడయకనే నొకటి తరించితే దైవమొకటి తరిచినందుకు’

‘రంకాడ నేర్చినది బొంకాడ నేరదే’

‘తలవాలెవరికి తప్పింప వశమే’

‘నాపైగల ప్రేమ నీటిపై వ్రాలాయేనేమో’

‘చిలుక బూరుగమాను ఫలముకాసింది చింతించినట్లాయినే’

‘ఇంటి గెలిచి రచ్చ గెలువవలె’

‘మేకవన్నె పులివంటి చెయిలే’

‘వరిపు సిగ్గురుగదని వలికేరు’

‘చెరుకు తివని పేరుతో పెకలించేవు’

‘వలియించని నిండు కుండవలె నుండునమ్మా’

ఇట్లే సామెతలు సందర్భోచితంగా వాడి తెలుగులో తన పదకవితకు ఎంతో విశిష్టతను కొనితెచ్చాడు క్షేత్రయ్య.

4. పలుకుబళ్ళు :

సామెతలలాగే పలుకుబళ్లు పైతం ఆ భాషా జీవితక్వాన్ని పట్టి యివ్వగల వన్న విషయం పూర్వోక్తం. సర్వజన విదితం పలుకుబడి లేదా నుడికారం అన్నది ప్రతి భాషకు ఉంటుంది అది దాని సొంతం వీటిని సమంగా ఒక భాషలోనుంచి

మహా భాషలోనికి అనువదించడం చిత్తెక్కిన సంగతి. ఇదే ఆ భాష గొప్పదనానికి కారణభూతం. క్షేత్రయ్య తన పదాల్లో తెలుగు పలుకుబళ్ళను కుప్పలు తెప్పలుగా వాడుకొన్నాడు అనడం కంటే ఆ పలుకుబళ్లు ఆయన పదాల్లో వచ్చి చేరాయనడమే సముచితం. 'బాగాయే నీవగాలెల్లా మా బాగాయే' అనే పల్లవి ఉంది. ఇందులో పదంలోని ప్రధాన భావం ఇమిడి ఉంది. నాయక నాయకుడు చేసిన పగలను దూరు తుంది. 'బాగాయే' అన్నది తెలుగు పలుకుబడి. ఈనాడు గూడ రాయలసీమ పల్లె పట్టణంలో 'బాగాయే, మాబాగాయే' అన్నమాట వినిపిస్తూనే ఉంటుంది. 'బాగాయే' పలుకుబడిలోనే పదంలోని అర్థమంతా ఇమిడి ఉంది. పల్లవి, అనుపల్లవి, తరువాతి పరజాల అంతంలోను పువరు క్రి చేయడంలో నాయకుని చేష్టలను నాయక ఎంతగా నిందిస్తాందో, భావసాంద్రతను, గాఢతను, స్ఫూర్తిని విస్పష్టం చేస్తుంది. ఇదే పలుకుబడిలోని గొప్పదనం. అంతేగాక ఆయా పలుకుబళ్ళకు తెలుగుదనాన్ని జాతీయ తను స్పష్టంచేసే సామర్థ్యం వుంటుంది. అది కవియొక్క భాషా సుర్యజ్ఞతపై ఆధారపడి ఉంటుంది తెలుగు భాషా స్వభావాన్ని పట్టియిచ్చిన తిక్కన తరువాత క్షేత్రయ్యనే పేర్కొనవలసి ఉంది క్షేత్రయ్య బలుకుబళ్ళనన్నిటిని ఏర్పి కూర్చడం ఇవట సాధ్యమయ్యే పనికాదు. అందుకై ప్రత్యేకమైన కృషి, పరిశోధన అవసరం. అదే ఒక ప్రత్యేకమైన సిద్ధాంత వ్యాసం అవుతుంది. కొన్నింటిని మాత్రమే నేని క్కడ పేర్కొంటున్నాను.

'చల్ల నాయె నా మనసు, అసురసురన్నది, మూతులు దిప్పేరు, కొండంత కావురమే, మనిషామూకా, చాలుచాలు పదిపేలు, అవరూప దర్శనం బాయె, కనుల పండుగగాను, రచ్చలు చేసినాడె, కన్నుల నొత్తుక, నవ్వులకైన, వెన్నపంటి మనసు, వెగటాయెనా : దృష్టి తాకు, దిక్కుమాలిన మోహము, కన్నులాన, దయ గోరంతైన లేదాయె, బ్రతిమాలిన రాదాయె, ఏ మందు బెట్టిరో చెలులు, చేతిలో చేయివేసిన, నూగింజైన నానవియరు, మేకవన్నె పులివంటి వారు, మునిముచ్చులు, కోపము ముక్కునున్నది, పాలు నీరువలె కలసియుండక, కన్నుల గట్టినట్లుండ, లక్కపంటి మనసు రాయె, వెలవెల జోనేల మోము, మనసు గట్టిచేసుకోవే, అదురు బెదురులేక, పూచిన తంగేడువలెనే, కన్నెత్తి చూడడమ్మా కలనై నగాని, కప్పిరు కావేరి కొలవనుమీ, తలవాకిలి ఇల్లు సుమీ, మనసు విరిచెడరు సుమీ, నలిముచ్చు, మొగమింత చేసుకొని, దాదు ఏర్పాడేది : అరసురలేక, నీ కోపము

కొల్ల పోవద్దా, గునగునమని, కలకలమని నవ్వి, నోరూరు, పులి పులియెత్తడి, ఏమైనా నాటికాయెపోయే, నా మనసు రాయి చేసుకొన్నా, ఒట్టుపెట్టివగాని, నిందకొడి గట్టి తివి, కాళ్ళపేళ్ళ బెనుగుచు, వదివేల బాసలుచేసి, పెదవులు తడవుచు, దేవునాన్న కన్నులకొత్తుక, అడుగులకు మడుగులొ తిన, మోమెట్టు చేపితివి, అక్కరిలేని కాపుర మాయ, మీరేమైన నార్చేరో తిర్చేరో, చాలుచాలు వదివేలు, చొక్కువడి చల్లి నట్లాయే, కానిపోసి మాటలుచేత, బుద్ధి చెప్పకుండురా ఇవి కొన్ని మచ్చునకు మాత్రమే. ఆయా సందర్భాలలో ఈ పలుకుబళ్ళను పరిశీలించినపుడే విజస్థితి, స్వస్వ రూపం స్పష్టం కాగలవు.

5. రాయలసీమ భాష : క్షేత్రయ్య పదాల్లో రాయలసీమ వాడుకలో ఉండే భాషా పదాలు ఎడనెడ కన్పిస్తున్నాయి.

‘నామీద నెనరుగలి నా వారివలె నుండి

యేమేమో విభునితో నెగబోసిరే

అమాట నిజము చేసి యతడిందు రాకున్నాడు

కామాక్షిరో : మేక వన్నెపులి వంటి చెలులే’

ఇందులో ‘విభునితో నెగబోసిరే’ అన్నది ఈనాడు గూడ రాయలసీమ వలె లలో వినిపించే మాట. ‘మేకవన్నె పులివంటి చెలులు’ లేనిపోని కల్పితాల్ని మాటలు చెప్పి ‘విభుని’ తనకు కాకుండా చేశారట. మొదటే కొంత అనుమానం గల నాయకు నకు మరికొన్ని చాడిమాటలు చెప్పి, విభుని అనుమానాన్ని మరింత అధికం చేశా రన్న అర్థాన్నిస్తుంది పై ప్రయోగం. మరికొన్ని అలాంటివి, ‘బాగాయ్’ అన్న పలుకుబడి నుండి వివరించబడింది. ‘ఫలమేది కద్ద, ఈడకు, ఏమో నాటికాయే, మొన్నటాక నుండి, కుయ్యకుమని, మందుబెట్టి అలవాని నోరుమూసిస్తే, తాళ గలవా, ఇదెక్కడి జోలి, పుణ్యమయ్యాని, ఈ ప్రొద్దు మంచి దినము, జారు కొన్నాడు, కద్దోలేదో, దేవునాన, కావలెనమ్మ వానికట్ల, మందుల మారిది, మాయ జల్లి, ఏప్రొద్దు బాయక, గ్రక్కన్న దానింటికేగిన తడవ, అరులుమరులు చేసి, అడిగితే మీరేమైన నార్చేరో, అనురుసురు మనెను, నీ కోవము కొల్ల పోవద్దా, ఆ వేళ తెలియదేమారితి, సంకువేసి, నన్నుంచుకొమ్మని, నేడది చెప్ప నక్కెమ్మ గాదు, పై నిండా (ఒళ్ళంతా), చులకన జేసి, వల్లెవాటు వేసి, కలకల నగుతా (కల

కల వత్సరూ)' ఇవన్నీ ఈనాటికి రాయలసీమలో వల్లెప్రజల వాడుకలో మనం వివేకం వచ్చు. ఇవేగాక ఇంకా ఎన్నో ఇలాంటి ప్రయోగాలు ఎత్తి చూపించవచ్చు. క్షేత్రయ్య వ్రాపింది పదకవిత, ప్రజల భాషలో వ్రాశాడు. కనుకనే అనాటి భాష క్షేత్రయ్య పదాల్లో కనిపిస్తుంది.

6. వ్యావహారిక భాష : ఇంకా క్షేత్రయ్య భాషలో వ్యాకరణానికి లొంగని అపాదు రూపాలు సైతం అనేకం కనిపిస్తాయి. ఇలాంటి వ్యావహారిక రూపాలు శృంగార పదాల్లో కనిపించడంలో విశ్రుతిపతి లేదు. కారణం శృంగార పదాల్లో గ్రామ్యోక్తులుండవచ్చు. ఇంతేగాక బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యులుగారు, ఆ తరువాత సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటుకారులు క్షేత్రయ్య భాషను ప్రామాణికంగా పరిగణించి ప్రయోగాలు చూపించడం చూడగా క్షేత్రయ్యకు ఎంతటి మహాత్మర స్థానం ఆంధ్ర సాహిత్యంలో ఇచ్చారో అవగతమవుతుంది. ఇందుచేత క్షేత్రయ్య వ్యావహారిక భాషను వాడుక చేశాడని వ్యాకరణ, పండితులు ఈనడించుకోవనిలేదు. నిజానికి ఇలాంటి భాషాల్లోనే భాషాతత్వం, ఆంధ్ర జాతీయత స్పష్టమవుతాయనడం అసంగతం కాదు. అంటే ప్రజల భాషను ప్రయోగించాడు క్షేత్రయ్య. ఇందుకు మనమెంతగానో గర్వించవలసి ఉంది. కొన్ని ఉదాహరణలను పరిశీలిద్దాం.

‘ఏనాటికైనా నీకెమ్మో - విచ్చితి చనికోవమా

ఆ నీని, చప్పరించిన - అవహరించినా ;

నేనెంతో విన్నవించిన - నేవువినవు వివకున్న

మామ మందులనా - మనసునొవ్వగలేదురా ;

ఇందులో కెమ్మోవిని ‘అనీని, చప్పరించిన, అవహరించిన అవహరించిన’ అనీ నాయిక అంటుంది. ఈ వ్యావహారిక రూపాలకు సరిగా ‘అనునా, చప్పరించునా, అని ప్రకృతిక గ్రాంథికరూపాలు వాడితే పై వ్యావహారికరూపాల్లోని స్ఫూర్తి చెడుతుంది. కారణమేమంటే వాటి ప్రయోగంలో నాయికయొక్క ఆలక్ష్యం, గర్వం, భావస్తున్నాయి. ఆ భావస్ఫూర్తి గ్రాంథిక రూపాలవల్ల సాధించడం కష్టం, అందు చేత లోకంలోని వాడుకవలా వాడివచ్చుదే ఆ ప్రయోగానికి బలం, భావనిర్వహణ క్రితీ చేకూరి సహృదయులను రంజింపజేస్తాయి. ఇలాంటివి కోకొల్లలు. ‘చింత

చేసేను, అలమాని, అమ్మకొసినా, మొక్కిని, కలసేని, మూలదాచినా, మళ్ళి, కాన, సేవచేసితే, తిర్చేరు, అందేను, చూచేవు, చెప్పేరు, ఉండమనేరు.

6.1 సంధులు : వతియారి కరిగేటప్పుడు, వడకింటిలో, వమ్మకించే టంతలో, కాను సేవించు టూడిగమెల్ల, మాటాడేటంతలో, కలిసేటంతలో, నరస మాడేటంతలో, పైకొనేటంతలో, మందగమనను పేరు (మందగమన+అనుపేరు). ద్వంద్వసమాసం-పుణ్యపావము (పుణ్యపావములు అనడానికి). ఇట్లే అత్తమామ (అత్తమామలు). ఇలాగే కొన్ని అసాధురూపాలు క్షేత్రయ్యవద్దాల్లో కనిపిస్తున్నాయి. అవి సందర్భానితంగా ఆ వద్దాల్లోని రసభావపుష్టి కువశరిస్తున్నాయని స్పష్టమవుతుంది. పైవద్దాల్లో కొన్నింటికి అంటే సేన మొదలైనవాటికి గిడుగు వీతావతిగారు ప్రయోగాలు చూపించారు.

6.2 కొన్ని వింత ప్రయోగాలు : క్షేత్రయ్యవద్దాల్లో కొంతవరకు అపూర్వంగాను, కొన్ని వింతగాను ప్రయోగాలు క్వచిత్తుగా కనిపిస్తున్నాయి

‘వాడివేడి శరములవంటి నాచురుకు మాటలకు
వాడుగాగ దాటకొనివచ్చె నా విడిదికి.’

ఇందు నాయిక అందోంది నాయకుని పిగ్గుమాలిన తనాన్నిగూర్చి ‘వాడి వేడి శరములవంటి చురుకుమాటలకు : వాడిశరముల మాటలనడం సామాన్యమే కాని వాడితోపాటు వేడినైతం ఉన్నదట : అవి మొదటే చురుకుమాటలు వీటికి వాడి, వేడి విశేషతాలను వాడి క్షేత్రయ్య నాయిక మాటలచురుకుదనాన్ని స్పష్టంచేశాడు.

‘పొగరుచున్నారు’ (పొగరుతో ఉన్నారు)

‘దాగియుండుకొని’ (దాగియుండి)

‘కోపముసేయవచ్చున’ (కోపగింపవచ్చున)

‘అకలాది’ (అకలెట్టి)

‘వరవాసేయగ’ (క్షమింపగ)

‘దయవాదవనెవట’ (దయగలవాడనెవట)

‘పొంచులువిని’ (పొంచివినుట)

‘పట్టు’ బంగారుపట్టు అంటే బంగారపు ముద్దలు కావచ్చును. ఈలాంటి ప్రయోగం అంటే బంగారుపట్టు అనడం రాయలసీమలో ప్రయోగముంది.

ఈ విధంగా కొంత వింతగాను, విశిష్టంగానూ క్షేత్రయ్య ప్రయోగించిన ప్రయోగాలు అతనిభాషా మర్మజ్ఞతకు విదర్శనం.

7. అన్యదేశ్యాలు :

పోతే చివరిగా అన్యదేశ్యాల గూర్చి చెప్పడం అవసరం, దీనికోసే క్షేత్రయ్య వదాల్లో అనంత ముఖాలుగా కనిపించే భాషా వైభవం - సంపూర్ణమైన అవగాహనకు రాగలదు. అన్యభాషా సాహచర్యాలవల్ల ఒక భాష ప్రభావితం కావడం, తమ్మాలంగా పరిపాలన విషయంగా నైతేనేమి, సాంస్కృతికంగా నైతేనేమి, అన్యదేశ్య భాషా వదాలు వచ్చి చేరిపోవడం సర్వసామాన్య విషయమే. అదే విధంగానే క్షేత్రయ్య భాషలో అన్యదేశ్యాలు కొన్ని చోటుచేసుకొన్నాయి. క్షేత్రయ్య మధుర, తంజావూరు, గోలకొండలలో ఆశ్రయం పొందినవాడు గనుక ఆ కాలంలో మహమ్మదీయుల సంవర్కంతో వారి భాషా వదాలు అంటే ఉర్దూ, పార్సీ మొదలైన భాషా వదాలు క్షేత్రయ్య భాషలో చేరినట్లు స్పష్టం కాగలదు. ఇంతకుముందే మనమనుకొన్నట్లు ఆయా వదాలు, ప్రయోగాలు సహజంగా భాషలో ఉన్నవేగాని, కావాలని వట్టువట్టి ప్రయోగించినవికావు. మచ్చువకు కొన్ని ‘ఋక్కా, దిమాకు, చోషితి, వరాలు, సీమాటి, దాడుపిర్యాదు, ఐరుసు, రుమాలు, తురాయి, వటావి, ఐట్టాలరవ పెల్లా, పావడ, తంబూర, జాగా, పావాలు, దట్టి, పైలాణి, కస్తు, పిస్తు, గొజ్జంగి, వరవా (ఫర్వా) ఇవికొన్ని ఉదాహరణకొరకు మాత్రమే. ఈవదాలు క్షేత్రయ్యభాషలో సందుచేసుకొని చేరిపోయి, తెలుగువదాల్లో అన్నట్లు ఇమిడిపోయాయి. ఇలాగే క్షేత్రయ్య భాషావైభవం నమూనకమై అతని తెనుగుభాషా మర్మజ్ఞత మతకు స్పష్ట మవుతుంది.

సారంగపాణి పదాలు - భాషా వైభవం

1. మహాకవి తిక్కన తరువాత తెనుగులేటని, తియ్యదనాన్ని, బలాన్ని, మర్యాన్ని తెలుసుకొన్న పదకవితా చక్రవర్తి క్షేత్రయ్య. ఈ భాషా విషయంలో క్షేత్రయ్య వక్కనే నిలువగలవాడు సారంగపాణి. క్షేత్రయ్య తన పదాల్లో సందర్భోచితంగా వ్యావహారిక రూపాన్ని వాడడంతో సంకృతపిపదాడు. కాని సారంగపాణి వ్యావహారిక రూపాన్ని వాడడమేగాక ప్రత్యేకంగా మూడో భాగంలో జాతీయ పదాల్లో పామర ప్రజల వాడుకభాషని ప్రయోగించడం విశేషం. ఇది జానపదుల వ్యవహారానికి తగినరీతిలో గూడా వుంది

లేటతెలుగు సారంగపాణి పదాలన్నిటా మనకు కనిపిస్తుంది. మన మనస్సులను అలరిస్తుంది ఆనందాన్నిస్తుంది. అక్కడక్కడా సంస్కృత సమానయుత రచన ఉంది. కాని అందులోని సమాసాలు వాతీకతినమై, దూరాన్వయ రహితమై ఉండడం సారంగపాణి భాషలోని విశిష్టగుణం. 'పరకవ్యా తిరికమే..... కలయమిక రతిని' (పదం-7) లో సమాసాలున్నా, శ్లేషాత్మకమై, చమత్కారయుతమై సారంగపాణికి సంస్కృతాంధ్ర భాషలలోగల ఉభయ భాషా పాండిత్యాన్ని ప్రకటిస్తున్నాయి. లేట తెనుగుధనానికి ఉదాహరణ :

'వల వి : అట్లాగె కావలె దానికి

ప్రాశ్నా వాసు నాడు

అను.....: కొట్టాడిందెరుగవలె వేణు

గోపాలుని పిలువ వద్దంటె

॥ అ ॥

వడ్డికిపేయమని రూకలు

గుడ్డతో గట్టియ్యగానే

సొడ్డు నెత్తినవేసి యురికె

బిడ్డు మొవ్వుటితోనే విడిచె

॥ అ ॥

కలిభూషణములన్నీ ముడిచి

తలిమాటున వుంచుకుంటే

మెళకువగా అంటుకొని జరిగె

.....

ఇతని భాష సర్వకోభస్కరంగా ఉంటుంది. సారంగపాణి పదాల్లో చక్కటి తెలుగు పలుకుబళ్ళు, సామెతలు సందర్భోచితంగా ఉండి అతని పాత్రకు కోభవి బేకూర్పాయి అన్యదేశ్యాలు సైతం ఈతని పదాల్లో చోటుచేసుకొన్నాయి నంది సమాసరీతుల్ని సైతం ఇందులో మనం గమనించవచ్చు.

1.1. పలుకుబళ్ళు : పలుకుబళ్ళు లేక సుదేశకారాలు అన్నవి భాషా వైశిష్ట్యాన్ని, స్వభావాన్ని, స్వారంభ్రా్యాన్ని ప్రకటించేవిగా ఉంటాయి. తెలుగు భాషా స్వభావాన్ని బాగా గుర్తించిన సారంగపాణి తన పదాల్లో పలుకుబళ్ళని చక్కగా ప్రయోగించాడు

‘అక్కరలేని కాపురమాయె (54)

అడుగులకు మడుగులొత్తేనే (30)

అడుగులోనే అరవైయారు గుజారైతే (35)

అడుగులోనే పేయి గుణమురైతే (55)

అడ్డమాజ్జ లేదు (91)

అవ్యాయాని కొడిగట్టు (28)

అనురుసు రనుకుంటే (52)’ మొదలైనవి.

1.2 సామెతలు : కవిత్వంలోని సామెతలు పాఠకులకు చక్కటి ఆమెతలు. పైగా జాతి స్వభావాన్ని అవి స్పష్టంచేస్తూ కవికి భాషపైగరి అధికారాన్ని అభివ్యక్తం చేస్తాయి. ఇలాంటి సామెతలు సారంగపాణి పదకవిత విండా మనోజ్ఞమై అనందాపాదిగా ఉన్నాయి.

‘అందరాని పండ్ల కాకించినట్లాయె (17)

అద్దెకొంప వంటిది ఈదేహమ్యునిత్యమే (190)

అరవైయేండు జెల్లితే అర్లుమర్లు గాదటవే (124) మొదలైనవి అనేకం.

2. ధ్వనుల మార్పులు :

2.1 సారంగపాణి పదాల్లో చాలవరకు అచ్చు 'ఓ'కు బదులు హల్లు 'వ' వాడడం కనిపిస్తుంది. వ < ఓ

వకరి < ఓకరి (కడవదాట విచ్చునా వకరిమాట సాగనిచ్చునా ?)

2.2 'ఏ' కు బదులు 'య' వాడుక అక్కడక్కడా కనిపిస్తుంది. య < ఏ
యడబాయనంటివి < ఎడబాయనంటివి (యేనాటికి యడబాయనంటివి)

2.3 ట, ల, వలు పరమైనప్పుడు 'ము' వర్ణకలోపం, పూర్వాచ్చుకు దీర్ఘత కూడవచ్చు. పదాలు, నమస్కారాలు, ప్రస్తాపాలయే, రత్నాలు, భయాన, సంబా
గాలు, దంతాన, చిత్రానికి, పటానికి, నత్యానికి, భాగ్యానికి

2.5 పదమధ్య స్వరలోపం :

కిరీజడ < కీరుజడ, చట్రాయి < చట్రురాయి, కత్తిరించి < కత్తిరించి, బొట్టనేలు < బొట్టవనేలు, పట్టము < పట్టణము, కూట్టిళ్ళు < కూటిసిళ్ళు, ఇంట్లోనె < ఇంటిలోనె, వర్షునన < వలువరున.

2.5 స్వరభక్తి :

చెరియలు < చర్యలు, మరియాద < మర్యాద, దరిశనము < దర్శనము, ధరమ < దర్మ

2.6 అల్పప్రాణత, మహాప్రాణత :

ఘట్టి < గట్టి, కళేభారం < కళేబరము, సుద్ధి < సుద్ధి, భన్నసరము < బన్నసరము, యదుకునా < జదుకునా.

2.7 కృతక ప్రామాణికత :

హారతి < ఆరతి, వేట < ఏట, మనుషా < మనసా, ద్రేగాము < దేహము, కళే
భారం < కళేబరము, హెచ్చరిక < ఎచ్చరిక.

2.8 వదాది తాలవ్యవ్యంజనాల మీది అ,వి గా మారడం.

చెంద్రుడవు < చంద్రుడవు, చెరియలు < చరియలు, కెయ్య < కయ్య, కెడ < కడ, ఇతరత్రా, పరిమెళవతి < పరిమళవతి.

2.9 అయి-ఐ. అవు-ఔ ల వినిమయం.

చై సాతురు, నాచై పట్టుకొని, చై మాత్రము.

అవు < ఔ, చవుశీతి < చౌశీతి.

2.10 అద్విరుక్తంగా ప్రయోగం.

నినే నమ్మినానని < నిన్నే నమ్మినానని (63)

గోపాల రమని < గోపాల రమ్మని.

2.11 'హ'-'గ' గా మారిన రూపాలు : గ < హ.

అగ తెలియని < అహ తెలియని, దిగుమాణం < దిహమాణం.

2.12 చ-న, చ-క, న-క ల వినిమయం.

రచ్చ కాయకంటె, ఈతసావ, ననోరము (శనివారము) కన్నోడడిగేకల్కి, కిహమ్మంటిని, యంత కెప్పిన, పాతకీరుందెంటిని, కేతిలోబోసి, ననుమాకి, మట్టి నట్టెంటిది.

2.13 హకారాది పదాలు : తెలుగులో దేశ్యేతర పదాల్లో మాత్రమే కనిపిస్తాయి.*

హాంకకారి, హాసుగా నిలుచుండి, హేసమెత్తురు, హద్దు హోయలు, హోయ, హూణుల దరబారవి.

2.14 పదమధ్యంలో 'డ'కు బదులు 'ట' రావటం.

* ప్రొఫెసర్ తూమాటి దొణప్ప : తెలుగు హరికథా సర్వస్వం. పు. 280.

కావటి కుండలు, ఏర్పటివావచే

3. సందులు : సారంగపాణి తన పదాల్లో వ్యావహారిక భాషని, పామరప్రజల వాడుకభాషని ప్రయోగించడంవల్ల వ్యాకరణానికి ఒడగనిరూపాలు ఇందున్నాయి.

3.1 తెలుగు సంది.

3.1.1 అత్వసంది : అ+అ = అ

వారవనిత+అంఠె=వారవనితంఠె

అ+అ=ఆ — కుదువబెట్టిన+అతీగె=కుదువబెట్టినాతీగె.

3.1.2 ఇత్వసంది : ఇ+అ=అ

చిన్ననాటి+అభిమానము=చిన్ననాటిభిమానము

ఇ+అ=ఆ — పోకిరి+అఱుకు=పోకిరాఱుకు

3.1.3 ద్రుతముమీది యడాగమం :

తెలుపుదు యీవంత, నన్ను మేనాటి యెడబాయని,

సరసాక్షితో యట్లా, దారమువలె యెంతజేసె,

కళపై నుగాగమం :- ఇయ్యక నుండె, లేకను.

ద్రుతముమీద వుగాగమం :- తాకట్టు వుంగరాలు, పచ్చిగ వుంటె.

3.1.4 ఉత్తరపదాది 'వ' లోపం, ఒ, ఎ లు వచ్చి సంది గలగడం తరచు కనిపిస్తుంది.

ఇంఠెలుపున (<ఇంటి+వెలుపున < ఇంటి వెడలుపున)

మంచోడు (<మంచి+వాడు)

మంగలోళ్లు (<మంగలి+వాళ్లు)

మట్టి నఱ్ఱెంటిది (<మట్టివట్టి+పంటిది)

3.1.5 అకు వరమైనప్పుడు 'వగాగమం' అవుతుంది.

సున్నపాకు (<సున్నము+అకు)

4. సమాసాలు : సారంగపాణి భాషలో వైరి సమాసం ప్రయోగం అధికం. అయినా ఇతర సమాసాలు గూడ అందు లేకపోలేదు.

దేశ్యము+దేశ్యము :- సుంతపేవు, తొత్తెనోరు, నల్లపూస.

దేశ్యము+సంస్కృతము :- నిండు కౌగిలి, మడ్డి శరీరము.

సంస్కృతము+సంస్కృతము :- సంపూర్ణ చంద్రోదయము, దివ్య పరిమళ గంధము, వినోదాంజనంబు, మందారవనము, కామినీ జనపాంచాల వంచకరుడు, కేశిపౌడి, బహుగతులు, జలపాత్ర.

సంస్కృతము+దేశ్యము (ఇదే వైరిసమాసం) :- శుద్ధ మడ్డిమాను, మహాజడగొండి, శృంగారతోట, గ్రామలెక్క, రాజతీవి, దేశ్రిడిమ్మరి, గర్వికౌత్తు.

సంస్కృతము+అన్యదేశ్యము :- వరగంజాయ, నిత్యబిత్తాలు.

5. క్రియలు : సారంగపాణి పదాల్లో మొదటి భాగంలోని శృంగార పదాల్లోను, చతుర్థ భాగంలోని కీర్తనల్లోను వ్యాకరణబద్ధమైన క్రియా రూపం గోచరిస్తుంది. ద్వితీయ భాగంలోని దేశీయ పదాల్లో శిష్టవ్యావహారికాన్ని, తృతీయ భాగంలోని ప్రజల వాడుకభాషని తదనుగుణమైన క్రియల్ని ప్రయోగించినట్లు స్పష్టం.

3.1 ఇచ్చు మున్నగు 'చు' వర్ణాంత, ధాతువులు, చేయు మొదలైన 'యు' వర్ణాంత ధాతువుల అద్యక్షరం మీది భాగానికి 'న్' అదేశం అవుతుంది.

ఇస్తవి, చూస్తవి, చేస్తవి, తీస్తవి, పేస్తవి.

5.2 చేదర్థకంలో - వచ్చితే<వచ్చిన, తెస్తే<తెచ్చిన, ఉంగరాలిస్తే<ఉంగరాలిచ్చిన.

5.3 ఉభయ ప్రార్థనలో — వీణె విందామంటి (125)

కూడి యుందాము (134)

చూశామనుచు (381)

5.4 చేతురు, కోతురు లాంటి రూపాల్ని లాక్షణికులంగీకరించలేదు. ఇలాంటివెన్నో ఉన్నాయి.

నెయ్యము పేతుర, భంగము జేతురు, పదిపేతురు.

5.5 ఇచ్చినకు సర్వంబువ కీయగు. (భా. క్రి.)

ఈ లక్షణానుగుణమైన ప్రయోగాలున్నాయి.

కొగిలీర, ఉత్తరమీక.

దీని విరుద్ధ రూపాలనేకం.

ఇంతికియలేక, రాసియకే, ఇచ్చిన మంచిదే ఇవకున్నా మంచిదే.

5.6 సాహాయ్యక క్రియగా కొనుదాతువనుప్రయుక్తమైనప్పుడు క - కో - వదాలాలు కనిపిస్తాయి.

పిలుచుక, ఏలుకోర, గురుతిచ్చెను కోర.

5.7 ధాత్వాదుల కనుప్రయుక్తమయినప్పుడు 'వ' 'వ'కారాది ధాతువు తొలి హల్లు లోపించిన ప్రయోగాలున్నాయి.

భ్రమలుటై (<భ్రమలు+పుటై)

లేసొచ్చేవా (<లేచి+వచ్చేవా)

ఈదెంబెట్లొచ్చె (<వీధి+వెంబడి+వెళ్ళి+వచ్చె)

ఇసికేస్తే (<ఇసుక+వేస్తే)

చుట్టొచ్చిరి (<చుట్టి+వచ్చిరి)

5.8 బోపేసితివట (13)

బోంచేసి (88) బోం+చేసి<బోవం<ప్రాకృతబోణ.

బోయణ < (సంస్కృత బోణవ)*

* బ్రౌనెసర్ తూమాటి దొణప్ప - తెలుగు హరికథా సర్వస్వం. పుట-329.

దీనికి సామరుల వాడుకలో 'బో'నేపితివట' రూపమేర్పడింది.

3.9 తద్దర్మార్థక క్రియా విశేషణాలు :

చేనేటంతలో (టుగాగమ), చేరేటందుకు (183), వచ్చేటందుకు (74).

6. ఎంత ప్రయోగాలు (ఎరిక్షణ ప్రయోగాలు) :

కొన్ని ఎరిక్షణ ప్రయోగాలు సారంగపాణి పదాల్లో కనిపిస్తాయి.

కోపాలు చేసేనే (10) (కోవగించుకొనేనే),

చెలులు మందగా గూర్చేవు (తిర్యక్కుల సమూహానికి 'మంద' అని వాడటం కద్దు),

చులకతనము (చులకన), ఎంత త్రాణదానపే (89),

తునకారమచే (109) < తిస్కారమచే < తిరస్కారమచే,

గాంధారితనాలు (116), మో? (118),

కోరుకి (అనంతపురపు వాడుక), కొలుకి (ఉత్తర సర్కారులోని వాడుక),

తాటాకు వ్రాసేయమని (131) (ఉత్తరం రాసేయమనడానికి),

బయసారి పొయ్యేవు (132) బయసి < బగిసి,

గర్వికొత్తు (135) — తిట్టు,

పొంచులు విని (193) పొంచి వివదం (ఇది క్షేత్రయ్యలోనూ ఉంది),

బీష్మికరించు (బీష్మించు అనడానికి బదులు),

వినికిచేసే (వినిపించే),

బంగరు గెట్లు (15) బంగారు దిమ్మెలు (క్షేత్రయ్య వాడాడు)

7. అవ్యదేశ్యాలు (Loan Words) :

సారంగపాణి సమకాలికంగా వాడుకలో ఉన్న అన్యదేశ్య పదాల్ని ప్రయోగించడం సహజమే ఇలాంటి పదాలు అనేకం.

7.1 అరబ్బీ, ఉర్దూ, పారశీ, హిందీ :— అత్తరు, అరే, అర్జీ ,

కరుచూ (<ఖర్చు), కుళ్ళాయి, కొజ్జా, కొత్తాల్ గిరి, ఖాసా, ఖుల్ దారోగా, చీటి, జముఖానా, జాబులు, జేబు, రూడజేసి, తాజా, రేవణి, తంబూరా, తురుమ్మలు, దర్బారు, దివాలెత్తు, ధగిడీ, వక్కా, పాగ|గా, పావడా, పైజారు, బిత్తాయి, బాపురే, బుక్కా, బుచ్చేదారి, మహాలు, రాజీ, (నీ యింటికి) రాం రాం, రూమాలు, లష్కరు, వరహా, కాబాసు, కాలువా, శీనా, సంబళాలు, సదరు, సలాము, స్వారి, సుబేదారుడు.

7.2 కన్నడం : బీగ(మాయె) హద్దు, హాయి, హాసు.

7.3 తమిళం : తిరు (వీధి), తిరు (వీనము), నంబి, పిళ్ళ (పిళ్ళారియ వలె).

8. వ్యావహారిక భాష : సందర్భోచితంగా ఇతః పూర్వమే వ్యావహారిక భాషను స్వీకరించడం జరిగింది. సారంగపాణి పదాల్లో వ్యావహారిక భాష ఎలా ఒదిగి ఆ పదాలకే ఎలా వాసివన్నె దెచ్చిపెట్టిందో పరిశీలిద్దాం

8.1 సారంగపాణి పదాలు నాలుగు భాగాలుగా ఉన్నాయి. అందులో ప్రథమ, చతుర్థ భాగాల్లోని శృంగార పదాలు, కీర్తనలు చాలావరకు లక్షణయుక్తంగాను, ద్వితీయ, తృతీయ భాగాల్లోని దేశీయ శాతీయ పదాలు శిష్టశిష్టేతర వ్యావహారిక రూపంలో ఉన్నాయి. అయినా శృంగార పదాల్లోను, కీర్తనల్లోను, వ్యావహారిక రూపాలు లేకపోలేదు. శృంగార పదాలు గ్రామ్యైక్తియుక్తంగా ఉండవచ్చు

కానీ వైరాగ్య పదాలు అలాకాక 'అగ్రామ్యరమ్య విష్ణుచరితోదారమై' ఉండడం అవసరం. వీటినే ఆధ్యాత్మిక పదాలంటారు. అన్నమయ్య ఈ రెండు విధాలైన పదాల్ని రచించాడు. అదేరీతిని సారంగపాణి పైతం ప్రథమ భాగంలో శృంగార పదాల్ని, చతుర్థ భాగంలో కీర్తనాల్ని రచించాడు. ఇందులో అక్కడక్కడ వ్యావహారిక రూపాలుండి సహజంగా ఆ పదాలు మనోజ్ఞమైన రసభావపుష్టికి కారణ భూతమై ఒప్పుతున్నాయి.

ఇంతకంటే ద్వితీయ భాగంలోని దేశీయ పదాలు శృంగార పదాలే అయినా అవి దేశీయ పదాల నామకరణం చేయబడి ప్రజలకు మరి సన్నిహితంగా ఉన్నట్లు రచించబడి ఉండడంవల్ల వాటిలో శిష్ట వ్యావహారికం కనిపిస్తుంది.

82 రాయలసీమ వ్యావహారికం :

సారంగపాణి పదాల్లోని భాష ప్రధానంగా రాయలసీమ వ్యావహారికం. ప్రత్యేకించి చిత్తూరు మాండలికం. అయినా తదితర మాండలికాలు - అంటే రాయలసీమకంటా సమానమైనవి లేకపోలేదు. పూర్వోక్తమైనట్లు తృతీయ భాగంలోని జాతీయ పదాలు రాయలసీమకు, ముఖ్యంగా చిత్తూరుకు సంబంధించినవి. పామర జనోచితమైన వాడుక భాషని సారంగపాణి ప్రయోగించాడు :

ఒక ఉదాహరణ :

వల్లవి : అగ్గి తిరుణాలంట - అజ్ఞాని కతలంట
అవురా యెంత పోదైమే
భారతకత - బొర యెన్నిన్నింతలే

అ వ. : సుగీజయము దీని సుట్టు బలాదూరు
అగ్గురోరపు అయ్యోర్పడిగే నీసొచ్చిగ

॥ అ ॥

రాయలసీమ సామాన్య జనుల వాడుక రూపాలెన్నో ఇందున్నాయి. నానాదించుం దంట, ఈన్నే పొదెక్కెనే, యీదేడుండాదెంటే, కోణ్ణికొండ పోతే కొండురే వొగురైన, యీసులై యెగువే, మురుగు శావలాడ మస్తంబనె, అలసొచ్చే తక్కిడ, మేదోల్ల శిన్నెంగు మెచ్చెలకంటొచ్చి, పదిదోవలుతిన్నో రెండుకొవి, అడ నీల్లు దాగి అగ్గె లేసురుతెత్తి, ఇవన్నీ పామరుల వాడుకలో ఈనాడున్నాయంటే ఈ భాష ఎంత బలమైందో స్పష్టమవుతుంది మరికొన్ని వాడుకరూపాలు.

సరిప్రొద్దుకాడ (11), పవ్వళిరీర (29), దిగున (30), విగ్గెళుయ్యవద్దు (194), కణబాలాయె (83), బొలుబడ్డలు (117), పడుష (126) ఒక బోకి, సరకాయంపితివో (131), ఒక ప్రొద్దు (132) శానా మడ్డికరీరము (136), నడి

మద్దెవు, అరుచోద్యం (146), వాకరితో పెప్పకనేరెయ్యి (147), కొరకొగ్గింజలే (148), శిన్నోడడిగేకల్కి, యెంతపెప్పిన యనవు (151), నీయిసోసమగ్గినిద, తానే రా కల్లాలకు దీసపోయి తెదలు వొజ్జించ (151), యదవిడు (155), చాలు చాలెందట (124), వుండింది పండింది (140), మాట్లాడేకొద్ది (125), ఇచ్చే రేదరూక (151) మొదలైన ఈ రూపాలు ఈనాడు మన పల్లెటూళ్ళలో, పామరుల వోళ్ళ నుంచి వినవచ్చు. ఇది ఈనాడు బ్రతికి బిట్టగట్టిన భాష. పూర్వోక్తమైనట్లు ఇది రాయలసీమ వ్యావహారికమే అయినా ప్రత్యేకించి చిత్తూరు మాండలికం అనడమే సముచితం. అయినా అనంతపురం మాండలికంలోను ఈ రూపాలన్నీ ఈనాడు వివిధ పిన్నానే ఉంటాయి.

9. పై పరిశీలనవల్ల పారంగపాణి పండిత భాషనేగాక పామరుల వ్యావహారిక భాషను కూడా ప్రయోగించాడని స్పష్టమైంది. తాను ఆస్థాన విద్వాంసుడైనా పామావ్య జననన్నిహితంగా ఉండినట్లు సువిదితమైంది. కనుకనే అతని భాష ప్రజల భాష, అతడు ప్రజాకవి :

వేమన పద్యాలు - రాయలసీమ మాండలికం

1 "Vemana is a poet of Western Andhra the moumetainous tract which being less accessible than the coastal to influences from the north, was less Aryanised, and retained to a greater degree its robust independence of thought and spirit. Sanskrit culture had not perwade there to the same extent as in the Circars, and we had, therefore, fewer translations more originisations. Vemana was a villager by birth. And if we could refer to the caste of a man who had discarded caste, a Reddy".¹ ఇవి వేమననుగూర్చిన కట్టమంచి రామ లింగరెడ్డిగారి మాటలు ఆర్యుల ప్రభావానికి అంతగా లొంగని, తన స్వాతంత్ర్యాన్ని నిలబెట్టుకొన్న ప్రాంతానికి చెందినవాడు వేమన: ఒక వల్లీ యుడు, కులాన్ని తిరస్కరించిన రెడ్డి కులస్తుడు. ఇలాంటి ఈశ్వరప్రదేశం నర్కారు జిల్లాల్లాగా చాలా వరకు సంస్కృత ప్రభావానికి గురికాలేదు. అతని భాషకొక ప్రత్యేకత ఉంది. ష.పి. బ్రౌన్ మొదలు అనేకుల ప్రకారం ఇతడు రాయలసీమలోని కడప కర్నూలు జిల్లాలో నివసించినట్లు తన బోధనలు కొనసాగించినట్లు తెలుస్తుంది. ఈ విషయం గట్టిగా నమర్తించి స్థాపించినవారు రాళ్ళవల్లి అనంతకృష్ణ శర్మగారు. వారి నిర్ణయానికి భావడానికి మూడు కారణాలు చూపించారు. 1. ఇష్టశ్రుతి, 2. తమ పర్యటన, దాని మూలంగా వారు తెలుసుకొన్న అనేక విషయాలు, 3. ఇంతకంటే ముఖ్యంగా ప్రత్యక్ష ప్రమాణమైన వేమన పద్యాల్లోని రాయలసీమలో వారి కాలానికేగాక ఈనాటికీ వాడుకలో ఉన్న పలుకుబిళ్ళు, మడికారాలు, పదాలు, పదబంధాలు, క్రియాపదాలు మొదలైన కబ్బిజాలాన్ని చూపించారు. పైపెచ్చు ఆ ప్రాంతంలో కర్ణాటకుల మూలంగా వ్యాప్తిచెంది వేమనకాలం నాటికి క్షిణదశలోకి వచ్చిన లింగాయతమతం, ఈ మతంవల్ల కొనసాగిన దిసివి పద్ధతిని చక్కగా వర్ణించారు. అంటే వేమన

1. V.R. Narla (Ed) : Vemana through Western eyes-Appendix-II
— A Radio talk by C.R. Reddy, Madras 1950

2. వేమన : వేమన కాలదేశములు పు. 22-43

రాయలసీమకు చెందినవాడని చెప్పడానికి అతని పద్యాలలోని భాషలోని శబ్దజాలం ఎక్కువగా ఆ ప్రాంతానికి చెందింది కావడమే. వేరేకాదు. వేమన పద్యాలలోని రాయలసీమ వ్యావహారికాల్పిగూర్చి తెలుసుకొనేముందే, అతని కవిత్వంలోని భాషాస్థితిని మొదట చనిచూడడం అవసరం.

2. "He is a poet of nature and natural poet"³ వేమన ప్రకృతి కవి మాత్రమే కాదు. సహజకవి కూడా. కట్టమంచివారి ఈ విర్ణయం అక్షరసత్యం. పేరు ప్రఖ్యాతులకోసం కానీ, ధనదాన్యాలు, మడులు మాన్యాలు సంపాదించడం కోసంకానీ కవిత్వం చెప్పలేదు. తనకాలంలో సమాజంలోని చెడుగులనే చీడపురుగుల్ని చంపడానికి, మతంపేర కొనసాగుతున్న మౌఢ్యాన్ని, ఆచారాలపేర జరుగుతున్న అనాచారాల్ని ఖండించడానికి కవిత్వాన్ని ప్రయోగించినవాడు. తాను పండితుడుకాదు. పండితులకోసం తాను కవిత్వం చెప్పలేదు సామాన్య ప్రజలకోసం సులభంగా అర్థమయ్యేరీతిలో సరళభాషలో కవిత్వచెప్పడం విశేషం. అందులో ఎక్కడో తప్ప అర్థకాశిన్యం గానీ, దూరాన్వయంగానీ కన్పించదు. సులభమైన పర్వజన సుగ్రహ్యమైతే భాషలో చెప్పడం మరి విశేషం. సూటిగా హృదయానికి హత్తుకొనేటు శీఘ్రతలోని సారాన్ని చెప్పడం విశేషాల్లోని విశేషం. అందుకే వేమన కవిత్వం అరటిపండు ఒలిచి నోటికందించినట్లు, ద్రాక్షనవం విప్పిన చషకం పెదాలపై ఆనించినట్లు మండువేనపిలో మిరియం యాలక్కాయలపొడి కలిపిన చల్లని పులకంద పానకం ఇచ్చినట్లు తియ్యనై, మధురమంజులమై ఆనందాన్నిచ్చే కవిత్వ వేమన కవిత్వం.

సరళమైన మామూలుభాషలో సరళమైనకైలిలో ఎంతో భావగాంభీర్యంగా చెప్పడం వేమనకు మాత్రమే చేతనైంది.

"చెట్టు చేమగొట్టి చుట్టుగోడలబెట్టి
యట్టునట్లు పెద్దయిల్లుగట్టి
మిట్టవడును నరుడు మీది చేతుగుక
విశ్వదాభిరామ విసురవేమ"

(వేమన పద్యాలు 86-165)

3. పె మొదల సూచికలోనిదే.

వెళ్ళదలచుకొన్న భావాన్ని చక్కగా, సులభంగా, వ్యక్తీకరించేతరు:

“విద్రుహ ముడువలేక కుడ్డున గట్టగలేక
వెరపులేక విద్య నొరయలేక
వెడలలేని వాని నడుపీను గండురొ
విశ్వదాఖిరామ విసురపేమ”

(పే. వ. 69-46)

ఎంత గహనమైన విషయాన్నైనా చక్కటి తెలుగుభాషలో సున్నితంగా చెప్పేరితి:

“కొండరేడు మామ కొండ కూతురుయాల
కొండలుల్లు వసిడి కొండవిల్లు
కొండవంటి దొరపు కుంటెన నడతురా
విశ్వదాఖిరామ విసురపేమ”

(పే. వ. 94-222)

అలాగే రాజాలనుద్దేశించి బహుచమత్కారంగా సున్నితమైన అధిక్షేపణ (satire) చేస్తూ గావించిన వ్యంగ్యచిత్రణ :

“వ్రతువు కోతియైత వగడల్ పండులు
పైనికుండు వక్కిపేన వసులు
యేను లక్ష్మనయము లెలుకలు పిల్లులు
విశ్వదాఖిరామ విసురపేమ”

(పే. వ. 139-17)

మిక్కిలి కమ్మవ:తెలుగుమాటల్లో భగవంతునిగూర్చి తాత్వికంగా చెప్పిన మాటలు గావు, వసిడిమాటలు: జ్ఞానోదయానికి చక్కటి రాధనాటలు,

లేడు లేదనినను లేడు లేనేలేడు
కాదు కాదటన్న కాదెకాదు
కోడు కోడలికన్న కోడలేకో యెను
విశ్వదాఖిరామ విసురపేమ”

(పే. వ. 132-10)

ఇలాగా చక్కగా చిక్కగా భావబంధురంగా చెప్పిన తెలుగుకవి మరొక్కడు లేడంటే ఆశ్చర్యంలేదు. వేమన వద్యాల్లోని భాషలో రాయలసీమ మాండలికాలు ఎక్కువగా ఉండడం ఆ ప్రదేశంలో ఆతనికున్న అనుబంధాన్ని సృష్టించేస్తుంది.

3.0 రాయలసీమలోని వేమనకుగల సంబంధాన్ని ప్రత్యక్ష ప్రమాణంతో నిరూపించినవారు రాళ్ళవల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారు. ఆ సందర్భంలో కొన్ని వదాల్ని ఉదాహరించి, అవి రాయలసీమలోని వాడుకవదాలని వివరించారు. ఈ విషయాన్ని ఉట్టంకించినా వివరాలలోకి వెళ్ళినవారుకారు దాక్టరు గంధం అప్పారావుగారు.

3.1 రాళ్ళవల్లి వారి వాదాన్ని స్వీకరించిన డా॥ ఎన్. గోపిగారు “రాళ్ళవల్లి వారిచ్చిన 19 వదాల్లో కొన్నివదాలు తెలంగాణా సర్కారుల్లోకూడా వాడుకలో వున్నాయి అయితే వాటి ఆర్థాల్లో కొంత భాషా భేదంకూడ కనిపిస్తుంది” అని పేర్కొని వాటిలో కొన్నిటికి నైఋతీకార్థాల్ని ఇవ్వడం జరిగింది. రాళ్ళవల్లి వారిచ్చిన వదాలు 19 అవి పేర్కొన్నారు గోపిగారు పొరపాటున. రాయలసీమలో వాడుకలోఉన్న వదాలని వదిపేడింటిని మాత్రం పేర్కొన్నారు రాళ్ళవల్లివారు. ఆ వెనుక వీనికితోడు “కుంక (1033), చెంబిడి (880), ఊక (549) వంటివి, ఈదేశమున వాడుకలేని పదములు అపురూపముగా గలవుగాని, యవి వేమనవంటి దేశాద్రిమ్యరికి వచ్చుట వింతకాదు” అని పేర్కొన్నారు. ఇక్కడ ఈ దేశమున అంటే రాయలసీమలో అని అర్థం. అక్కడ వాడుకలోలేని ‘కుంక, చెంబిడి, ఊక’ అనే మూడువదాలు వేమనవద్యాల్లో ఉన్నాయనీ, అవి అపురూప ప్రయోగాలనీ, అయితే వేమన దేశాద్రిమ్యరి గనుక పలుకాపుల తిరిగి ఉండడంవల్ల అతని వద్యాల్లో అవి కనిపిస్తున్నాయనీ అర్థం. మూడింటివి డా॥ గోపిగారు రాయలసీమలోని వాడుక వదాలుగానే గ్రహించడం సముచితంకాదు. వారిచ్చిన అర్థాల వివరణ ఇది.

కుంక : విధవ అనే అర్థంలో వేమన్న వాడారు “కాంత కుంకయైన”.

చెంబిడి : చెంబిడుక అని తెలంగాణాలోఉంది.

4. పై రెండో సూచికలోనిదే పుటలు 40-43.

5. వేమన-నర్సజ్ఞాలు (కులనాత్మక పరిశీలన) పు 20-21.

6. డా॥ ఎన్. గోపి : ప్రకాశని వేమన : పు 137-140

7. వేమన పుట 41

హిక : సర్కారుల్లో కూడ ఇదేరూపంలో ఉంది. తెలంగాణాలో ఉనుక అంటారు.

కుంక అంటే బాలవిధవ అని నిఘంటువులో ఉంది. 'పోరా కుంక' అంటే 'పోరా వెధవ' అని సర్కారుల్లోని వ్యవహారం. చెందిడికి తెలంగాణాలోని నాడుక 'చెందిట్టుక' అనే అర్థంలో ఉందని దా గోపిగారు. కానీ చెందిడి అంటే నావికుడని 'శబ్దార్థచంద్రిక' నిఘంటువులోని అర్థం. హిక అంటే బొట్టు అనే అర్థంలో వాడబడు తుంది. తక్కిన పదాలకు ఆయా సంస్కృతాల్లో నా వివరణలోనే విశదీకరించడానికి యత్నిస్తాను.

4.0 రాయలసీమ మాండలికం : తెలుగు గ్రాంథికభాషలో అచ్చే తేదాలునే మూట వాస్తవం. అయితే వ్యావహారికభాషలో అనేక తేదాలు గోచరిస్తున్నా ప్రధానంగా మూడు మాండలికాలు ఈనాడు కనిపిస్తున్నాయి. అవి తెలంగాణా, రాయల సీమ, కోస్తాప్రాంతాలకు సంబంధించిన మాండలికాలు. అనే విషయం మనకు తెలిసిందే.

అయితే ఈనాడు వికలాంధ్రంలో నివసించే ఈనాటి మన వ్యవహారంలోనే ఇన్ని తేదాలున్నాయంటే పేమన తిరిగి, ఎక్కువగా వివసించిన రాయలసీమ ప్రాంతం లోని వాడుకభాష ఉండడంలో ఆశ్చర్యంలేదు

4.1 పేమన పద్యాల్లోని రాయలసీమ మాండలిక పదాలనిగూర్చి పరిశీలిద్దాం. ఈ సందర్భంలో ఒక విషయం. పేమన పై పరిశోధనచేసి దాక్టరేటు వట్టంబొందిన దా గోపిగారు పేమన భాషనుగూర్చి ముఖ్యంగా-రాయలసీమ మాండలికాల్నిగూర్చి ఎంతో వివరించవలసి ఉండగావారు రాళ్ళపల్లి వారు ఉదాహరించిన మాటల్ని పేర్కొని మరి కొన్నింటిని మాత్రం తమగ్రంథంలో ఉదాహరించి ఉండడంవల్ల నాయీ పని సులభతరమైందిగా భావిస్తున్నాను. నా యీ పరిశీలనకు 1980 లో యోగిపేమన తెలుగు విజ్ఞానకేంద్రం వారు శ్రీ బంగోరే పంపాదకత్వంలో 1839 నాటి పి.సి. బ్రౌన్ సంకలనాన్ని సరించి పునర్ముద్రించిన పేమన పద్యాలు గ్రంథం ఆధార మైంది. అందులోని పదాలతో నా యీ వ్యాసంలోని పరిశీలనను పరిమితం చేసు కొన్నాను.

పేమన వద్యుల్లాని రాయలసీమ మాండలికాలను రాయలసీమలో వ్యవహారంలో ఉన్న శబ్దాలను అనవచ్చు. ఈ శబ్దాలాన్ని మూడువిధాలుగా వర్గీకరించవచ్చు. అవి 1. పదాలు, 2. పదబంధాలు, 3. క్రియాపదాలు. ఈ పదాలు, పదబంధాలకుంటే క్రియాపదాలు మరింత వన్నిహితసంబంధాన్ని మాండలిక స్వభావాన్ని అంటే Nativity ని స్పష్టం చేస్తాయనడంలో ఏవిధమైన సందేహం ఉండనక్కర్లేదు. ఈవిషయం పరిశీలనవల్ల అవగతమవుతుంది. ఒక్కొక్క వర్గాన్ని గ్రహించి క్రమంగా పరిశీలిద్దాం.

4.2 పదాలు : నాయా పరిశీలనలోని పదాల్లో రాళ్ళవల్ల వారు ఉదాహరించి నవ్విగూడా చేరి ఉంటాయనడం పేరుగా చెప్పనవసరంలేదు. అయితే ఆయా సందర్భాల్లో వాటిని తెలుపడానికి యత్నిస్తాను

ఉద్ది:(గూడ) : “ఉద్దిగూడి బ్రతుకు చుండ్రుపేను” (పే. ప, 140-47) ఇతగూడి అని అర్థం. ఈనాడుగూడా రాయలసీమలో వాడుకలో ఉంది. నాట్లు పేపేటవ్వడు, కోతలు కోపేటవ్వడు మొదలైన పనిపాటల్లో ఉద్దులు ఉద్దులుగ పనిచేయడమూ, కోలాటం పేయడమూ, ఈనాడూ చూడగలం దీనికి సామాన్యార్థం ఉద్ది-సమానం అని.

ఎగు : “ఇష్టమగువారి యెంగిలి యెగుపేను” (పే. ప. 128-448) ఇష్టం లేమి అంటే అనిష్టమని అర్థం ఇదే అర్థంలోనే ఈపదం వ్యస్తంగా రాయలసీమలో వాడబడుతుంది “వాడు ఎగులేని మనిషి” అనడం మనం వినవచ్చు. కానీ ఇతర ప్రాంతాల్లో సమస్తంగా అంటే “ఎిగ్గు ఎగు” అనే ప్రయోగం ఉంది.

ఎద్దె : “ఎద్దెరెద్ది కులమేదని చెప్పదు” (వావిళ్ళప్రతి)⁹ ఎద్దె అంటే మొరటు అని అర్థం. అంటే నాజాకు గానినాడు, ఈనాటికి “బోరా ఎద్దె నాయాల” అని తిట్టురూపంలో ఉంది రాయలసీమలో. డా॥ గోపి గారన్నట్లు “ఒడ్డినాయాల” అన్నది మరో ప్రయోగం¹⁰. ఇదిగూడా ఉంది. నిజమే తెనాలి రామకృష్ణుని ప్రయోగం “ఎద్దెతనపు కై పేతల రద్దులు వడచిరి పురస్సరద్వార్యముగా (సాంధురంగమాహాత్మ్యము

కృ. అ. వ. 75) ఈ అర్థంలోనే సందేహంలేదు ఇదేరీతిని వేమన ప్రయోగించాడు.

ఎనుము : “ఎనుము గొప్పదైన యేనుగు బోలునా” (వే. ప. 81-131) ఇది రాయలసీమవాడుక, “ఎనుము తిరుగుచుండదే యెద్దువెంబడి” (వే. ప. 122-407) సర్కారుజిల్లాలో బిర్రె, బరిగొడ్డు, గేదె అవడం మామూలు. అయితే విశేషమేమంటే బిర్రె ప్రయోగం గూడా వేమనలో కనిపిస్తుంది “చన్నుబిడ్డనీడు కొన్నబిర్రె” (వే. ప. 118-184).

ఎడ : “సిగ్గుయేడదాగు జీకచేడనుదాగు” (వే. ప. 55-370). ఎక్కడ అనే అర్థంలో ఈనాడు ప్రయోగం బహుళంగా ఉంది రాయలసీమలో. “వాడు యేడబోయినాడు, వాడింటికి బోయినాడు” అని వ్యవహారం

ఓగు : “ఉత్తముని కడుపున ఓగు జన్మించిన” (వే. ప. 6:-2) ఓగు-చెడ్డ వాడు, పనికిరానివాడు అనే అర్థంలో వ్యస్తంగా ఈరోజుగూడ వనం రాయలసీమలో వివేకం. కానీ అన్నిచోట్లా వస్తువుగా ‘బాగోగులు’లో ఉంది.

ఓలి : “ఓజుమలు పొలితి యోలి మాడలచేటు” (వే. ప. 6:-17) ఓలి-కన్యాశుల్కం ఇది ఈనాడూ రాయలసీమలో కొన్ని కులాల్లో నిలిచిఉంది.

కడి : “కంటకమున దిన్నకడిగండమై వచ్చు” (వే. ప. 138-50) కడి-మింగడానికి వీలైనంత అన్నపుమొద్ద, గోరుముద్ద, ఈకడి అన్నది రాయలసీమలో ప్రత్యేక ప్రయోగమని చెప్పవచ్చు. రాగులు వినరిన పిండితో చేసిన చంకటిముద్దను ‘కళ్ళు’గా చేసి తినడం పరిపాటి. ఈ అర్థంలోనే ఇది ప్రయుక్తం. పేడకడి అనడమూ ఉంది. అయితే అన్నపుముద్ద అనే అర్థంలో ‘నేతిబొట్టులేకుంటే ముద్దదిగదు’ ఇకర ప్రాంతాల్లోని ప్రయోగం.

- కద్దు :** “పాదశీర్థమునను వలమేమి కద్దురా” (పే. చ 127-445) కద్దురా-కలదురా అని అర్థం. కద్దు విశ్వయార్థకం. పై వేమనప్రయోగం ప్రశ్నార్థకం. ఇలాగే ‘కద్దా :’ అని ప్రశ్నార్థకం రాయలసీమలోని వాడుక.
- కసువు :** “నెయ్యిలేనికూడు నీయాన కసువది” (పే.వ 83-143) “కసువు నేరితిన్న పసరపుమైదిన (మాలదండ్రు) (పే.వ. 127-444) కసువు-గడ్డి, పరికసువు, ఏండుకసువు-అని ప్రయోగం. కసువు-చెత్త. కసువుద్దినావా-అన్నది వాడుక.
- కళవళము¹¹ :** ఇది కన్నడవదం. ‘కళవళ’-ఇబ్బంది అని అర్థం. కళవళపడడం అంటే ఇబ్బందిపడడం, చింతించడం, తెల్లబోవడం అనే అర్థాలలో ఈనాడు రాయలసీమలో ముఖ్యంగా కన్నడభాషా ప్రభావంగా ప్రయోగముంది.
- కాసు :** “కానివానిచేత కాసువీసములిచ్చి” (పే. వ 6-33). కాసు-తక్కువ విలువగల రాగినాణెము కాసుకు (తరముగాని) కొరగాని నాయాల అని రాయలసీమలోని ప్రయోగం కొన్ని బహుధా ప్రయోగించాడు. వేమన తన పద్యాల్లో.
- కొల్ల¹² :** నమ్మడిగాలనే అర్థంలో ప్రయుక్తం. ఇంతేగాక నాకు చాలు అనే అర్థంలోనే ఉంది.
- చులకనగా :** “సొరగకున్న చులకనగాజాతుడు” (పే.వ 62-414) చులకన-తేలిక అని అర్థం. “చులకనై పోతావురా” అనడం ప్రయోగం ఇతర ప్రాంతాల్లో తేలికగాలనడం వాడుక. “చులకన జలరుహాకంతువు....” (భోజరాజీయము 6-37) అని అనంతామాత్యుని ప్రయోగం పైతం ఉంది.
- జోము :** “జోమువీడి చేతి పొమ్మెల్లబోజేసి” (పే. వ. 170-271) జోము-తిమ్మిరి అనే అర్థంలో కాలుగాని, చేయిగాని జోముపట్టింది” అని ప్రయోగించబడతూ ఉంది.

- తగరు : “తగరు వెంట నక్క దగిలిన చందంబు” (వే.వ. 6-35) తగరు - పొట్టెలు (గొర్రెపొట్టు) తగరు అనే రాయలసీమలోని వాడుక.
- తావు : “తావు లేనిచోట తావు తానె యుండు” (వే.వ. 112-338) తావు - చోటు, స్థలం అనే అర్థంలో ప్రయుక్తమవుతూ వుండి విరివిగా.
- తాళక : “ధనము లేమెవరికి తాళకె యుండదు” (వే.వ. 148-117). తాళక - గౌరవం, బలం, సహనం మొదలైన అర్థాల్లో వాడుకారు రాయల సీమలో.
- తిక్క : “తెలిసి తెలియలేదు తిక్కనరులు” (వే.వ. 27-184). తిక్క - పిచ్చి, తిక్కడు-పిచ్చివాడు అని ఈనాడూ అక్కడి వాడుక.
- తిరము : “తత్వము తిరమైన తావుల వెదకుచు” (వే.వ. 21-137). తిరము - స్థిర శబ్దభవం “ఇదేమి తిరమా” అన్నట్లు రాయలసీమలోని వాడుక.
- తొత్తు : “పనికిమాల తొత్తు దితెంబు చేటురా” (వే.వ. 65-17). తొత్తు - లంజ అనే అర్థంలో ‘పనికిమాలిన తొత్తు’ అని ప్రయోగమండి రాయలసీమలో ఈనాడు గూడాను.
- దండి : “దండి వెలుగుచూచి పిండ మధ్యంబున” (వే.వ. 55-371) “దండిని బరమాత్మ తత్వంబు దెలియరో” (వే.వ. 22-145) దండి - అధికం. దండిగా అనే ప్రయోగం రాయలసీమలో ప్రచురంగా వివి పిస్తుంది.
- దబ్బర : “దబ్బర నిజములను దాసు లెన్నగనుక” (వే.వ. 41-272) దబ్బర - మోసం, బొంకు, అసత్యం, ‘దబ్బర నాయార’ అన్న ప్రయోగం రాయలసీమలో ఉంది.
- దమ్మిడి : “తటుకు చనులనాడు దమ్మిడి పేయదో” (వే.వ. 97-244) దమ్మిడి-కాసు, తక్కువ విలువగల రాగినాణెం. అది దమ్మిడికి తరం గాదు-చిల్లి గవ్వ చెయ్యదన్న రాయలసీమ ప్రయోగం.

అయ్యవార్లు-బ్రాహ్మణులు. ఉపాధ్యాయులు అనే అర్థాల్లో ఈనాడూ బాగా రాయలసీమలోని వాడుక.

ఒక్క ప్రొద్దు: “నక్క యేమెరుగు నొక్క ప్రొద్దు” (పే.ప. 119-390) ఒక్క ప్రొద్దు-ఉపవాసమని అర్థం. ఈ అర్థంలోనే ఈ పలుకుబడి రాయల సీమంతటా బహుద్రాశ్రమపుత్రులకు ఉంటుంది.

కండకావరము: “కండకావరమున కానరు మరణంబు” (పే. ప. 152-147) కొవ్వెక్కి, ముడించి అనే అర్థంలో రాయలసీమలోని వాడుక.

కుదువసొమ్ము: “కుదువ సొమ్ముకెన్న కొంతహాని” (పే.ప. 103-280) కుదువ సొమ్ము-తాకట్టుబెట్టిన వస్తువు. ఇది ఇలాగే రాయలసీమలో ప్రయోగంలో ఉంది.

కొండెగాడు: “కొండెగాడు జావ కొంప దనుకబోవు” (పే.ప. 71-58) కొండె ములు అంటే వాడీలు చెప్పేవాడు కొండెగాడు, ‘పోరా కొండెగా’, ‘నా కొండె’ అనే రాయలసీమలో ఈనాడూ ప్రయోగిస్తారు.

గుల్లాపువని: “కూలి నలికేసి గుల్లాపువనికేసి” (పే. ప. 10-61) గుల్లాపువని-పేవకావృత్తి: పెద్దవని అనే అర్థంలోను, ‘పోరా గుల్లాపు నాయా’ అని వాడుకారు రాయలసీమలో.

తట్టెడు: “తగుకు బెగుకురాలు తట్టెడెల” (పే. ప. 2-4). “అమె తట్టెడు సొమ్ములు పెట్టుకొంది, తట్టెడన్నం తిన్నాడు” అని ప్రయోగం. తట్టి-తగుబద్దంతో చేయబడిన గంపలాంటిది. కోస్తాజిల్లాలో వరికి అంటారు దీన్ని. పేడతట్టి అని రాయలసీమ వాడుక.

దొడ్డవాండ్లు: “దొడ్డవాండ్ల మనుచు దోవదొంతలు కట్టి” (పే. ప. 74-80) గొప్ప వాళ్ళు, పెద్దమనుషులు అనే అర్థంలో ఈ పదబంధం రాయలసీమలో వాడుకలో ఉంది. ‘మీకేమి దొడ్డవాండ్లు’ అని వ్యంగ్యంగా అవడమూ ఉంది.

పిన్న పెద్దతనములు : “పిన్న పెద్దతనము లెన్నదగదు” (పే. ప. 86-162) ‘విన్న పెద్దలేకుండా మాట్లాడుతావా?’ అని రాయలసీమ వాడుక.

ముండమోపి : “ముండమోపి తోటి మునుగుచులేచుచు” (పే. ప. 96-235) ఇది రాయలసీమలో విస్తృతంగా వాడబడుతూ ఉంటుంది.

ముగ్గుద్రాళ్ళు : “ముగ్గురు ముగ్గుద్రాళ్ళ మునిగినారు” (పే. ప. 95-230)

ముక్కుతాళ్లు : “ముక్కుతాళ్ళుగుచ్చి మురికిపోవగదోమ” (పే. ప. 124-425). ఎద్దులకు, గొడ్లకు ముక్కుకు కట్టేతాడు ముకుతాడు. ఇదే రీతిలోనే ‘ముగుదాడులేని గిత్తలాగున్నావే’ అని రాయలసీమ వాడుక.

మునలిముప్పన : “మునలిముప్పనైన మునుగువేమ” (పే. ప. 141-73) ‘మునలి ముప్పన తొలినమర్త’ అనే ప్రయోగం రాయలసీమలో ఉంది.

4.4 క్రియాపదాలు : పదాలకంటే పదబింధాల్లోను, పదబింధాలకంటే క్రియా పదాల్లోను ఎంతో చక్కగా రాయలసీమ నుడికారం స్పష్టమవుతుంది. వాటిని క్రమంగా చూద్దాం.

అర్లు : “తగులేక నర్లు తామరవలె” (పే. ప. 91-201). వ్యాపించు ప్రాకు అనే అర్థంలో రాయలసీమలోని వాడుక. ‘ఈతీగ బాగా అర్లుకొంటా వుంది’ అన్నది ప్రయోగం.

ఏడబోనో : తానుయేడబోనో దనమేడబోనో” (పే. ప. 8-47) ఏడబోయెనో.. ఎక్కడెకి పోయాడో అనే అర్థంలో ఈ క్రియ రాయలసీమలో వాడు కలో ఉంది.

ఏపారజూచిన : “ఎర్రనాడు దాని నేపారజూచిన” (పే. ప. 83-146) కలయజూచిన అని అర్థం. ‘ఏపార జూచినాడు’ అన్నది రాయలసీమలోని వాడుక.

కుడువలిడుట : “వట్టువత్తములును పరగభూషణములు, కుడువలిడుట లెల్ల కొడువ

వద్దు" (వే. ప. 131-140) తాకట్టుపెట్టుట అనే అర్థంలో రాయల సీమలోనే వాడుకలో ఉంది.

కోరుబెట్టె : "కోరుబెట్టె వరముగోరిపేమ" (వే. ప. 131-1) భూమి, (పొలం) కోరుకిచ్చినాడు అన్నది రాయలసీమలోని ప్రయోగం. కర్ణాటకలో దీన్ని వరానికిచ్చినాడు అంటారు. కోస్తాజిల్లాలో కోలుకివ్వడం అన్నది దీనికి సమాన ప్రయోగం.

తర్లి పోయెడు : "తనువునిదిచి తాను తర్లి పోయెడువేళ" (వే. ప. 80-120) ఇదే అర్థంలోనే రాయలసీమలో ఈనాడూ వాడుకారు. "ఊరేగే పెండ్లి కొడుకని తర్లి పోయే పేనుగునీ చూడాలంటారు" రాయలసీమలో. తర్లి పోవడమంటే కాటికి పోవడమని అర్థం.

తారాడు²⁰ : ఏదో పనిమీద లేదా దొంగతనంగా తిరుగాడడాన్ని తారాడు అంటారు ఇది ఈనాడు రాయలసీమలో బాగా వినిపించేమాట.

తీరిపోయిన : "తెలియక చెప్పలేక తీరిపోయిన వెన్న" (వే. ప. 134-29) మరణించిన వెనుక అనే అర్థంలో వాడు తీరిపోయాడు అనే ప్రయోగం రాయలసీమలో ఉంది.

పాలుమాలు : "పాలుమాలి-శ్రమవడి, పాలుమాలిక-శ్రమఅనే అర్థాల్లో రాయలసీమ లోని ప్రయోగం. లోగు అనికూడా.

పూడదొక్కి : "పుట్టుమోహమెల్ల పూడదొక్కి" (వే. ప. 73-86) నాశనంచేసి అని అర్థం. "పూడదొక్కుతాను వాయాల" అవడం రాయలసీమ లోని వాడుక.

మలచ : "అలయచేసి మలచి యడిగెండు మలిగెండు" (వే. ప. 135-14) మలచు- బాగుచేయు. దాన్యం చేతిలోపేసుకొని మలచుటఅనే అర్థంలో రాయల సీమలో వినిపించేమాట.

ముట్టించు : “మూలనొక్క జ్యోతి ముట్టించిచూడరా” (వే. ప 88-177) వెలిగించు అనే అర్థంలో ‘దీపం ముట్టించు’ అన్న ప్రయోగం రాయలసీమలో ఉంది. తగిలించు, అంటించు అనిగూడా అర్థం.

యంటాడగ : విమలపుకాంతిన్ యంటాడగ బ్రహ్మములోగంటిని” (వే.ప. 62-413) యంటాడగ > వెంటాడగ - వెంటతరుముతూ అనే అర్థంలో రాయలసీమలో వాడుకలో ఉంది.

వగలేక : “కూటికి వగలేక కూర్చున్నవారికి” (వే. ప. 81-129) గతిలేక, చేతగాక అనే అర్థంలో దీన్ని రాయలసీమలో వాడుతారు.

వెలుగెల్ల పారు: “వెర్రిగాను జూడ వెలుగెల్ల పారురా” (వే. ప 19-123) వెలుగు పారింది- తెల్లవారిందనే అర్థంలో ఈ ప్రయోగం రాయలసీమలో ఉంది.

వెళ్ళబారు : “వెలుగుదాటి వీడు వెళ్ళబారు” (వే. ప 63-5). బయలుదేరు అనే అర్థంలో రాయలసీమలో ఈనాడూ ప్రయోగంలో ఉంది.

వేలవేసి : “తలను వేలవేసి తలమించుకలేక” (వే.ప. 123-418) కత్తిలేక తలవేల వేయడమనే ప్రయోగం సమంగా రాయలసీమలో వాడతారు.

వేమన తనవద్యాల్లో వాడుకచేసిన పదజాలం చాలావరకు అన్ని ప్రాంతాలకు చెందిందని అర్థం అవుతుంది. అయితే పై పరిశీలనలో ఆ పదజాలంలో కొంతభాగం ప్రత్యేకించి రాయలసీమ మాండలికమై ఉండడం విశేషం, దీనిమూలంగానే వేమన రాయలసీమకు చెందినవాడని ఇతఃపూర్వం పెద్దలుచెప్పడం జరిగిందన్న విషయం సత్యం. నా యీ ప్రయత్నం భావి పరిశోధకుల సత్కృత్యేషణకు ఏమాత్రం ఉపకరించినా నేను అదృష్టవంతుణ్ణి

ఈ సందర్భంలో వేమన లోకానికిచ్చిన సందేశాన్ని వాస్తవంగాచెప్పిన నార్ల వారిమాటల్లోను గించడం సముచితంగా భావిస్తాను

“Poet, philosopher and prophet outstanding in many ways. Vemana has a message for all times and all nations. His relevance to the world of to-day, with its moral crisis, with its ruthlessness, with its loss of a sense of direction, is all the more.”²¹

“Sincerely and passionately, he wants man to be rid of all stupidities, superstitions and fears. He wants man to live freely in a free world. Indeed, he is one of the world’s best poet-philosophers of human liberty, equality and dignity”²².

---

21. V. R. Narla : Vemana. P. 69.

22. V. R. Narla : Vemana —through Western eyes
Introduction. P. 14.

కోలాచలం శ్రీనివాసరావు (1854-1919)

నాటకాలు - అన్యదేశ్యపదాలు

సామాన్యంగా రెండు భాషలకు సంబంధం కలిగినప్పుడు, ఆ భాషలలో కొన్ని మార్పులు జరుగుతాయి. అంటే ఆ రెండు భాషలపై పరస్పర ప్రభావముంటుందని అర్థం. ఒక భాషలో లేని పదాల్ని మరో భాషనుంచి ఎరవు తెచ్చుకోవడం జరుగుతుంది. హాకెట్టు చెప్పినట్లు మాండలికాలు ఎరవు తెచ్చుకోవడం, భాషను ఎరవు తెచ్చుకోవడం అని రెండు విధాలు¹. పదాల్ని ఎరవు తెచ్చుకోడానికి రెండు కారణాలు పేర్కొన్నారు హాకెట్టు. గౌరవంకోసం గాని, లేదా అవసరాన్నిబట్టి గాని ఒక భాషలోంచి మరోభాషలోనికి ఎరవు తెచ్చుకోవడం జరుగుతుంది బ్లాంషేల్డ్ ప్రకారం సాంస్కృతికమూ, నన్నిహితమూ, మాండలికమూనని ఎరవు తెచ్చుకోవడం మూడు విధాలు. కొబ్బి భాషలు ఆదానప్రదానాలవల్ల అభివృద్ధిచెంది సంవన్నమవుతాయి.

1. మన భారతదేశం కొంతకాలం విదేశీ పరిపాలనలో ఉండేది. మహమ్మదీయుల పరిపాలన కాలంలోను, ఆంగ్లేయుల పరిపాలన కాలంలోను, భారతీయ భాషలపై విదేశీభాషల ప్రభావం పడినట్లు స్పష్టం. అదే విధంగా తెలుగుభాషపై పైతం విదేశీభాషల ప్రభావం గోచరిస్తుంది. తెలుగు భాష సంస్కృత పదాల్ని గ్రహించ తమే కాదు, వాటివల్ల సునంపన్నమైనట్లు నర్సాజీ విదితమే. అదే విధంగా ఇతర భాషా పదాలు తెలుగులో చేరినట్లు సుస్పష్టం.

2. కొలి తెలుగు స్వతంత్ర నాటక కర్తలలో ఒకరైన కోలాచలం శ్రీనివాస రావుగారు [1854-1919] ఇరవై ఎనిమిది నాటకాలను రచించారు. వీటిలో ఎని

-
1. Charles F. Hockett : 'A Course in Modern Linguistics-'
Ch. 47. P. 403
  2. " " : 'A Course in Modern Linguistics-'
Ch. 47. pp. 404, 405.
  3. Bloomfield : Language - pp 445, 495.

మిడి చారిత్రక నాటకాలు, రెండు మరాఠీ అనువాదాలు ఉన్నాయి దక్షిణ భారతదేశ చరిత్రనుంచి ఉత్తర భారతదేశ చరిత్రనుంచి గూడా వారు నాటక వస్తువులు స్వీకరించారు. రామరాజాచరిత్ర ప్రసిద్ధమైనది (The Fall of Vijayanagar), సుల్తానా చాందుబీ, మైసూరు రాజ్యాభివృద్ధి, చంద్రగిర్యభ్యుదయము, ప్రతాపాకృరీయము, శిలాదిత్య, సుఖమంజరీ పరిణయము, కాళిదాసు అన్నవి-చారిత్రకాలు. మానావ మానము, రాక్షసీమహర్వాకాంక్ష-అన్నవి రెండు మరాఠీ అనువాదాలు.⁴ కోలాచలం శ్రీనివాసరావుగారి నాటకాల్లో ఉర్దూ, హిందూస్థానీ, మరాఠీ, కన్నడ, ఇంగ్లీషు భాషలకు సంబంధించిన అన్యదేశ్యాలుండడంలో ఆశ్చర్యం లేదు. ఏ భాషైనా ఇతర భాషనుంచి పదాలను ఎరవు తెచ్చుకొంటే తప్పక ఆ భాష అభివృద్ధి చెందుతుందన్న సంగతి మనకు తెలిసిందే అదే విధంగా కోలాచలం శ్రీనివాసరావుగారు అన్యదేశ్యాల్ని తమ నాటకాల్లో సముచితంగా ప్రయోగించారు.

కోలాచలం శ్రీనివాసరావుగారి నాటకాల్లో ప్రయుక్తమైన అన్యదేశ్యాల్ని పరిశీలిద్దాం-ఎరవు తెచ్చుకొన్నవదాలు కొన్ని మార్పులుచెందడం నహజమే అలాంటి భాషా విషయకమైన మార్పుల్ని పరిశీలించడమే ఈ వ్యాసోద్దేశం.

3. ధ్వనుల మార్పు :

అన్యదేశ్య పదాల్లో ధ్వనులమార్పు ప్రధానమైనది ఒక భాషలోంచి మరో భాషలోకి వదాలు వచ్చినప్పుడు ఈ మార్పు గమనిస్తాం.

3.1.1 అజంతత :

కోలాచలం శ్రీనివాసరావుగారి నాటకాల్లోని అన్యదేశ్య పదాలు చాలావరకు అజంతమై ఉంటాయి. ఈ అజంతత తెలుగుభాషకు నహజలక్షణం⁵.

తె. సుల్తానుబేగు < ఉ. సుల్తాన్ బేగ్ (వ్యక్తిపేరు)

పై గంబరు < ఉ. పై గంబర్ (వ్యక్తిపేరు)

4. నాపిద్ధాంత గ్రంథం : కోలాచలం శ్రీనివాసరావు-నాటక సాహిత్యసమాలోచనము.

5. Robert Caldwell : 'A Comparative Grammar of the Dravidian Languages'—Part 1, 134]

పాదరి	<	ఇం. పాదర్ (చర్చి అధికారి)
నైదు	<	ఉ. నైట్ (ముస్లింలలో ఒకతెగ)
వటాణి	<	మ. వటాణి (వ్యక్తిపేరు)
కొత్వాలు	<	మ. కొత్వార్ (పోలీసు అధికారి)
నర్దారు	<	ఉ. నర్దార్ (నాయకుడు)
నొకరు	<	ఉ. నొకర్ (సేవకుడు)
ఇనాము	<	ఉ. ఇనామ్ (బహుమతి ఇచ్చిన భూమి)

3.1.2 పై సూత్రానికి అవవాడుగా కొన్నివదాలు హరింతమైనాయి. అంటే ఇలాంటివి మూలభాషనుంచి యథాతథంగా గ్రహించబడ్డాయని అర్థం.

తె. ఇలాఖ్ఖాన్	<	ఉ. ఇలాఖ్ఖాన్	} వ్యక్తులపేర్లు
పిరోజ్	<	ఉ. పిరోజ్	
వీర్పల్	<	ఉ. వీర్బల్	

3.2 సంయుక్త (Conjunction) :

తెలుగులో పదమధ్యంలో సంయుక్తలేదు. కానీ ఎరవు తెచ్చుకొన్నవదాల్లో ఈ సంయుక్త కనిపిస్తుంది. అంటే అన్యదేశాల్లో యథాతథంగా సంయుక్త ఉండిపోయింది.

తె. అక్కరు	<	ఉ. అక్కర్ (అక్కరు చక్రవర్తి)
సుల్తాను	<	ఉ. సుల్తాన్ (సార్వభౌముడు)
ఇస్మాలు	<	ఉ. ఇస్మాయిల్ (వ్యక్తిపేరు)
కొత్వాలు	<	మ. కొత్వార్ (పోలీసు అధికారి)
కుస్తీ	<	హిం. కుస్తీ (మల్లయుద్ధం)

3.3 పర్వవ్యత్యయము (Matathesis) :

వర్ణవ్యత్యయమన్నది చిన్న మార్పు. హల్ వండితుని ప్రకారం ఒక వదంలోగాని, రెండు వదల్లోగాని స్వరస్థానం మారడం వర్ణవ్యత్యయం.⁶

తె. అమహమ్మగరు < ఉ. అహమద్ నగర్ (వట్టణం పేరు)

స్వారి < మ. అస్వార్ గుర్రంపై వాహ్యవిశ్వదం)

3.4 లోపదీర్ఘత (Compensatory Lengthening) :

కొన్ని సందర్భాల్లో ఉద్భారణలో ఒక వర్ణం లోపిస్తుంది. లోపించిన వర్ణం కంటే పూర్వమున్న వర్ణం దీర్ఘమవుతుంది.

తె. భామిని < ఉ. బహ్మని (రాజ్యం) [ఇక్కడ దీనికి తోడు, అల్ప ప్రాణమైన ఉర్దూ 'బ', తెలుగులో 'భ' మహా ప్రాణమైంది]

మదీనా < ఉ. మదీనహ్ (ముస్లింల వనిత స్థలం)

3.5 అల్పప్రాణం-మహాప్రాణం [Aspiration-Unaspiration] :

తెలుగులో మహాప్రాణాలు లేవు సంస్కృత ప్రభావంతో తెలుగులో మహా ప్రాణాలు చేరిపోయాయి. కాబట్టి తెలుగులో మహాప్రాణాలు అన్యదేశ్య వదల్లోనే గోచరిస్తాయి.

3.5.1 కొన్ని అన్యదేశ్యాల్లో మహాప్రాణత తొలగిపోయింది.

తె. మక్కా < ఉ. మఖ్ఖా (ముస్లింల వనితస్థలం)

వటాణి < మ. వతాన్ (ముస్లింలలో ఒక తెగ)

గంజాయి < హిం. మంజా (మత్తువదార్థం)

3.5.2 అల్పప్రాణాలు మహాప్రాణాలయ్యాయి తెలుగులో :

తె. భామిని < ఉ. బహ్మని (రాజ్యం)

ఖుస్రా < ఉ. కుస్రా (వ్యక్తిపేరు)

ఖజీ < ఉ. కాజీ (న్యాయాధిపతి)

వాస్తవానికి దీన్ని కృతక ప్రామాణిక పద్ధతి (Feature of hyper forms) అనవలసి ఉంది.

3.5.3 కొన్ని అవ్యదేశ్యాల్లోని మహాప్రాణత మారలేదు. యథాతథంగా గ్రహించబడ్డాయి.

తె. ఖాదర్బేగు < ఉ. ఖాదర్బేగ్ (వ్యక్తిపేరు)

హల్దీఘాటు < హిం హల్దీఘాట్ (స్థలంపేరు)

యాఖాట్ < ఉ. యాఖాట్ (వ్యక్తిపేరు)

ఖాన్ఖాన్ < ఉ. ఖాన్ఖాన్ (వ్యక్తిపేరు)

అంగర్ఖా < మ. అంగర్ఖా (నిలువుటంగి)

ఖర్ఖు < ఉ. ఖర్ఖు

3.6 దీర్ఘస్వరం హ్రస్వమవుతుంది (Shortening of Vowels)

పదాదినేగాక పదమధ్యంలోను దీర్ఘస్వరం హ్రస్వమవుతుంది.

తె. రుమాల < ఉ. రూమాల్ (తలపాగా)

ఇబ్రహీం < ఉ. ఇబ్రాహీమ్ (వ్యక్తిపేరు)

బహదూర్ < ఉ. బహదూర్ (వ్యక్తిపేరు)

3.7 పల్లవికృత (Addition of syllable) :

పదాంతంలో 'యి' గానీ, 'యా' గానీ చేరుతుంది కొన్ని అవ్యదేశ్యాల్లో.

తె. సారాయి < హిం. సారా (మత్తును కలిగించే ద్రవం)

గంజాయి < హిం. ఘంజా (మత్తును కలిగించే వదార్దం)

మేరియా < ఇం. మేరీ (స్త్రీపేరు)

జోరియా < ఉ. జోరీ/జోరావీ (స్త్రీపేరు)

3.8 ద్విరుక్తత (Reduplication of syllable)

తె జల్లాలుద్దీన్ < జలాల్ ఉద్దీన్ (వ్యక్తిపేరు)

ఇల్లాజుఖాన్ < ఉ. ఇలాజ్ ఖాన్ [„]

మీరుకాశీమల్లి < ఉ. మీర్ కాశీమ్ అలీ [„]

బిబ్బీలు < ఉ. బీబీ (ముస్లింస్త్రీ)

నల్లాములు < ఉ. నలామ్ (నమస్కారం)

3.9 వర్తరాపం (Loss of syllable) :

ఎరవు తెచ్చుకొన్న స్త్రీ నామాల్లోని 'బీబీ' లోని ఒక 'బీ' లోపిస్తుంది.

తె. సుల్తానాచాందుబీ < సుల్తానా చాంద్ బీబీ
(ముస్లిం మహారాణి పేరు)

అషాబీ < ఉ. అశాబీబీ (ముస్లిం స్త్రీ పేరు)

జోరాబీ < జోరాబీబీ („)

జోదుబీ < ఉ. జోద్ బీబీ („)

మహమ్మదుబీ < ఉ. ముహమ్మద్ బీబీ (ముస్లిం స్త్రీపేరు)

3.10 సామ్యం (Analogy) :

సాధారణంగా ఏ భాషలోనైనా 'సామ్యం' పాత్ర ఉండనే ఉంటుంది. కోలా చలం శ్రీనివాసరావుగారి నాటకాల్లోని అన్యదేశాల్లో ఒక ఉదాహరణ మాత్రమే లభిస్తుంది.

తె. మహమ్మదు < ఉ. మ హమ్మద్ (వ్యక్తిపేరు)

అహమ్మదు < ఉ. అహ్మదు („)

'మహమ్మదు' ఎక్కువ ప్రయోగించబడింది. 'అహ్మదు' పదప్రయోగం చాలా తక్కువ. ఇది 'మహమ్మదు' సామ్యంతో 'అహమ్మదు' అని వాడబడింది.

4 వర్ణసంయోగం (Phonemic merger) :

మూలభాషలో రెండుగాని, అంతకంటే ఎక్కువగానీ వర్ణాలుంటే అవి తెలుగులో - ప్రాధాన్యం లేకపోవడంవల్ల ఒకేవర్ణం అవుతాయి.

4.1 పదాదినీ -

తె. |క|- (Dorsovelar stop) < ఉ. |క|- (Dorsovelar stop)-
(జిహ్వమూల హనుమూలీయ జిహ్వమూల హనుమూలీయ
స్పర్శవర్ణం) స్పర్శవర్ణం)

< ఉ. |క|- (uvular stop వర
హనుమూలీయ స్పర్శవర్ణం)

తె. కాసీము < ఉ. కాసిమ్ (స్వక్తిపేరు)
కాగితము < ఉ. కాగజ్ (కాగితం)
కాఫరు < ఉ. కాఫర్ (ముస్లిం మతంపై నమ్మికలేనివాడు)

4.2.1 స్వరమధ్యంలో -

తె. -గ- (Voiced Dorsovelar stop- < ఉ. -గ- (Voiced
జిహ్వమూలీయ హనుమూలీయ నాద Dorsovelar stop -
స్పర్శవర్ణం) జిహ్వమూలీయ హను
మూలీయ నాదస్పర్శ
వర్ణం)

ఉ-గ- (Voiced Pharyngeal
fricative సాప్తధీవనాదోష్ణం)

తె. కాగితము < ఉ. కాగజ్ (కాగితం)
జాగీరు < ఉ. జాగీర్ (ఇనామ్ భూమి)

4 2 2 తె. -ష- < ఉ. -శ- (Palatal fricative -తావోష్ణం)

(Alveolo
palatal fricative
దంతమూలకాలవ్యోమ్ముం)

- తె. ఆషాఢీ < ఉ. ఆశాఢీ (ముస్లింస్త్రీ పేరు)
ఖుస్రా < కుస్రా (వ్యక్తిపేరు)
అదిల్షా < ఉ. ఆదిల్ శాహి (వ్యక్తిపేరు)
తమాషా < హిం. తమాశా (ఆశ్చర్యం)
పాదుషా < ఉ. పాద్ శాహ్ (రాజా)

3. |ఫ|(|f|), |హ| వర్ణాలు :

తెలుగులో మొదట |ఫ|(|f|), |హ| వర్ణాలు లేవు.

5.1.1 ఉర్దూ, ఇంగ్లీషు మొదలైన భాషల సంవర్కంకో తెలుగులో |ఫ|(|f|) వర్ణం ప్రవేశించింది.

- తె. ఫిరోజ్ < ఉ. ఫిరోజ్ (వ్యక్తిపేరు)
ఫకీరు < ఉ. ఫకీర్ (బిచ్చగాడు)
కాఫరు < ఉ. కాఫిర్ (ముస్లింనుకంటే నమ్మికలేనివాడు)
లతీఫా < ఉ. లతీఫా (ముస్లిం స్త్రీ పేరు).
అపీము < హిం. అపీమ్ ఇం. opium > సం. అహిషేనమ్.
(మత్తును కలిగించు పదార్థం)

5.1.2 అయితే దంతోష్ఠ్య శ్వాసమహాప్రాణోష్ఠ్యమైన అంటే |ఫ| వర్ణం తెలుగులో |ఫ| వర్ణంగా మారిన ఒక ఉదాహరణ ఉంది.

7. 1) ప్రొ. తూమాటి దొణప్ప : ఆంధ్రభాష - హకారాదిపదములు' - ఆంధ్రప్రదేశ్ 1964.

2) ఆర్ శ్రీరామకృష్ణ . 'A Study of Urdu, Marathi and Oriya Loan-Words in Mackenzie Telugu Kaifiyats' - pp. 108, 109.

తె. పాదరి < ఇం. పాదర్ (Father-Lord father-చర్చి అధికారి)

5.2 ప్రాచీన ద్రావిడంలో హ్రస్వం లేదు. ప్రాచీనమైన తెలుగులోను ఇది కన్పించదు. కానీ అన్యదేశ్యాల్లో ఈవర్ణం గోచరిస్తుంది.

తె. హైదరు < ఉ. హైదర్ (వ్యక్తిపేరు)

హైయతుఖాను < ఉ. హైయత్ ఖాన్ (వ్యక్తిపేరు)

తె. హుమాయూనుడు < ఉ. హుమాయూన్ (అక్బరుతండ్రి)

హర్షిమాటు < హిం. హర్షిమాట్ (స్థలంపేరు)

హుక్కా < హి. హుక్కా (పొగపీల్చు సాధనం)

హుళక్కి < క. హుళక్కి (భూవ్యం)

హదీసారు < క. హదీసారు (రాజ్యంపేరు)

హొన్ను < క. హొన్ను (ఐంగారు నాణెం)

6. అన్యదేశ్యాల్లోని పద పదాంశాల్లో (Morphology) కొన్ని మార్పులు కలుగుతాయి.

6.1 అన్యదేశ్యాల్లోని విభక్తి ప్రత్యయాల్లో మార్పువస్తుంది.

6.1.1 ఈ వ్యాసంలోని 3.1.1 అంశంలో గుర్తించినట్లు అన్యదేశ్యాలు అజంతాలని తెలిసింది. పైగా ఇవి 'ఉ' కో అంతనువుతున్నాయి. వీటిలో 'ఉ' విభక్తి ప్రత్యయంలాగా వ్యవహరిస్తుంది.

తె. దర్బారు < ఉ. దర్ బార్ (న్యాయస్థానం)

వకిలు < ఉ. వకిల్ (న్యాయవాది)

అక్బరు < ఉ. అక్బర్ (అక్బరు చక్రవర్తి)

సుల్తాను < ఉ. సుల్తాన్ (చక్రవర్తి)

హైదరుబేగు < ఉ. హైదర్ బేగ్ (వ్యక్తిపేరు)

పీరుసాబు < ఉ. పీర్ సాహెబ్ (వ్యక్తిపేరు)

దొలతుపింగు < ఉ. దొలత్ పింగ్ (వ్యక్తిపేరు)

చిత్తూరు < హిం చిత్ ఓర్ (స్థలంపేరు)

హర్షిమాటు < హిం హర్ షి మాట్ (స్థలంపేరు)

6.1.2 'ఉ' దంతమై, ద్వీరుక్తిగావడం కొన్నింటిలో కనిపిస్తుంది.*

తె. రైమల్లు < ఉ. రైమర్ (వ్యక్తిపేరు)

నూరత్తు < ఉ. నూరత్ (రాష్ట్రంపేరు)

ముబారిక్కు < ఉ. ముబారక్ (ఖదాకాంక్ష)

6.1.3 -దు

ఏకవచనం, పుంలింగవాచకానికి చివర 'దు' ప్రత్యయం చేరుతుంది.

తె. హుమాయూనుడు < ఉ. హుమాయూన్ (అత్యుత్తంధ్రీ)

తురుష్కుడు < ఉ. తుర్క్/తుర్క్ > వం. తురుష్కుః
(మహమ్మదీయుడు)

జాగీర్దారుడు < ఉ. జాగీర్దార్ (జాగీరు భూమిగలవాడు)

6.1.4 -ము

ఈ ప్రత్యయం అమహద్వాచకాల చివర చేరుతుంది.

తె. బీగము < క. బీగ (తాళం)

కెలనము < క. కెలన (వని)

మైదానము < హిం. మైదాన్ (బయలు)

5.1.5 -దారు/-దారుడు

ఇది పార్శ్వప్రత్యయం. (< ఉ. దార్ < పా.దార్ -కలవాడు)

తె. జాగీర్దారు/జాగీర్దారుడు < ఉ. జాగీర్దార్ (జాగీరు భూమిగలవాడు)

6.2 లింగవచనాలు :

8. "ఉగాగమంబును, ద్వీత్వమును తుది హల్లునకగు" - చిన్నయసూరి
జాలవ్యాకరణము - తత్సమ పరిచ్ఛేదము - హరింత ప్రకరణము - సూత్రము-68.

5.2.1 పదవం : అన్యదేశ్యాల్లాను తెలుగులో లాగానే 'లు' బహువచన ప్రత్యయం.

ఏకవచనం :

బహువచనం :

పొరకీకుడు

పొరకీకులు (పొర్కీప్రజలు)

వారసుడు

వారసులు

నల్లము

నల్లములు (నమ్మస్కారాలు)

తామినీసుల్తాను

తామినీ సుల్తానులు (బహ్మినీరాజులు)

బిర్దు

బిర్దులు

ముచ్చె

ముచ్చెలు (చెప్పలు)

బిప్పీ

బిప్పీలు (ముస్లింప్రీలు)

నవారి

నవార్లు (గుర్రంపై స్వారిచేయడం)

నరదారు

నరదార్లు (నాయకులు)

మదీనా (ముస్లింల పవిత్రస్థలం) మదీనులు (మదీనాలు అనికొండవలసింది)

6.2.2 లింగం :

తె. పాదిరి

< ఇం పాదర్ (Father) చర్చి అధికారులకు గౌరవార్థం ఇచ్చిన బిరుదు. ఇది పుంలింగై కవచవం. కోలాచలం శ్రీనివాసరావుగారు మహాతీ వాచక్తై కవచవంగా 'పాదరీ' అని ప్రయోగించడం గమనించదగింది.

తె. మాదిరి

< ఇం. మదర్ (Mother) (చర్చిలోని పవిత్ర మాతృమూర్తి)

6.3 సమాసాలు :

సమాసాలు రెండురకాలు. 1. పిదపసమాసాలు (Unanalyzed Compounds) 2. సంకీర్ణసమాసాలు (Hybrid Compounds). ప్రతి సమాసంలోనూ పూర్వపదం, ఉత్తరపదం ఉంటాయి.

6.3.1 పిదపసమాసాలు (Unanalyzed Compounds) :

ఇతర భాషల్లోంచి మార్పుచెందక వచ్చినవి సిద్ధసమాసాలు.

భామినీ సుల్తానులు (దిహ్మినీరాజులు)

నవాబు విబీలు (ముస్లింరాజుల ప్రీలు)

జమాఅర్లులు

మక్కామదీనులు (ముస్లింల పవిత్రస్థలాలు)

6.3.2 సంకీర్ణ సమాసాలు (Hybrid Compounds):

ఇతర భాషాపదాలతో కూడినవి సంకీర్ణ సమాసాలు.

6.3.2.1 అన్యదేశ్యం పూర్వపదంగాగల సమాసాలు.

6.3.2.1.1 అన్యదేశ్యం+తత్పమం:

అమహన్నగరు (నగరంపేరు)

హజారు రాముని (గుడి) [దేవాలయంపేరు]

వరాయి మనిషి (ఇతరుడు)

6.3.2.1.2 అన్యదేశ్యం+దేశ్యం :

కురకదొరలు

పాదరీ దొర (Lord Father)

విబీల ముసుగు (ముస్లింప్రీల వరదా)

పాదరీల గుడి (చర్చి)

6.3.2.2 అన్యదేశ్యం ఉత్తరపదంగాగల సమాసాలు :

6.3.2.2.1 తత్పమం+అన్యదేశ్యం

దిహ్మ తమాషా

రాముని ముచ్చెలు

6.3.2.2.2 దేశ్యం+అన్యదేశ్యం :

సొంత వక్రిలు

శుశ్రముస్వారి

ఇంటినొకరు

6.4 క్రియలు :

కోలాచలం శ్రీనివాసరావుగారి నాటకాల్లో అన్యదేశ్య క్రియలు రెండు మూలకాల లభించాయి.

తె. దిమాక్షవడు < హిం. దిమాగ్ + తె. వడు (క్రియావత్తయం)
(గర్వింపు)

తె. కుణుస్తుంచే < క. కుణు + తె. స్తుంచే (వ్యావహారికరూపం)
(ఎగురుతుంచే)

7. నంది :

కొన్ని అన్యదేశ్యాల్లో నంది జరిగినట్లు తెలుస్తుంది.

7.1 యదాగమనంది :

తె. అలియద్దీను < ఉ. అలి + ఉద్దీన్ [వ్యక్తిపేరు]

కురీన్ యద్దీకిష్టి < ఉ. కురీన్ + ఉద్దీన్ కిష్టి [వ్యక్తిపేరు]

7.2 ఉత్పన్నంది :

తె. జలాలద్దీను < ఉ. జలార్ + ఉద్దీన్
[జలాల + ఉద్దీను] [వ్యక్తిపేరు]

నైదాబీ < ఉ. నైద్ + అబీ
[నైదు + అబీ] [వ్యక్తిపేరు]

తె. అమహన్నగరు < ఉ. అహ్మద్ + నగర్
[అమహద్ + నగరు] [నగరం పేరు]

ఇది సంస్కృతనంది. వదాంతంలోని ద/త కారం 'స'తో కలిసి 'స' కార మైంది.

3. అర్థవిపరీణామం [Semantic Change] :

కొన్ని అన్యదేశ్యాల్లో అర్థవిపరీణామం జరిగినట్లు స్పష్టమవుతుంది.

తెలుగువదం : మూలభాషలోని అర్థం : తెలుగులో అర్థం :

వాణారి

వాణార్

వేళ్ళ

[అంగడి వీధి]

దిమాకు

అత్తగౌరవం

గర్వం

ఈ రెండువదాలు తప్ప, ఎక్కువగా అర్థం విపరీణామం జరిగిన అన్యదేశ్యాలు లభించలేదు.

9. పై పరిశీలనవల్ల కోలాచలం శ్రీనివాసరావుగారి నాటకాల్లోని అన్యదేశ్యాల్లో కలిగిన మార్పుల్ని గుర్తించాము. అన్యదేశ్యాల్లోని ధ్వనుల్లో, వర్ణాల్లో, వదాంశాల్లో కలిగిన మార్పులతోపాటు అర్థ విపరీణామాన్ని తెలుసుకొన్నాము. ఈ భాషావిషయికంగా జరిగిన మార్పుల్ని సోదాహరణగా వివరించడం జరిగింది. రెండు భాషల ప్రభావం వరస్పరం వడినప్పుడు వాటిలో భాషాశాస్త్రానుగుణమైన కొన్ని వియమాల్ని అనుసరించి మార్పులు జరుగుతాయన్న విషయం స్పష్టం ఒకభాష మరో భాషలోని వదాల్ని ఎరవు తెచ్చుకొని, తన్మూలంగా సునంపన్నమవుతుందని గూడా మనం గ్రహించగలం. అదేరీతిని ఆనాడు వ్యవహారంలోఉన్న ఉర్దూ, హిందుస్థాని, మరాఠీ, కన్నడం, ఇంగ్లీషు మొదలైన భాషావదాల్ని కోలాచలం శ్రీనివాసరావుగారు తమ నాటకాల్లో వాడుకచేసి నాటకీయభాషకు వుస్థిని చేకూర్చు గలిగారు.

సంకేతాక్షర వివరణ :

ఇం. : ఇంగ్లీషు, ఉ. : ఉర్దూ, క. : కన్నడం, తె. : తెలుగు,
పా. : పార్శీ, ప్రా. : ప్రాకృతం, మ. : మరాఠీ, సం. : సంస్కృతం,
హిం. : హిందుస్థానీ, < సుంచి ఉత్పన్నమైన, > : మారును.

మూలపత్రి - భాషా విశేషాలు

1.0 వాడుకభాష బలాన్ని, భావాన్ని చవిచూపిస్తూ, చక్కటి సామాజిక స్పృహతో అనుభవాన్ని జోడించి చేసిన అత్యద్భుతమూ, అనితరసాధ్యమూ అయిన ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ వంతులుగారి 'మూలపత్రి' నవల. దీనికి దీర్ఘకాల వవల అనాటికీ, ఈనాటికీ లేదు. మున్ముందు వస్తుందేమో వేచిచూడాలి. తెలుగు నవలా సాహిత్యాన్ని పరిశీలిస్తే ఒక్కొక్క నవల ఒక్కొక్క దృక్కోణం నుంచి గొప్పవిగా కన్పించవచ్చు. కానీ మూలపత్రి నవల ఎన్ని దృక్కోణాల నుంచి పరిశీలించినా అన్నివిధాలా అత్యుత్తమమైనదిగా అందరికీ ఆనందాన్ని ఆపాదస్తుంది. తెలుగు నవలా సాహిత్యంలో ఇది మహాతిహాసం (Epic) అంటే అత్యుత్తమ కాదు. భాషా విషయంగా పరిశీలించినా దాని విశిష్టత, పైవిధ్యమూ గోచరించక మానదు. మూలపత్రి నవలలో ఉన్నవవారు వాడుకచేసిన భాషను దిట్టాకంగా పరిశీలించడమే ప్రస్తుత వక్ర ప్రయోజనం.

1.1 'వాడుక భాషలో పు సకం వ్రాయడానికి నాకిదే ప్రయత్నం మాదంకి తగిన గ్రంథములుకూడ లేవు..... శుద్ధమయిన తెలుగుభాష రావడానికి సంస్కృత భాషతో సంబంధంలేని వల్లెటూరివారితో పరిచయముండాలే. మొదట సంస్కృత పండితులు, యిప్పుడాంగ్ల భాషా పండితులూ తెలుగు భాషయొక్క స్వభావాన్ని మార్చారు. అనేక భావాలను తెలియజేసే అచ్చతెలుగుమాటలన్నా సంస్కృతము నుంచో, యింగ్లీషు నుంచో మాటలు అరుపుదీసుకోవడం సామాన్యమైంది. అందు వల్ల చక్కని తెలుగు మాటలన్నీ మూలబడి భాషలో సాకార్యం ఎక్కువయింది. వీలయినంత వరకు తెలుగు భాషయొక్క నడక కనుకూలంగా యీ గ్రంథం వ్రాయడానికి ప్రయత్నం జేశాను.

'.....వ్రాత భాషను నోటి నొక విధంగా మార్చి చదవడానికలవాటు వడదం చేత మామూలుగా మాట్లాడే వాడుకభాష చదువబోతే కొందరికెప్పట్టుగా కనపడడం నేనెరుగుదును వ్రాతభాషను నోటి నొక విధంగా మార్చి చదవడానికలవాటు వడదం చేత మామూలుగా మాట్లాడే వాడుకభాష చదువబోతే కొంతగా కొందరికి కనబడు

కుంది. మాట్లాడే మో సరుగానే చదవడం ప్రారంభిస్తే వాడుక భాషలో రుచి కనబడుతుంది గాని లేకపోతే తెలియదు.....'

'.....నాకంటే వల్లెటూరిలో నివసించడమెక్కువ అలవాటు గలిగి తెలుగు భాషయొక్క నిజస్వభావం భాగా గుర్తెగిన తెలుగు భాషా పండితులు వాడుకభాషలో న్నాయదానికర్హులు. అయినా దారిబెడితే బాగుంటుందని ప్రారంభించాను వాడుక భాషావాదులలో గూడా అభిప్రాయ భేదాలుంటవని నాకు తెలుసు. ఇందులో మితవాదులూ, అతివాదులూ గూడ వున్నారు.....'1 అని ఉన్నవవారి 'మాలవల్లి' పపలలో వాడుకచేసిన భాషా విషయమైన ప్రస్తావన, అనాటికి వాడుకభాషపై పండితులలో ఉన్న అభిప్రాయాన్ని స్పష్టం చేస్తుంది. అంతకుముందే గిడుగు, గురుజాడలు వాడుక భాషాపరంగా చేసిన కృషిని మనం గుర్తిస్తే ఈ విషయం స్పష్టంకాక మానదు. తమ్మాలంగా ఉన్నవ వారి హృదయం అవిస్మృతమవుతుంది.

'.....తెనుగు మాటలు, తెనుగు దేశము, తెనుగు సాహిత్యమూ, తెనుగు హృదయము, తెనుగు సంకల్పము మాలవల్లి కవిర్వచనీయమయిన ప్రతిభను నమ్రూర్చినవి.

'.....తెనుగు మాటల యింపుసొంపులు, అందచందములు గ్రంథమునందంకబను గోచరములగుచున్నవి. తెనుగు మాటల సరళ ప్రవాహమానందమును గలుగజేయుచున్నది. గ్రంథము నందువయోగించిన భాష వాడుక భాషయైనను గ్రాంథిక భాషా సంస్కారమును బిడిసినది విభక్తులు, ప్రత్యయములు, సంధులు, పౌండికలు నవీనముగ గనుపడినను సులభముగ బోధ్యమగుచున్నది. లక్ష్మీనారాయణగా రువయించిన లోకోక్తులు, జాతీయములు, వర్ణనాది పితృషములు గ్రంథమునకు వ్యక్తిత్వము గలుగజేసినవి. నందర్బామసారముగను నుదాహృతములైన వాక్యములు గంభీర సరళ మధురకైలికి నిదర్శనములు'2 అని కొనియాడిన కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారి మాటలు ప్రత్యక్షర సత్యం; పపల చదివాక పాఠకులకిది సువిదితమవుతుంది.

1. ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ : పరిచయము-మాలవల్లి. పు. 1, 2

2. కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు : తొలిపలుకు-మాలవల్లి. పుట 10, 11.

2. మాలవల్లిలోని భాషను విశ్లేషించడమంటే మరో అంతటి గ్రంథం రచించడమని అర్థం. ఇక్కడ సూక్ష్మంలో మోక్షంగా, స్థానీపులాకన్యాయంగా భాషను పరిశీలించడమే నా ప్రయత్నలేళం.

మాలవల్లి నవలలోని భాష వాడుకభాష. ఇందులో ఉన్నవవారు సందర్భోచితంగా మాటలతేటను విస్పష్టం చేయడానికి యత్నించారు. మాటల ఉచ్చారణలో, ఉనికిలో వాడుకలోని సౌగంధిని తీసుకొని రావడానికి ప్రయత్నించారు. వ్యక్తిగత మైన వాడుకను స్పష్టంచేశారు సందర్భోచితంగా సంభాషణలు, వర్తనాదుల్ని వివరించారు దానికి తగిన భాషనే వాడుకొన్నారు. తెలుగులోని సామెతల్ని, ఆమెతల్లా అందించారు గుంటూరు మాండలిక ప్రయోగంలో ప్రావీణ్యాన్ని ప్రవేశపెట్టారు. అన్యదేశ్య ప్రయోగాలు అతికినట్లు వాడి ప్రత్యేకతను ప్రకటించారు వాక్య నిర్మాణంలోను తమదైన ముద్రను ఉన్నవవారు ఉపయోగించారు. వీటిమూలంగా ఉన్నవవారు మాలవల్లిలో వాడిన వాడుక భాషా విశేషం స్పష్టమవుతుంది. క్రమంగా వాటిని పరిశీలిద్దాం

2.1 ఉచ్చారణ : వాడుక భాషలోని పదోచ్చారణలో మార్పు వచ్చింది కొన్ని ఉదాహరణలు :

అరసున్న :- వాస్తవానికి గ్రాంథిక భాషలోనే క్రమంగా అరసున్నకు గల ప్రాధాన్యం తగ్గిపోతుండగా వాడుకలో అక్కడక్కడా కనిపిస్తుంది. పోయింది గాఁవాఁలె (5); వాఁయికలు కొడుతూ (30), కఁవుచితో గుర్రము వదలించి (262), వడ్డాలగు యెకరాలు (118)

అత్వానికి బదులు ఎత్వం :- దగ్గర (532).

‘క’కు బదులు ‘గ’ :- నేవిగను, యిగను (67)

పదారంభంలో యి, వు లు :- యిండ్లకుబోయి (72), యెత్తితామంటే (74), వుద్దరించావు (70).

మహాప్రాణాలు :- యుట్కూ, పనందు (69), ముప్పై యెకరాలు (73), యాదైమంది (73), కాచ్చారం (74), వడ్డాలగు యెకరాల పొలం (118), కొళ్ళం (118), చెరినఖం (701), లెక్కలలో (713).

తా < స్తా :- యిత్రామనుకొన్న (38), యే త్రిత్రామంతే (74)

ండ్ల < క్ల : జీతగాండ్లు వాండ్లు, యిండ్లకుబోయి (72), కండ్లు (234)

న్న < హ్న :- ప్రాణఽన్నం, చైతన్యఽన్నం (179), ఇదిలా ఉండగా
Anology మూలంగా కృతక ప్రామాణికంగా వచ్చింది అధ్యాత్మికమైపోయింది
(197)

అలె < వలెను :- పోయింది గావాలె (5), బుచ్చయ్యని చూడబోవాలె
(67), ఇలాగా ఎన్నో ఉదాహరణలు ఉద్భారణావరంగా చూపవచ్చు

2.2 చిన్నపిల్లల భాష :

రకరకాల వ్యక్తులు పలువిధాలుగా సంభాషించడం గమనించవచ్చు. ఉన్నవ
వారు ఈ విషయం బహు జాగ్రూకతతో పరిశీలించి మాలవల్లిలో తొందుపరచినట్లు
స్పష్టమవుతుంది

చిన్నపిల్లల భాష. పెద్దవాళ్ళ భాషలా ఉండదు. ఆ తీరుపేరు. రామానాయుడు
కుమారుడు సాహిత్యో సంభాషించిన తీరులో సాహు మాటలు :- 'అమ్మో, చిన
మామయ్య నాకు తాపాబిడి, పీకే కొన్నాడు మన వూరికి తీసుకుపోవాలి'

'రేపు నా బండెక్కి పోదాం! యేమమ్మ! మనకు యింకో బండెండుకు'

'యింత మూత్రానికి విరుగుతుందా! చిన్న మూడు రాళ్ళు మోసింది'

'పెద్దవే, గోలుగుండ్ల కంటే పెద్దవే'

గొడ్లు కావలాకాపే పిల్లలు, రకరకాల వాళ్ళు మాటలాడిన తీర్పు, పాటలు,
తత్వాలు పాడినతీరు వారి మాటల్లో స్పష్టమవుతుంది.⁴

2.3 రామదాసు ఇంట్లో భాష :- రామదాసుతో సుబ్బలక్ష్మి చెప్పిన
మాటలు :

'సుబ్బలక్ష్మి లోపలికి తిరిగిన మడిమెలతో చాచి కొంచెం అడ్డదగులు వేస్తూ,
విగుతయిన పూర్వీల వత్తెడను యెడమచేతి వేలితో నవరించుకుంటూ "చూడన్నా,
వాడి చెయబడ, మనసబుగారి బసినిరెడ్డి కట్ట తీసుకొని యెట్లా కొట్టాడో" అని

యెడమచేతి మీదికి జారివున్న పమిలెకొంగును పైకిలాగి బుష్కించి తోళ్లు వేలాడే రవికెలోని దొంత చేతిమీద కడుమును చూపించినది⁵

నంగదాసు : ఇంటికి వచ్చివున్నట్లు నరదాసు :

జ్యోతి : అమ్మా చిన్నన్నలు చచ్చాడే (అని కేకపేసింది)

మాలక్ష్మి : (పరుగెత్తి వచ్చి) మా అయ్యను చూచి యెన్నాళ్ళయిందమ్మా, కంట్లు బోయివుంటుంది

నంగదాసు : వారం రోజులేకా :

రామదాసు : (దొడ్లో నుంచి వచ్చి) చాలా వాదం రోజులూ :

నంగదాసు : నిన్ననేకా నీవు చూచింది.

రామదాసు : పనిమేళ్ళా అక్కడికి రాబట్టి.

మాలక్ష్మి : మా అయ్య జాన్ముఖాల కందకున్నాడమ్మా : యీ పూట అంతగా ఇరగవ్వు :

జ్యోతి : అన్నా : మనకు బుజ్జామ పుట్టింది.

నంగ : పెయ్య దూడేనా :

మాలక్ష్మి : కాదు, మాగాని దున్నేందుకు పుట్టింది⁶

§ 4 పాపకారు మాటలు :

పా : గిరాకీ లేదు, బండలూ లేదు, అడిగే దిక్కేలేదు. మీరు వండినా, యెండినా వ్యవసాయం చెయ్యక తప్పదుకదా : ప ర్తకంలో మేమున్నందుకు దండగో వండగో కొంటూ వుంటాం

నంగదాసు : లాభంలేని పెట్టివరదబోదు యిదివరికట్లా దీస్తున్నారు :

పా : తమలో సాపులూ, పో గురుకా అవలే రకానికి అయిదు పెట్టాం. నోపేకి సూరూ తొంభై : వర్తంకొద్దీ పెట్టాం⁷

5. మాలవలి. పు. పు-14

6. మాలవలి. పుట. 98.

7. ,, పు. -71

2.5 పాదరీతి భాష :

‘ఓ నవాన్తైపోయే జన్తరా : మీ కాళ్ళొటా పెపుకొంటాన్ ఇన్భోండి.

భోండి. మీఱురల్లా, రెఫల్లూ, పూజచేయబండి, ఆయేన్నా ఆకళ్ళనుండి పూడివడినా ఏస్తు, లోబంలొని పెపాత్మలబూ ఏస్తు మీరు నమ్మేండి, నమ్మేండి’⁸

2.6 ముస్లింల భాష : గొడ్లపిల్లల మాటలు -

‘వెంకడు : సాయిబు రొచ్చె తెచ్చుకొన్నాడే : నాకు కొంచెం పెడతానోయ్ :

సాయిబు : నీకి పెట్ట నేనేమి తినాల :

వెంకడు : నా అన్నం పెడతాలె.

సా : మాలవాండ్ల అన్నంకీ తివమంటావూ :’⁹

‘ఫరీదు సాహేబు : క్యావుజీ మహారాజ్

ప : లేకపోవడమేమండి మొన్నవిప్పుడో ఎక్కడపో-

ప : మాఅయ్య బసం తినిపించాడుగా అండి మళ్ళీ దుకాణం కళ్ళి అనల్ పోతున్నానండి : నైజీ నవ్వు పూచో.

ప : అమ్మగార్కి రుట్కూ అయితేనే ననందండి,¹⁰ ఇలాగా ఆయావ్యక్తుల కనుగుణమైన వాడుకభాషను ఉన్నవవారు ప్రయోగించారు నవలలో.

2.6 ఇంకా సందర్భోచితంగా శృంగారం మొదలైన వర్ణనలు, వ్యక్తుల వర్ణనలు, స్వభావ చిత్రీకరణలు, సంభాషణలు, మతం, యోగం, ప్రేమ, భక్తి, మధుర భక్తి మొదలైన అనేకాంశాలను నమూచితరీతిని వర్ణించి ఆ నవలకెంతో వన్నెవాసిని సంతరించిపెట్టారు ఉన్నవవారు.

3. మాండలికం :

మాలవల్లి నవలలో ఉన్నవవారు ప్రయోగించిన భాష ప్రధానంగా గుంటూరు మాండలంలో వల్నాటిపీఠంలోని మాండలికం. అయినా ఈనవల రచనాకాలం 1920-’22 మధ్యన. ఆనాటి ఆ భాషలో రాయలపీఠ మాండలికం పైతం కనిపించడం విశేషం.

3.1 గుంటూరు మాండలికం :

‘మాలవల్లి లో మాండలిక వదాలు’ అనే వ్యాసం రాకారు ప్రొ. చద్దూరి సుబ్బారెడ్డిగారు. ఎన్నో విషయాలు అందులో వివరించారు¹¹ అందులోంచి కొన్ని ఉదాహరణలు :

‘పెండెం : gate-ప్ర : దొడ్డిపెండెం కదలాగిరా.

లుగచెడు : ఆరోగ్యంచెడు-ప్ర. మాబరై కొంచెంలుగచెడ్డట్టు కన్నడుతుంది.

గాలు : తొట్టె-ప్ర : గాలులో ఉడితిసిక్కు ఆ సూడావుకు తాపరా.

తనావీ : దూలం, స్తంభం-ప్ర. మనిషి తనావీలాగా ఉన్నాడు. ఇంటికి పిమ్మెంటు తనావీలు వేశారు

బోరెం : మిరపకాయలుకుక్కె పెద్ద గోనెనంచి Bale; వంటి-కుండ,
బుంగ-ప్ర : మళ్ళకు నీళ్లుజల్లి వంటి దోసపాదిలో బెట్టాను. కవవడ్డంలేదే :

ఇలాగా ఎన్నెన్నో ఉదాహరించవచ్చు.

3.2 రాయలసీమ మాండలికం :

అనాటి ప్రయోగాలలో రాయలసీమ మాండలికాలు కనిపించడం విశేషం. అవి ఈనాడూ రాయలసీమలో వాడుకలో ఉండడం గమనించగలం.

కొట్టం : వరువుకొట్టం (10)

మట్టసానికి : తగినంత (14)

మిద్దె : తాతితోగావి, మట్టితోగావి కట్టినఇల్లు (18)

కామకావచ్చి (70) తప్పకవచ్చి-ఇది ఈనాడూ వల్లెటూకో వింటూంటాము.

మీరుగెవ (73) మీరుగనుక-

గుంటిదగ్గర (78) చిన్నబండలాయి-

ఖాయిలావడదంచేత (119) అనారోగ్యం వడదంవల్ల

దుబారా (121) ప్రియం.

11 ప్రొ. చద్దూరి సుబ్బారెడ్డి, సాహిత్యవివేచన- మాలవల్లి లో మాండలిక వదాలు. పు 94-106.

అప్పు- (202), (203). తండ్రి (సాహిత్యకంఠి రామానాయుడితో 'అప్పు' చివ్రామయ్య నాకు తాపాబిడి, పీకేకొన్నాడు పనపూరికి పోదాం')

భేదవారం (204) గురువారం (లక్ష్మీవారం)

లాయకై న బంజరు (498) తగిన, అర్హమైన

బెమిసి (538) < భ్రమసి, ఇష్టపడి

అగ్గవగా (624) చోకగా

పటుంబడి (751) రాబడి

అరుపు మాలినపని (788) ఉపాయంలేనిపని

ఈ పదాలు ఈనాడూ రాయలసీమలో ప్రయోగంలో ఉన్నాయి. ఇక్కడ అనేకరీతుల మార్పువచ్చి చాలావరకు భాషలోను మార్పువచ్చింది. కానీ అక్కడ ఇంకా మాట్లాడేదు. సాతమాటలే నిలిచిఉన్నాయి. దీనివల్ల ఒకవిషయం స్పష్టం. 1920-22 ప్రాంతంలో తెలుగుభాష చాలావరకు మార్పుచెందక ఇలానే ఉండేదని ఊహించడంలో దోషం ఉండబోదు

4. సామెతలు, లోకోక్తులు :

చక్కని సామెతల్ని ఆమెతల్లా ఉన్నవవారు ప్రయోగించారు తమ నవలలో.

'అడవి అర్థమగడన్నారు (39)

అడక్కపోతే అమ్మయినా పెట్టదు (65)

లాభంలేని పెట్టి వరదబోడు (71)

చి తకు చిరుపొట్టలన్నట్లు (81)

కీడెంచి మేలెంచమన్నారు (131)

కోటివిధ్యలు కూటికేగా (137)

కాలుగలిసే పిల్లి మోస్తరుగా (267)

అధికస్యాధికం ఫలం (294)

ఆత్రానికీ అమ్మబోతే అడవి, కొనబోతే కొరివి (341)

వేళ్ళు పంకబెడితేగాని వెన్నరాయి (342)

యథార్థవాదీ లోకవిరోధీ (421)

సంఘేష కిః కలయగే (442)

శతకోకిల వండితః (652)

దేవుని పెట్టి కందరూ పెద్దలే (759)

ఇలాగా తెలుగేగాక సంస్కృతంలోని సామెతల్ని నైతం సంధ్యోచిత్రంగా సంక్షిప్తించారు

5. అన్యదేశ్యాలు :

అనాటికి ప్రయోగంలో అనేకాన్యదేశ్యాలు నైతం మాలవల్ని నవలలో చొటుచేసుకొన్నాయి. దశయితకు ఆయాభాషల పైని అధికారాన్ని నైతం ఇదిష్ఠ్యం చేస్తున్నది

5.1 ఉర్దూ, హిందీ వదాలు :

ఏకదశా, ఖసం (69), దుకాణం, నైజీ సబ్ హువాహ్ (69), ఫసంధు (70) సాహకారు, కోస్తా, గిరాకీ, అవలీకం, బయానా (71), తరపున (72), పిల్లలు (89) హజరుగా (71), కబురు (90), దామాషా (118), భాయిలా (119), దుబారా (221), మక్తాశిస్తు, హక్కు, జిరాయితి, డేక్ ముఖి (127), కమీజా (145), తనాబీ (148), నిషానీలు (200), జాల్మానా (217) పహరా (230), సలీసు (342) బాహునాహు (311), గుప్తీ (311), జుప్త (350), ఖైదు (440), రాయ్ కౌవ (498), దాఖలా (530), బజానా (536), గలీజా (617), లాతీ (628), పస్తాదు (716), దర్గా (718)

5.2 అంగ్ల వదాలు :

రయలు (550), గేటు (70), పోర్లరు (151), బిల్లు (158), థేంక్యూసార్ (155), నబుజెయిలు (452), వాలంటరీ (476), బంగళా (488), కాంపౌండు (516), క్రిమినల్ కేసు (533), గార్మియను (563), రిమిషన్ (646), కాంవన్ థీషన్ (716), పింషను (749)

ఇలాగా ఇతర భాషావదాలు ఇందులో చక్కగా అతికినట్లు ప్రయుక్తం కావడం విశేషం.

6. వాక్య నిర్మాణం :

వాక్యనిర్మాణం వ్యావహారిక భాషామగుణంగా ఉన్నప్పటికీ సంధ్యోచిత్రం చిన్నచిన్న వాక్యాలతోపాటు పెద్ద వాక్యాలు, ఆలంకారిక శైలి విన్యాస పూరిత వాక్యాలు చక్కటి భాషాశైలి పూరిత వాక్యాలు ఉండి నవలను అందచేసాయి, జీగి విగి కలిగివున్నాయి

చిన్న చిన్న వాక్యాలు :

‘కమలమ్మ నిలిచి మత్తలి సాహువంక వెట్టిదనివలె చూచింది. కాకివ్వం వహించిన మనస్సు వెన్నవలె కరగిపోయింది. కళవిక వడ్డది. మరిగింది. కళ పెళ్ళా దింది. గగ్గోలువది మూర్తిని పోయింది 12

సంక్లష్ట వాక్యం :

‘మోహనరావు గుంటూరులో రైలుదిగి, అగ్రహారంలో వినకల్లి గారింటికి పోయి, తనకు స్కూలుకు పోయేకాలం మించిపోయిందనీ, రెండు వందలు అవసరమనీ, బలవంతపెట్టి పైకం దీసుకొని రెట్టింపు బాడుగకు మంచి ఇట్కాబండి మాట్లాడుకొని మంగళాపురం బయలుదేరి నల్ల పాటి నల్లతాల్లో తాను దిగబడి, బండిని వంపించాడు 13

ఆలంకారిక వాక్యరచన :

మోహనరావు కమలమ్మను పిలిచిన సందర్భం : ‘ఆ పిలుపు కమలకెంతో మధుర గీతంవలె వినిబడి ఆతంతో లేచివచ్చి దీవపు వెల్తురున లీలావతారం జూచి, అనందబాష్పాలు గురిసింది. ప్రవుల్ల నేత్రకమలముల వలంకరించిన బాష్పలిందువులు దీవపుబరుజు కాంతులలో తళతళ మెరసి ప్రభావము గావించినవి. మోహన మూర్ఖుడు కరకమల దళములతో తుడిచి ముఖ కమలములతో కపోల కమలమును నృపించి పోయవస్తానన్నాడు కమల వెక్కి వెక్కి యేడ్చింది. 14

ఇలాగా వాక్యరచన వలువిధాలుగా సందర్భానుగుణమైన నవలా రచనకనుకూలమై ఒప్పుతూంది.

7. “వాడుక భాషయందు నవరసభరితమైన కావ్యమును రచించిన లక్ష్మి నారాయణగారు ధన్యులు సందర్భానుసారముగ చేసిన పర్తవలు, టోరలు, వ్యాఖ్యానములు జ్ఞానదాయకమైత్రైవను కావ్యరసాను సందానమునకు ప్రతిబంధకములుకాక కావ్యము పురాణ పరిణామమును పొందిన” 15 దని కాళీవాళుని నాగేశ్వరరావుగారి మాటలు. ఆ నాటికి వాడుక భాషలో ఇంత బృహత్పవల రాసి పెభాషవిపించుకొన్న పునక ఉన్నవ వారిది. వారు నిజంగా ధన్యజీవులు :

13. మాలవల్లి - పు 259

14. మాలవల్లి - పు. 259.

15. మాలవల్లి - తొలివలుకు 11

స వ ర ణ లు

పుట	పం క్తి	ఉన్నది	ఉండవలసినది
4	6	కపిస	కపిల
7	1	చూపించ	చూపించ
7	24	కలయిలో	కలయికలో
8	5	పుట్టిన	వట్టిన
8	14	నీరానికి	దీరానికి
8	20	పదమథ్య	పదమధ్య
9	17	మనికిరీటములు	మనికిరీటములు
10	9	స్వంతం	స్వంతం
11	21	బూవతి	బూవతి
17	11	ఆమెను	ఆయెను
18	22	జరపేవు	జరసేవు
19	16	పదపంధాలు	పదబంధాలు
23	12	వయోగింకాడు	వయోగింకాడు
37	11	మలిదండ్లా	మలిగండ్లా
52	12	చిన్నచిన్న	చిన్నచిన్న
54	9	ఇందులో	ఇందులో
75	8	రాళ్ళవల్లి	రాళ్ళవల్లి
77	9	భేదాలు	భేదాలు
85	6	మక్కుతాళ్ళు	ముక్కుతాళ్ళు
92	2	వర్ణవ్యత్యయం	వర్ణవ్యత్యయం
97	12	పనపదాంశాల్లో	పదపదాంశాల్లో
100	8	అన్యదేశ్యం	అన్యదేశ్యం
103	12	పునకం	పునకం

Acc. No.
 12710
 హా-12-00
 894. 8134
 GAN

ఆచ్చయిన రచనలు

విమర్శలు :

1. కోలాచలం శ్రీనివాసరావు - నాటక
సాహిత్య సమాలోచనము
(పిహెచ్ డి గ్రంథం)
2. క్షేత్రయ్య పదసాహిత్యం
(అం. ప్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు
పొందిన గ్రంథం)
3. సారంగపాణి పదసాహిత్యం
4. ప్రసంగసాహితీ
(రేడియో ప్రసంగాలు)
5. తెలుగుదేశపు జానపదగీతలు.
6. కోలాచలం శ్రీనివాసరావు
7. సాహిత్యోపన్యాసములు-17 ఉన్నవ
ల క్షీణ నా రాయణ శతజయంతి
ప్రసంగం.
8. సాహిత్యసుధ (వ్యాస సంపుటి)
9. జానపదగేయ రామాయణం
10. తెలుగు వాగేయకావ్యలు
11. సారంగపాణి పద సాహిత్య
(హిందీ అనువాదం)
12. తెలుగులో పదకవిత
(అం. ప్ర. సాహిత్య అకాడమీ
అవార్డు పొందిన గ్రంథం)

13. జాతికి ప్రతిబింబం - జానపద

సాహిత్యం (వ్యాస సంపుటి)

14. భాషా వ్యాసాలు (వ్యాస సంపుటి)

చిన్న పుస్తకాలు

15. క్షేత్రయ్య

16. పురందరదాసు

17. నాగార్జునుడు

పాఠ్యపుస్తకాలు

18. 8వ తరగతి ఉపవాచకం

19. 9వ తరగతి ఉపవాచకం

20. 10వ తరగతి ఉపవాచకం

21. కమర్షియల్ ప్రాక్టీసు, సెక్రెటేరి
యల్ కోర్సు-భాగము 1,2. (ఇంటర్మీ
డియేట్ పాఠ్యపుస్తకం)

కవితలు :

22. బాంగేయలు

23. సవోదయం

కథలు :

24. తిరిసభయం

నవలలు :

25. సుహాసినీవాసం (సాంఘికం)

25. రాజరాజప్రకృతి (చారిత్రికం)

(నాగార్జున, విశ్వవిద్యాలయం)

వి. కాం. ఉపవాచకం)

ముద్రణలో :

1. తెలుగునాటకం

2. పేయి పదగలు-విశ్లేషణాత్మక విమర్శ
(విశ్వనాథ సాహిత్యపీఠం అవార్డు
పొందిన గ్రంథం)

3. జానపద గేయాలు

4. తెలుగులో హేతువాదసాహిత్యం

5. విశ్వనాథ నాటకాలు

6. పదకవితా పితామహుడు (నాటకం)

7. పునర్వ్యవసం (నాటికల సంపుటి)